

SIIRTOLAISUUS MIGRATION

2/2013

Hyvää Juhannusta!
Have a Nice Midsummer!

A large bonfire of sticks and branches burns brightly in the foreground, casting a warm glow. The fire is set against a backdrop of a sunset sky with soft orange and blue hues. In the distance, a calm lake is visible, bordered by reeds and grasses. The overall scene captures the traditional Midsummer bonfire celebration.

Siirtolaisuus – Migration 2/2013

40. vuosikerta / 40th year
ISSN 0355-3779 (painettu)
ISSN 1799-6406 (verkkójulkaisu)

Julkaisija / Publisher

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
The Institute of Migration
Eerikinkatu 34, 20100 Turku, Finland
Puh. / tel. (0)2-2840 440
Fax (0)2-2333 460
email: kirsai@utu.fi
<http://www.siirtolaisuusinstituutti.fi>
<http://www.migrationinstitute.fi>
info@siirtolaisuusinstituutti.fi

Päätoimittaja / Editor-in-Chief

Ismo Söderling

Toimitussihteeri / Editorial Assistant

Kirsi Sainio

Toimittajat / Editors

Krister Björklund, Elli Heikkilä

Toimituskunta / Editorial Board

Siirtolaisuusinstituutin hallitus
Administrative Board of the Institute of Migration

Taitto / Layout

Kirsi Sainio

Tilaushinta 2013 / Subscriptions 2013

4 numeroa / nummer / issues
20 €/vuosi/år/year

VAMMALAN KIRJAPAINO OY

Yksittäisten kirjoittajien mielipiteet ovat heidän omiaan.

*Kansi: Suomalainen juhannus.
Kuva: Jouni Korkiasaari.*

Sisältö • Contents

Ismo Söderling

Pääkirjoitus: Huhupuhetta vai uutisfaktaa siirtolaisuudesta

Merja Paksuniemi

Mummon lettuja kaaoksen keskellä – Lapin sodan evakko aika lapsen silmin

Svetlana V. Sigova & Natalia V. Parikova
Migration in Russia: Pros and Cons

Krister Björklund

Närpes som förebild för lyckad integration

Maarit Vähä-Rainio

Thaimaalainen taivasosa

Elli Heikkilä

Tutkimusjohtajan palsta: Suomi nousuun kansainvälisellä osaamisella

Jarno Heinilä

Arkistonhoitajan palsta: Siirtolaisuusinstituutin arkistoon vastaanotettua arkisto- ja museomateriaalia 1.2.–15.5.2013

Lilli Kojo

Informaatikon palsta: Instituutin kirjasto on kaikille avoin

Markku Mattila

Aluepäällikön palsta: Kielteisen venäläiskuvan juuret

Tellervo Lahti

Siirtolaisuusmuseon kuulumisia

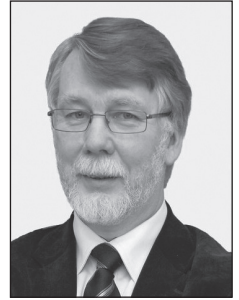
Kirjat – Böcker – Books

Seminaareja – Tiedotuksia

Palkinnot ja apurahat

Huhupuhetta vai uutisfaktaa siirtolaisuudesta

Ismo Söderling

Siirtolaisuuteen valitettavan usein liittyy leimaaminen, vierastaminen tai jopa syrjiminä. Tämä kuuluu ihmisen luonteeseen – minua fiksumpi voisi sanoa, että ”sitä on geeneissä”. Reviirijattelussa emme juurikaan poikkea muista eläimistä. Siinä missä koira nostelee jalkaansa ja merkkää reviiriä, siinä me ihmiset laittelemme rajapaaluja ja ilmoitamme rinta rottingilla olevamme kukkulan kuninkaita. Näin on ollut läpi ihmiskunnan historian. Hämäläisiä pidetään hitaina, karjalaisia vilkkaina ja länsisuomalaisia jäyhinä. Kun piispa Henrik rantautui Suomeen, kerrotaan hänen saaneen Lallin kirveestä kuolettavan tällin. Köyliön kunta oli niin innostunut asiasta, että vielä tänäänkin kunnan vaakunassa on kirves. Toivottavasti Joensuussa tulevat sukupolvet eivät innostu ehdottamaan pesimailaa vaakunaan, sen verran nolottaa vieläkin pakolaisten ja maahanmuuttajien saama kohtelu Itä-Suomessa takavuosina.

Myös Suomesta muuttaneet ovat kantaneet leimaa, jota heille on tarjottu uusissa kotimaissaan. Yhdysvalloissa suomalaiset tunnettiin sata vuotta sitten poliittisesta aktiivisuudestaan – he saivat joskus jopa poliittisen häirikön maineen. Jälkipolvet saivat aika lailla viljellä maata ja kaataa puuta, ennen kuin isiensä maine tuli hiellä kuitattua. Toisaalta selitys suomalaisten poliittiselle aktiivisuudelle on täysin ymmärrettävä: Amerikan kuume iski Suomeen muita maita myöhemmin, ja vapaita työpaikkoja löytyi lähinnä kaivoksista ja rankoilta metsätyömailta. Suomalaiset olivat hyvin koulutettuja, mutta kielitaidottomia. Pannan pohjimmaisten oloja on tulkittu ns. painekattilateorialla: kun aikansa piinataan, paine kasvaa ja pannu pokahtaa. Käytännössä tämä näkyi lakkoina ja poliittisena kirjoitteluna amerikansuomalaisissa lehdissä.

Ruotsissa suomalaiset olivat pitkään ”En finne igen” –porukkaa. Slussenin sisseissä oli paljon rai-

teiltaan suistuneita sotaveteraaneja, jotka 1950-luvulta alkaen ”valtasivat” Tukholmaa. Suomalaisista säpinää riitti niin paljon, että välillä ruotsalaisten kuppi kääntyi nurin. Vasta 1960- ja 1970-luvulla tulleet suuret muuttoaallot toivat suomalaiset ja ruotsalaiset paremmin yhteen. Toimeen on tultukin nyt niin hyvin, että ruotsinsuomalaiset ovat erinomaisella tavalla integroituneet ruotsalaiseen yhteiskuntaan - tähän ilmenee tutkimuksemme Kristina Björklundin mainiosta tutkimuksesta ”Suomalainen, ruotsalainen vai ruotsinsuomalainen? Ruotsissa asuvat suomalaiset 2000-luvulla”.

Toisaalta ulkosuomalaisia on joskus syyttä suotta pidetty etnisenä ryhmänä epäluotettavana tai jopa yhteiskunnalle vaarallisena. Tällaista kovaa kohtelua saivat Pohjois-Norjassa asuvat kveenit kokea vielä jokunen vuosikymmen sitten. Eräs sikäläinen vaikuttaja kertoi juuri instituutissa käydessään, että vieraillessaan Helsingissä nuorena opiskelijana 1960-luvulla, hän joutui Norjaan palatessaan turvallisuuspoliisin kuulusteluun. Suomea pidettiin Neuvostoliiton liittolaisena, ja tästä saivat pari sataa vuotta Norjassa asuneet suomalaiset kantaa turhaan syntisäkkiä.

Entäpä tämän päivän Suomi? Maassamme asuu ja elää n. 250 000 siirtolaisena pidettävää henkilöä. Täällä puhutaan noin 150 kieltä, suomea eniten. Olemme koettaneet kovasti ymmärtää ja tukea virallisella tasolla tulijoiden kotouttamista. Uusinta uutta on 13.5.2013 aloitetut venäjänkieliset uutislähetys YLE:n kanavilla. Asialla on tärkeä tiedotuksellinen, mutta myös symbolinen merkitys täällä asuville venäjänkielisille maahanmuuttajille. Suomen valtio ja viranomaiset pystyvät tarjoamaan tarvittaessa reaaliajassa omaa tietoaan asioissa, joissa suomalainen näkökulma on tarpeellinen. Ehkäpä lasten huoltajuuteen liittyvät asiat olisivat eden-

neet venäläisten kanssa jämäkämmin, jos informaatio Suomesta Venäjälle olisi mennyt YLE:n eikä päivystävän suomalaisen dosentin kautta.

Perheemme saa nauttia kaapelitelevision tuomasta ohjelmatarjonnasta. Tähän ns. normaaliin peruspakettiin kuuluu 12 kanavaa, joista suurin osa tarjoaa pelkkää hömpää. Minua kiinnostavat sängen vähän ns. tosi-tv -ohjelmat, joissa katsotaan, kuka pisimpään jaksaa istua kusiaispesän päällä ilman v-alkuista sanaa. Ilomielin olisinkin valmis esittämään toimilupien perumista parilta kolmelta hömppäkanavalta. Sen sijaan näkisin mielelläni maahanmuuttajakanaavan, jossa kullakin maahanmuuttajaryhmällä olisi omaa toimitusaikaa suunnitteen sen mukaan, paljonko kyseiseen etniseen ryhmään kuuluu väkeä. Tällaisen kanavan teko ei tarvitse välttämättä miljoonabudjetteja. Jos Raision tai Närpiön kaupungeilla (esimerkiksi) on omat alueel-

liset kaapelikanavansa, niin eipä uskoisi vastaavan laittaminen valtakunnalliselle tasolle ihmeitä maksavan.

Mikähän on esimerkiksi täällä asuvien virolaisten, somalien tai afgaanien elämää koskeva päivän skruppi (merkittävä uutinen)? Jään odottamaan Finnetno-kanavaa. Ruotsissa on Sisu-radio ja Pohjois-Amerikan suomalaisilla Carl Pellonpaan rakastettu suomenkielinen TV-ohjelma Michiganissa. Näillä kanavilla on ollut tärkeä merkitys paikallisille ulkosuomalaisille. Ne ovat edistäneet ja nopeuttaneet muuttajien kotoutumista uuteen kotimaahansa, toisaalta kanavat ovat antaneet samalla muuttajille tukea heidän identiteettinsä ja juurensa säilyttämisessä. Jatkossa pesismaille toivottavasti on tarvetta vain pesiskentällä, ja painekattilan paineet vapautetaan Suomessakin mieluummin TV-studiossa kuin lähiöissä Ruotsin tapaan.

Talking about immigration: hot air versus fact-based news

It is regrettable that immigration so often goes hand in hand with people being labeled, named, shunned, and even directly discriminated against. It's all part of human nature, and someone smarter than me might say that "it's in our genes". A hundred years ago in America Finnish immigrants became famous for their political activism – and occasionally, infamous in the eyes of those who saw them as political troublemakers. The Finns' activism was entirely understandable: Finland had succumbed to the "American fever" later than other countries, and by the time they arrived most of the jobs still available were in demanding industries like mining and logging. The Finns were well educated but were lacking in English-language skills. Their experience of being bottom-of-the-barrel material has been likened to the so-called pressure cooker theory: after a sustained period of suffering, the pressure builds gradually and finally explodes. In practice, the pressure manifested as strikes and political writings published in Finnish-American newspapers.

What about today's Finland? We are now home to approximately 250,000 people who are classified as immigrants. A total of 150 languages are spoken in Finland today. Officially, we have made great ef-

forts to understand and support the integration of new immigrants. Among the latest of these are the Russian-language TV newscasts on YLE that were begun on March 13, 2013. For our Russian-speaking immigrants the newscasts are important not just for informational but also for symbolic reasons. Now, whenever the need arises, the Finnish Government and its officials have a vehicle for disseminating necessary information in real time, particularly in cases where providing a Finnish point of view is essential. I would like to see the creation of a channel by and for immigrants, with a dedicated time slot for each immigrant group, the length of which would be roughly proportionate to the size of each ethnic group. I will sit back and wait for such a channel (how about "Finnetno"?). Sweden has Sisu-radio, and North American Finns in Michigan have Carl Pellonpaa's beloved Finnish-language TV show. Stations and channels like this can be very meaningful for expatriate Finns: not only do they promote and hasten new immigrants' integration into their new country, they also serve as a support mechanism to help immigrants retain their identity and stay in touch with their roots. I believe that the same will be true for those who have made Finland their new home.

Mummon lettuja kaaoksen keskellä – Lapin sodan evakko aika lapsen silmin

Merja Paksuniemi

Artikkeli käsittelee pohjoissuomalaisen lasten elämää toisen maailmansodan aikana, vuosina 1939–1945. Vuonna 1939 alkanut talvisota, sitä seuranneet jatko- ja Lapin sota muodostivat lähes kuuden vuoden tapahtumasarjan, johon sisältyi kaaosta ja suuria elämän muutoksia. Artikkelin tarkoituksena on kuvata lasten sotavuosiin liittyviä kokemuksia. Artikkelin tarkentuu käsittelemään muistoja evakkoon lähdöstä, evakossa olemisesta ja kotiin paluusta. Evakuointi-sanasta muovautui kansankielessä sana ”evakko”, jota artikkelissa käytetään. Aineisto koostuu viiden sotavuoden lapsena olleen haastatteluista, tutkimuskirjallisuudesta sekä arkistolähteistä. Haastattelut toteutettiin teemahaastattelun keinoin.

Tutkimusaineisto osoittaa, että lasten kokemukset sotavuosista ovat varsin tarkkoja, välähdyksenomaisia kuvauksia eri tapahtumista. Heidän kokemuksensa auttavat ymmärtämään sodan tapahtumia ja niiden vaikutuksia lapsiin myös globaalimmasta näkökulmasta katsottuna: miten elämänolosuhteet järjestäytyvät poikkeuksellisissa olosuhteissa? Artikkelin aineisto pohjautuu laajempaan Post doc -tutkimushankkeeseen ”Pohjois-Suomen sota-ajan lapset”.

Avainsanat: Lapin sota, lapsuus, evakko, toinen maailmansota, pakolaisuus

Johdanto

Saksa hyökkäsi Puolaan 1.9.1939, minkä seurauksena Ranska ja Iso-Britannia julistivat sodan Saksalle kaksi päivää myöhemmin. Toinen maailmansota oli alkanut. Viro, Latvia ja Liettua allekirjoittivat yhteistyösopimuksen Neuvostoliiton kanssa, mutta neuvottelut Suomen kanssa päättyivät tuloksettomina. Sodan uhka kohdistui myös Suomeen, ja maamme ulkopoliittinen tilanne Neuvostoliiton kanssa kiristyi. Talvisodan syttyessä 30.11.1939 vihollisjoukot olivat keskittyneet Petsamon ja siitä etelämpänä Kemijärven, Suomussalmen ja Kuhmon suunnille. Suomen joukko-osastot olivat puolestaan Petsamon ja Sallan suunnalla. Osastot olivat myös Kuhmon ja Suomussalmen suunnalla. (Rautio, Korteniemi & Vuopio 2004, 13–15.) Suomi oli valmis-

tautunut talvisotaan huonosti. Aseet olivat vanhentuneita, ammuksista oli pula, eikä sotimiseen tarvittavaa materiaalia, kuten aseita ja armeijan vaatteita ollut kaikille. Suuri ero oli myös sotajoukkojen vahvuuksissa; Suomen armeijan vahvuus oli noin 340 000 miestä, Neuvostoliiton armeijassa sotilaita oli lähes miljoona. (Rajala 1990, 10.)

Talvisota päättyi maaliskuussa 1940, ja Suomi allekirjoitti rauhansopimuksen kovin ehdoin. Sopimus ei tuonut luottamusta Suomen ja Neuvostoliiton välille, ja maamme ulkopoliittinen johto liitoutuikin Saksan kanssa. Saksa miehitti Tanskan ja Norjan huhtikuussa 1940, ja suunnitteli myös hyökkäystä Neuvostoliittoon. Sopimus suomalaisten ja saksalaisten sotilaallisesta yhteistyöstä vahvistet-

Kirjoittaja KT Merja Paksuniemi toimii yliopistolehtorina Lapin yliopistossa sekä verkostotutkijana Siirtolaisuusinstituutissa.

tiin touko-kesäkuussa ja saksalaiset saapuivat jatkosodan aikana Pohjois-Suomeen, perustaen päämajansa Rovaniemelle (Rajala 1990, 9; Rautio, Korteniemi & Vuopio 2004, 13; Ursin 1980, 17.) Vuonna 1943 kävi yhä selvemmäksi, että Saksa ja Suomi olivat häviämässä sodan. Suomi pyrki irrottautumaan sodasta Neuvostoliittoa vastaan.

Syyskuussa 1944 suomalaiset aloittivat Neuvostoliiton kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti sodan saksalaisia vastaan. Tämä ”sopusotana” alkanut näytelmä ei kuitenkaan miellyttänyt Suomeen saapunutta valvontakomissiota. Komissio vaati suomalaisilta tosisodan aloittamista miehittämällä uhaten. Suomen varsinaiset sotatoimet alkoivat 1.10., kun 3. divisioonan suorittama maihinnousu saksalaisten sivustaan Tornion ulkosatamassa käynnistyi. Pohjois-Suomesta tuli sotatanner. Pohjois-Suomessa oli tuolloin yli 200 000 saksalaista mukanaan lähes vuoden taisteluväestö. (Rautio, Korteniemi & Vuopio 2004, 15–20.)

Viimeiset saksalaiset toteuttivat poltetun maan taktiikkaa tuhoamalla systemaattisesti Lapin rakennuksia, joista tuhoutui 80–90 %. Saksalaiset tuhosivat sillat, rummut, puhelinlinjat sekä miinoittivat tiet ja tienvierustat. (Virkkunen 2012, 11–15.) Sotatoimet tarkoittivat sitä, että viimeistään tässä vaiheessa Lapin väestö täytyi evakuoida. Evakuoinnin aloittaminen sai liikkeelle 168 000 henkilöä, jolloin lähinnä naisia, lapsia ja vanhuksia siirrettiin Oulun ja Vaasan lääneihin sekä Ruotsin puolelle. Lapin maakunta väestöineen ja karjoineen oli evakuoituna vähintään Oulujoen eteläpuolelle tai Pohjois-Ruotsiin (KA, Puolustushallinnon asiakirjat, Lapin evakuointikäskyt.) Evakuointi tapahtui usein yllättäen ja odottamatta.

Suomen hallitus neuvotteli vuonna 1944 Ruotsin kanssa mahdollisuudesta evakuoida Lapin väestöä Ruotsiin. Sopimus allekirjoitettiin, ja se koski noin 100 000 henkilön evakuointia. Pohjois-Suomen evakuointi oli jaettu neljään kiireellisyysvyöhykkeeseen, joten evakuointi tapahtui eri aikataulussa riippuen siitä, mihin kiireellisyysvyöhykkeeseen koti sijoittui (KA, Puolustushallinnon asiakirjat, Lapin evakuointikäskyt.) Evakuoinnin nopeasta organisoinnista kertoo se, että kun Ruotsin hallitus antoi suostumuksen evakuoinnin aloittamisesta Rovaniemen kauppalassa ja maalaiskunnassa 15.9.1944, ensimmäinen evakkojuna saapui Haaparannalle seuraavana aamuna (Rautio, Korteniemi & Vuopio 2004, 29).

Samoilla pohjoisen teillä liikkivat saksalaiset pohjoiseen kintereillään suomalaiset joukot, vastaavasti lappilaiset evakot kulkevat tavaroineen ja karjoineen etelään sekä länteen. Yhteensä kolme neljäsosaa Lapin väestöstä evakuoitiin. Ruotsiin siirrettiin yli 56 000 evakkoa, joiden vastaanottamiseen Ruotsi käynnisti operaation. Kesällä 1944 evakkoon lähti myös Lapin läänin pohjoisten ja itäisten kuntien 12 000 asukasta pakoon Neuvostoliiton kaukopartioita. (KA, Puolustushallinnon asiakirjat, Lapin evakuointikäskyt. Ks. Ursin 1980, 29–30.) Evakot pyrittiin sijoittamaan kotikunnittain ja -kylittäin. Evakuointi oli henkisesti raskasta sekä aikuisille että lapsille. Matka oli kaaottinen, tiet olivat täynnä kulkijoita ja taustalla kuului usein sodan äänet. (Kortelainen 2008, 15–18; Rautio, Korteniemi & Vuopio 2004.)

Aikaisempien evakkoaikaa kohdistuvien tutkimusten mukaan lapset ja aikuiset kokivat evakkomatkan raskaaksi ja hitaaksi. Yleensä matkaan kuului useita päiviä. Matkaa taitettiin äitien, sisarusien, isovanhempien ja muiden lähisukulaisten, tai saman asuinalueen ihmisten kanssa. Evakkomatka oli sekasortoista ja matkalle lähteminen tapahtui usein kiireessä. Aikuisen läsnäolo loi lapsille turvallisuuden tunnetta, tosin aikuisen negatiiviset tunteukset välittyivät myös lapsiin. Evakkoajana ikävä kohdistui kotiin ja paikkakuntaan, jossa lapsuutta oli vietetty. Koti tarkoitti myös arjen askareita ja tuttuja elämän rutiineja. Kotiin liittyy ajatus arjesta, perheestä, suvusta, ystäväistä, turvasta, suojasta ja sosiaalisista verkostoista. (Kujala 2007, 176; Oksanen 2007, 69; Rautio, Korteniemi & Vuopio 2004; Sallinen-Gimpl 2005.)

Tutkimusmetodi

Sodan kokemusten tutkimisessa ollaan tekemisissä diakronisten tekijöiden kanssa. Nämä muodostavat prosessin, jossa omat kokemukset muotoutuvat sotamuistoiksi. Tutkimuksen kannalta ei ole niinkään tärkeää, mitä tapahtui, vaan se, kuinka ihmiset tämän tapahtuman ymmärsivät. (Hyrkkänen 2002, 57.) Tutkimus on lasten kokemusmaailmaa evakkoajasta, miten he sen henkilökohtaisesti kokivat. Kysymyksessä on aihe, jota ei voida tavoittaa asiakirjojen avulla, ja sen vuoksi tarvitaan muistitie-

toa (ks. Kivimäki 2006, 75–85). Tutkimusongelmiksi asetettiin seuraavat kaksi teemaa:

1. Millaisia muistoja lapsilla oli evakkoajan kokemuksista?
2. Onko sota-ajan kokemuksista löydettävissä yhteisiä piirteitä?

Tutkimusote on kvalitatiivis-historiallinen tutkimus, joka mahdollisimman totuudenmukaisesti esittää todellisuuden siten, kuin se on ollut. Tärkeämpää on hahmottaa yleisesti kokijan ja ympäröivän todellisuuden vuorovaikutussuhdetta sodan oloissa, kuin tuottaa yksityiskohtaista tietoa sotakokemuksen sisällöstä. (Ks. Hyrkkänen 2002; Kivimäki 2006, 83–84.) Sodan kokemushistoriaa tutkittaessa ollaan tekemisissä muistinvaraisen tiedon kanssa. Muistelun tuloksena tuotettua muistitietoaineistoa voidaan ymmärtää menneisyyttä käsitteleväksi puheeksi. Muistelu on myös menneisyyden mieleen palauttamista, jakamista, pohtimista ja oman elämän paikantamista osaksi historiaa. (Abbott 2002; Fingerroos ym. 2006.) Juuri muistitietoaineiston hyödyntämisellä voidaan tulkita menneisyyttä ja sitä, miten menneisyys on koettu. Muistelun tuloksena tuotettua muistitietoaineistoa voidaan ymmärtää menneisyyttä käsitteleväksi puheeksi. Muistelu on myös menneisyyden mieleen palauttamista, jakamista, pohtimista ja oman elämän paikantamista osaksi historiaa. Muisteluaineiston tulkinnan kautta tutkijat ovatkin konstruoineet selviytymiskertomuksia, joiden tarkoituksena on tuoda esiin se, miten elämän vastoinkäymiset on voitettu ja miten ne on kestäetty.

Artikkelin tutkimusaineisto kerättiin haastatteleamalla avoimen haastattelun keinoin viittä Pohjois-Suomen sota-ajan lasta. Haastattelut etenivät vuorovaikutuksessa tutkijan ja haastateltavien kanssa, jossa pysyteltiin evakko aikaan liittyvien teemojen parissa (ks. Hirsjärvi & Hurme 2000). Haastattelut ovat tutkimushenkilöiden tulkintoja kokemuksistaan, heidän todellisuudestaan. Tutkimusta tehtäessä oltiin tietoisia siitä, että muistitieto voi olla joskus jopa virheellistä: lapsena tapahtuneet asiat ovat saattaneet muuttua mielessä vuosien aikana. Tutkijan tehtävänä onkin ratkaista se, missä mielessä ja missä tarkoituksessa muistelijan muisto on totta. Hänen vastuullaan on kokonaiskuvan luominen aiheesta. (Ruusuvuori & Tiittula 2005.)

Tutkijan tulee olla tietoinen siitä, että menneisyyttä ei aina voida täysin tavoittaa siten, kun menneisyyttä eläneet ihmiset ovat sen kokeneet. Tutkimuksen keskiössä on tapahtumien kuvaaminen lapsen silmin. Tutkimus ei etene historialliselle tutkimukselle tyypilliseen tapaan kronologisesti, vaan teemoittain. Valintaa perustellaan sillä, että sota-aika on kokonaisuus lapsen elämässä, monen vuoden jatkunut sekasorto ja epävakaa elämäntilanne. Tutkimukseen haastateltavat henkilöt eivät lapsena tienneet, mikä sota oli milloinkin menossa. Esimerkiksi Jaakko sanoi: ”Mie en muista ollenkaan että mikä vuosi tai sota se oli...” Haastateltavien kertomukset perustuivat pitkälti vuodenaikoihin, kuten syystalveen, kevääseen ja kesään. Esimerkiksi Kaarina totesi: ”Kesä ko se oli, kesä sota en mie muista nimeä.” Sodan kokeneet eivät kertoneet muistojaan sotahistoriaan vaan omiin kokemusmaailmoihinsa peilaten.

Haastattelut litteroitiin sanatarkasti, ja tutkimusaineiston analyysissä käytetään aineistosta suoria lainauksia. Tämä omalta osaltaan tukee tutkimuksen luotettavuutta. Haastateltavat ovat kaikki kotoisin Lapin läänin alueelta. Irma-Liisa syntyi Kemissä vuonna 1931, Jaakko vuonna 1939 Nelliväärassa, Kaarina vuonna 1936 Songassa, Oskari vuonna 1938 Vanttausjärvellä ja Matti vuonna 1928 Rovaniemellä. Artikkelin keskiössä on siis lapsen kokemusmaailman selvittäminen, ei sodan yksityiskohtaisten tapahtumien selventäminen (Ks. Hyrkkänen 2002; Kivimäki 2006, 83–84).

Tutkimustulokset

Lähtö evakkoon

Haastateltavat muistelivat sodan läsnäoloa eri tavoin. Osa heistä oli kokenut pommituksia, osa oli nähnyt sotatoimia kauempaa. Oskari kertoi sodan kokemuksistaan seuraavasti: ”Jatkosodan aikana pommikoneet lensivät kotijärven yli, tulivat idästä ja lensivät länteen. Mieleeni jäi että pommikoneita oli kymmenkunta, joiden ympärillä pyöri hävittäjiä. Jonkin ajan kuluttua kuului pommien räjähdyksiä, meidänkin kotona akkunat tärisivät. Ikkunat oli peitetty verhoilla, että hävittäjäkoneet eivät nähneet valoja.” Usein vihollisten lentokoneet merkitsivät

lapsille ensimmäistä konkreettista kohtaamista sodan kanssa (Näre 2007, 196). Myös Kaarina kertoi kokeneensa sodan läsnäolon. Hän kertoi: ”Se oli syksyä, aikaisemmin jo peitettiin ikkunat kun pommitus tuli ja Rovaniemeä pommitettiin, niin sehän näky ja kuulu meillekin asti. Aina kun tuli ilmahälytys, niin juostiin navetan seinän viereen pommitusuojaan.” Kaarina kertoi myös siitä, että hänen kokemuksensa sotatoimista olivat sodan äänet ja valot, jotka kantautuivat hänen kotipaikalleen, kun Rovaniemeä pommitettiin. Vaikka sotatoimet olivatkin 30 km:n päässä, heillä oli ohjeistukset siitä, miten tuli toimia viholliskoneiden saapuessa. Ikkunoiden peittäminen oli yleinen sota-ajan käytäntö. Toisinaan ilmahälytyksen tultua maaseudulla katkaistiin sähköt, jolloin laajempi alue pimeni (Näre 2007, 196).

Aina ei lapsille kerrottu tilanteen vakavuudesta, vaikka sota oli kotinurkillalla. Irma-Liisa kertoi seuraavasti: ”Kun suomalaiset ajo saksalaisia pois, niin me lapset juostiin yhdelle kedolle, niin siellä ojassa oli niitä suomalaisia sotilaita. Ja ne kauhistu, että onko siviilejä täällä välissä! Että menkää äkkiä johonki kellariin ja sanokaa vanhemmillekin, että nyt kellariin, kohta paukkuu! Ja kohta rupes paukkumaan! Ja mentiin kellariin, ja kun pauke lakkasi, niin me juostiin pommitusuojaan. Vähän kyyryssä, sillä pauke kävi ja kuulat vinku. Naapurin poika tien toisella puolen,

se jäi portaille, siihen osu. Että näin lähellä se on olu meillä kuolema. Meidät vietiin koko perhe Ruotsiin, perheittäin siellä oltiin.” Joskus aikuiset keksivät hätävalheita lasten kysymyksiin, sillä lapsia haluttiin varjella (Oksanen 2007, 72).

Matti muisteli: ”Kun ilmahälytys tuli, se oli kamottava. Ja kun alkoi Rovaniemen pommitukset, usein yölläki. Meillä oli tuossa lähellä maakellari, ja me juostiin sinne pommitusuojaan, ja siihen tuli naapureitaki niin paljon kun sinne sopi. Kukkaan ei voinu istua, kaikki oli tiukassa siellä”. Sotatoimet tulivat lähemmäksi siviiliasutusta, joten evakkoon lähteminen oli vääjäämättä edessä (KA, Puolustushallinnon asiakirjat, Lapin evakuointikäskyt).

Kaarinan mukaan heille tuli tieto evakkoon lähtemisestä hyvissä ajoin, äiti ehti esimerkiksi ompelamaan lapsilleen evakkovaatteet matkaan: ”Se on jäänyt mieleen, että mummo itki ja äiti. Sitä valmisteltiin sitä lähtöä. Ei tietty päivää, mutta valmisteltiin lähtöä. Koulussa oltiin, ja muistan sen päivän, kun opettaja sano, että enää ei tulla kouluun. Muistan, että sieltä sain ottaa semmosen puupenaalin matkaan. Meitä oli neljä lasta, äiti laitto kaikille vaatteet valmiiksi, ompeli, mistä nyt saatto ommella, tätin vaatteista etupäässä. Kaikille oli vieraskamarissa tuoli, jossa oli omat vaatteet ja mie muistan ko me käytiin aina silittelemässä niitä vaatteita, että koska

ne saa laittaa päälle. Evakolähtö-vaatteet, ne oli valmiina. Semmonen kuva on jäänyt, että lehmät lähti ensin tätin ja setän kanssa, joka talosta yksi niitten lehmien mukana. Mummo meni hevosella, ja sillä oli sonni kettingissä perässä. Sitten me muut käveltiin tienvarteen ja lähetettiin kuorma-autoilla Rovaniemen asemalle, josta noustiin junaan. Koko kylä lähti yhtä aikaa. Oli tosi ahdasta ja lapset itki. Torniossa pysähtyi, kun siitä sitten mentiin yli Ruotsin puolelle semmonsella lautalla. Ennen kun lähetettiin kotoa, niin pappa teki semmosen ison puulaatikon johon laitettiin astioita ja tär-

Kuva 1. Pienokaisia odottamassa junaan pääsyä. Rovaniemi 17.9.1944. (SA-kuva.)

keimpiä tavaroita ja se piilotettiin mettäniityllä olevaan vanhaan latoon heinien alle!” Väestö koottiin yhteen ja kuljetettiin suurempiin keskuksiin, joista matkaa jatkettiin evakuointisuunnitelmassa määrättyyn yllimenopaikkaan Ruotsin puolelle (KA, Puolustushallinnon asiakirjat, Lapin evakuointikäskyt).

Jaakko muisteli seuraavalla tavalla: ”Kaikki lähetettiin evakkoon, koko perhe. Ensin oltiin lyhyt reissu Nellimössä, ja palattiin takasin. Sitten tuli tämä uus reissu heti perään. Tavaraa ei tullut paljoa mukaan, mitä nyt saamelaiset ottaa. Meillähän jäi tavarat ja porot ja kaikki.” Partisaaniuhan vuoksi saamelaisia evakuoitiin asumaan turvallisemmalle asuinalueelle ensimmäisen kerran jo ennen Lapin sodan alkamista (KA, Puolustushallinnon asiakirjat, Lapin evakuointikäskyt). Saamelaiset eivät voineet ottaa mukaansa tavaroitaan eivätkä ruokaa, sillä lähtö evakkoon tapahtui nopeasti. (Aikio 2000; Lehtola 1994).

Oskari kertoi evakkoon lähdestään Rovaniemen maalaiskunnasta seuraavasti: ”Evakkoon lähdettiin syksyllä 1944. Olin silloin kuusi vuotta vanha. Perheemme vietiin Ruotsiin, samoin kaikki kyläläiset. Matkasimme aluksi hevosen kärryissä Rovaniemelle. Muistaakseni sieltä junassa Tornioon ja edelleen evakkopaikkaan. Siellä majoituimme vanhalle koululle. Se oli semmosta kaaosta.” Oskari tarkoitti perheellään äitiään ja sisaruksiaan sekä isovanhempiaan, jotka asuivat samalla kylällä. Hänen isänsä oli sotimassa rintamalla. Oskarin kanssa samaan evakuointipaikkaan sijoitettiin myös muita saman kylän asukkaita. Käytäntö oli varsin yleinen, kuten Kaarinakin kertoi. Suurten väkijoukkojen evakuointi oli suunniteltu siten, että se tapahtui asuinpaikkakunnittain (KA, Puolustushallinnon asiakirjat, Lapin evakuointikäskyt; Kortelainen 2008, 15–18; Rautio, Korteniemi & Vuopio 2004). Hyvin suunnitellusta ja organisoidusta evakuoinnista huolimatta yksittäisiä henkilöitä saattoi ajautua evakkoryhmästään erilleen (Rautio, Korteniemi & Vuopio 2004).

Kuva 2. Rovaniemen maalaiskunnan Sinetästä ja Ylikylästä saapuneet sadat evakot odottavat eteenpäin pääsyä. Haaparanta 19.09.1944. (SA-kuva.)

Sotavuosina lapset ottivat evakkomatkoilla suurtakin vastuuta tehtävistä. Näitä olivat esimerkiksi nuoremmista sisaruksista huolehtiminen ja evakkokuljetuksissa auttaminen. Vastuu kasvoi lapsen iän mukaan (ks. Sallinen–Gimpl 2005, 21–24). Matti muisteli seuraavalla tavalla: ”Isä oli sotasaairaalassa, kun meidän piti lähteä evakkoon. Minä olin 16-vuotias, vanhin poika. Minun piti organisoida koko evakkoon lähtö. Ja meillä oli karjaa tuossa lähellä. Naapurin isäntä tuli ilmoittamaan, että karjan pitää olla tuossa tien risteyksessä, ne viedään pois, ei tietty minne. Minun 14- vai 15-vuotias sisko ja 13-vuotias veli lähtivät viemään niitä lehmiä, ja minä jäin nuorimman veljen kans, joka oli 10 vuotta, kotiin. Ja täällä ei ollut ketään suomalaista enää, saksalaisia oli, muttei ainuttakaan suomalaista. Ja minä, että pitää meidän jonnekin lähteä. Laitoin kärryihin korkeat laidat, että mie sain sinne tavaraa. Mutta siitä tuli niin raskas, ettei hevonen jaksanu sitä vettä. Ja kun ei tietty mihin mennäänkään. Mutta me purettiin se ja tehtiin uudestaan kevyempi ja lähetettiin ajelemaan, eikä me tietty että mihin. Mutta ko satapäinen karja oli menny siitä etukäteen, niin olihan se merkinny sen tien niin että me osattiin jonnekin. Ja matkalla tavoitettiin kaksi naapurin isäntää ja niillä muutama poika mukana. Ja me kolme päivää ajeltiin, niin me löysimme itsemme Haa-

parannalta. Siellä oli Lapin läänistä hyvin paljon väkeä”. Matin äiti oli kuollut ennen sotavuosia, joten perheen ja karjan evakkoon lähtemisen suunnitelu ja organisointi oli hänen harteillaan. Karjan jättämät jäljet olivat selvät, sillä karjan siirtäminen karjaleireille tapahtui ennen siviiliväestön evakuointia (KA, Puolustushallinnon asiakirjat, Lapin evakuointikäskyt). Kokonaisuudessaan 21 000 nautaeläintä ja 4 000 hevosta siirtyi Ruotsin puolelle keskenkasvuisten tyttöjen ja poikien, nuorten sekä perheettömien naisten saattelemana (KA, Puolustushallinnon asiakirjat, Lapin evakuointikäskyt).

Evakuointi oli haastateltaville henkisesti raskasta, ja he kuvasivat matkaa kaoottiseksi. Lapset jättivät taakseen tutut maisemat, kodin ja tavarat. (Irma-Liisa, Kaarina. Oskari, Matti. Ks. Sallinen-Gimpl 2005.) Evakkomatka oli pitkä, ja se tapahtui yhteiskuljetuksina. Muistoissa olivat ahtaat kuorma-autolavat ja junavaunut, leirit sekä itkevät lapset. Tyypillistä oli myös se, että matkaa tehtiin monen pysähdyksen kautta. Haastateltavista Irma-Liisa, Jaakko, Oskari ja Matti totesivat evakkoon lähdön tapahtuneen nopeasti, ilman ennakkointia. Kaarinan perheessä sen sijaan ehdittiin valmistella lähtöä etukäteen. Lasten erityisenä pelkona evakkomatkoilla oli äidistä eksyminen: tätä pelättiin enemmän kuin pommituksia (Oksanen 2007, 78). Haastateltavista ei kukaan kertonut, että he olisivat joutuneet eroon äideistään. He olivat tyytyväisiä siihen, että saivat matkustaa tuttuja aikuisten kanssa. Lapset tunsivat epätietoisuutta siitä, mihin he olivat menossa ja mitä tapahtui. (Ks. Rautio, Korteniemi & Vuopio 2004.) Evakkomatka oli monelle lapselle ensimmäinen kokemus hätätilasta (Oksanen 2007, 77–81).

Perillä evakkopaikassa

Oskari muisteli evakkopaikalle saapumista ja elämää siellä seuraavasti: ”Hetki alkuun kaikki joutuivat täisaunaan. Koulun alue oli aidattu piikkilanka-aidalla. Alueen portilla oli vartijat, jotka päästivät ulos vain äärimmäisessä tarpeessa. Olimme karanteenissa joitakin kuukausia.” Ruotsin kuninkaallinen lääkintöhallitus oli määrännyt, että evakoille oli tehtävä saniteettikäsittely rajan ylityksen jälkeen. Taroituksena oli ehkäistä mahdollisten tautien leviäminen. Heille tehtiin myös lääkärintarkastus. (Rau-

tio, Korteniemi & Vuopio 2004, 80; Salminen 2007, 298.) Oskari ei viettänyt kovin pitkää aikaa evakkopaikassa, sillä hänet ja hänen siskonsa lähetettiin sotalapsiksi ruotsalaisiin perheisiin. Oskari kuvasi tapahtumaa seuraavasti: ”Minut ja vanhempi sisareni lähetettiin sotalapsiksi Keski-Ruotsiin. Meidät pantiin junaan lappu kaulassa. Muistan, että koko matkan itkin. Sisareni yritti lohduttaa minua. Junassa oli ahdasta, siellä oli myös ruotsalaisia sotilaita. Olimme väsyneitä. Sotilaat antoivat meidän nukkua penkeillä, he itse istuivat lattialla. Perillä minua odotti uusi äiti ja isä, sisar ja veli.” Oskari kertoi kiintyneensä perheen äitiin ja turvautui häneen Ruotsissa asuessaan. Sotalapsia siirrettiin Suomesta yhteensä 70 000–80 000 (Kavén 2010; Salminen 2007). Yleinen mielipide oli, että lapset olivat turvassa Ruotsissa.

Kaarinan mukaan perille päästyä ensin peseydyttiin, jonka jälkeen majoituttiin: ”Ensimmäisessä yösiijassa oli meitä tuttuja, mutta myös muita Ounasjokivarresta. Mutta paljon meitä oli saman kyläläisiä. Se oli semmonen iso elokuvateatteri, mihin meät vietiin. Siellä oli kerrossänkyjä, ja sieltä sitte alettiin ripottelemaan eri paikkoihin. Meitä asu monta perhettä samassa huoneessa, ahdasta oli. Meitä oli siellä ruotsalaisia sotilaita vastassa, tosi mukavia. Ne anto hedelmiä ja karkkia. Mie muistan kun mie sain appelsiinin ja kaksi karkkia, niissä oli punaiset raidat.”

Kaarina siirtyi ensimmäisestä evakkopaikastaan kuorma-autolla toiselle paikkakunnalle, jossa hänen mummonsä oli karjan kanssa. Hän oli evakkoajan lopun siellä. Kaarinan mukaan asuminen mummon luona oli mukavaa aikaa: ”Mummolla oli aikaa. Ja asuminen karjan kanssa tarkoitti, että maitoa oli saatavilla. Jostaki se mummo hommasi jauhoja ja paisto lettuja! Että ne oli hyviä. Muistan vieläki niiden maun!” Kaarinan mukaan paikasta toiseen vaihtamista tapahtui paitsi evakkomatalla, myös Ruotsissa paikan päällä. Evakot saapuivat ensin vastaanottopisteisiin, joista heidät siirrettiin kokoamisleireille. Yleensä he viettivät sotilasvöhykkeellä olevalla kokoamisleirillä joitakin vuorokausia, jolloin heidät rekisteröitiin ja tehtiin tarkastukset. Tämän jälkeen heidät siirrettiin karanteenileireihin, jossa vietettiin vähintään 14 vuorokautta, ja tämän jälkeen he pääsivät varsinaisiin sijoituspaikkoihin, leirikyliin. (Rautio, Korteniemi & Vuopio 2004, 28, 99–

Kuva 3. Ruotsalainen majuri antaa makeisia evakkolapsille. Haaparanta 10.09.1944 (SA-kuva.)

103.) Myös Jaakko ja Matti kertoivat olleensa sijoitettuna perheensä kanssa yhteismajoituksessa. Jaakko muisteli: ”Evakossa oltiin Kalajoella Maikkulassa meren rannassa. Semmosessa parakissa oltiin, jossa oli portaat ylöspäin. Siellä oli paljon väkeä ja ahdasta.” Talven mittaan esiintyi saamelaiden evakkojen asumiseen, vaatteisiin ja muonitukseen liittyviä ongelmia (Aikio 2000; Lehtola 1994). Evakoiden asumuksina toimivat etenkin sijoituksen alkuvaiheessa erilaiset julkiset rakennukset, kuten seurakuntatalot, seurojen talot, elokuvateatterit, voimistelusalit ja koulut (Rautio, Korteniemi & Vuopio 2004, 105).

Haastateltavien mukaan evakkopaikoilla oli säännölliset ruokailuhetket, jotka olivat mieleen painuneita tapahtumia. Esimerkiksi Kaarina muisteli: ”Siellä oli kauhian pitkät pöydät ja paljon syöjiä! Keittoja oli melko useasti.” Ruotsalainen ruokavalioli evakoille outoa ja sokeripitoisempaa kuin mihin he olivat kotimaassaan tottuneet. Mahdollisuuksien mukaan ruokalistoiissa huomioitiin evakkojen toiveita. (Rautio, Korteniemi & Vuopio 2004, 121–123.) Evakkopaikassa aikuiset auttoivat, tai haikutuivat evakkopaikan ulkopuolelle töihin mahdollisuuksien mukaisesti. Oskari kertoi: ”Äitimme oli töissä alueen ruokalassa.” Kaarina kertoi äitinsä työnteosta seuraavasti: ”Äiti meni piiaksi yhteen taloon, niin täti hoiti meitä. Naisia ja lapsia meitä oli siellä tosi paljon ja vanhempia miehiä, mutta isät ja sotaikäiset pojat oli sotimassa.” Aikuisille maksettiin palkka tehdystä työstä (Rautio, Korteniemi & Vuopio 2004, 118–119). Lapsilla oli Kaarinan mukaan mahdollisuus myös koulunkäyntiin: ”Koulu siellä oli myös, semmonen kylmä rukoushuone, pitkät penkit, joiden päällä istuttiin. Yksi opettaja, joka oli myös evakko, opetti meitä. Materiaali oli vaatimatonta, vihkoja oli ja joitakin suomenkielisiä kirjoja.” (Ks. Rautio, Korteniemi & Vuopio 2004, 147–148.)

Muutoin lasten aika kului leikkiessä. Kaarina jatkoi: ”Ja me lapsethan leikittiin tietenkin, vaikka ei siellä kyllä leluja ollu. Käpylehmiäkään ei voitu tehdä, kun oltiin keskustassa majoittuneina. Mutta potkuri oli, jolla me potkuteltiin talvella. Ja vanhasta rikki menneestä patjansuojasta vedettiin narut irti ja opetettiin kutomaan.”

Oskarin evakkopaikalla oli leluja lapsille. Hän kertoi: ”Sinne tuotiin myös Amerikasta vaatteita, kenkiä ja leluja. Suomalaisnaiset jakoivat niitä halukkaille. Minä sain esimerkiksi nallipyssyn, jonka yksi vanhempi poika minulta huijasi muutamalla kruunulla. Sain lelun takaisin itselleni mummun avustuksella ja kauppa purkaantui.” Ruotsin hallitus pyrki lahjoittamaan yhdessä eri hyväntekeväisyysjärjestöjen kanssa evakoille vaatteita ja leluja. Keräyksessä pyrittiin ottamaan vastaan rauhanomaisia leluja, ja saamaan lapset unohtamaan kokemuksensa sodasta. (Rautio, Korteniemi & Vuopio 2004, 84–85.) Oskarin muistama nallipyssy oli kuitenkin päässyt lahjoitettujen lelujen joukkoon.

Lasten leikeistä kertoi myös Jaakko: ”Emännät hätänty ko me lapset mentiin meren rantaan, kato nousuvesi ja laskuvesi, siellä oli semmosia luolia, jonne me haluttiin.” Myös Jaakko kertoi siitä, että evakkopaikassa Suomessa oli sairaala, ruokala ja muita tarpeellisia paikkoja. Hänen mukaansa aikuiset tekivät töitä ja auttoivat kykyjensä mukaan. Lapsilla oli vapaampaa ja he saivat leikkiä keskenään. Leikkiminen vei lasten ajatukset toisaalle

ja leikin avulla he pystyivät myös käsittelemään tapahtumia ympärillään. (Ks. Tepora 2007, 31–33.)

Takaisin kotiin

Kun saksalaiset sotajoukot oli saatu perääntymään, alkoi väestö palata kotipaikoilleen. Neuvostoliitolle menetettyjen alueiden väestö tuli sijoittaa uusille asuinpaikoille. Sodan aiheuttamat menetykset Lapissa olivat raskaat, sillä suurin osa Lapista oli tuhoutunut, ja valtaosa Lapista oli rakennettava uudestaan. (Ks. Virkkunen 2012, 11.) Viimein koitti kotiin lähtö. Matti kertoi, kuinka hän ei malttanut odottaa varsinaista lähtöpäivää: ”Ja sitten eräänä päivänä radiosta kuultiin, että joukkomme ovat vallanneet täydellisesti hävitetyn Rovaniemen. Se oli kauhea uutinen se tuho, mutta ilonen tietenkin, että sota oli ohi. Muutaman päivän päästä tuli tieto, että jaatilalaiset ja tervolalaiset saivat lähteä kotiin, kun heidän kyliään ei oltu poltettu. Ja minä onneton valehtelin, että minä olen Muurolasta. Ja minä pääsin niitten kanssa lähtemään. Sen pikkuväljen mie jätin sinne, siellä oli niin paljon suomalaisia, että ne piti huolta. Ja ko me ajettiin taas monta päivää, se oli hidasta kyytiä. Tiet oli säretty ja sillat räjäytetty, ja niitä pioneerien siltoja pitkin piti mennä. Ja hevoset ei meinanneet tohtia, ne piti taluttaa. Ja Muurolassa kuulin, että minun koti olisi jäänyt pystyyn! Mie aamalla lähin Muurolasta, olin yötä siellä, ja tulin yksin Rovaniemelle.”

Kuva 4. Rovaniemen raunioilta. Rovaniemi 11.04.1945. (SA-kuva.)

Kaarina tuli takaisin Suomeen muiden kotipaikkakuntansa evakkojen kanssa. Hän muisteli: ”Ennen kun lähdettiin kotiin, saatiin korteilla vaihtaa sokeria ja jauhoja, mullaki oli oma pieni laatikko ja siinä ruokatarvikkeita. Kuorma-autolla muistan tulleen Ruotsista takaisin.” Suomessa oli aloitettu elintarvikkeiden säännöstely, mikä toimi ostokorttien avulla (Jermo 1977), Ruotsista mukaan annetut ruokapaketit tulivat siis tarpeeseen.

”Oli ihana kun alko näkymään kodin maisemat! Tien varressa kaikki talot oli poltettuina. Lehmäporukka oli menny kotiin jo etukäteen, ja täti oli edellä siivonnut. Että oli mahtava tunne olla kotona! Ja nehän oli säilyne ne arvotavarat siellä puulaatikossa kun tultiin takasin! Mutta paljon oli kotona särjetty.” Näin iloiset olivat Kaarinan kotiin palaamisen tunnelmat. Samanlaiset tunnelmat olivat myös Matilla: ”Ei yhtä ainutta siviili-ihmistä näkyny. Sotilaita oli joitaki. Ja ko mie ajelin tännepäin, niin tuossa aivan puolen kilometrin päässä kaikki tutut talot oli raunioina. Ja mie mietin, että miten ihmeessä saksalaiset olis voineet jättää yhen pikku mökin pystyyn. Siinä oli sitten meidän iso varasto poltetu. Ja mie mietin, että miksi mie lähin sieltä Ruotsista. Ja ko mie pääsin lähemmäs, niin mökin ääri- viivat hämmöttivät! Että ne surun kyyneleet muuttu ilon kyyneleiksi!

Menin sisälle, niin siellä oli sotilaita majoitettuna, siellä oli kolme sotilasta, niillä oli sääasema siinä. Ne kysy, että mikäs siviilimies sieltä tulee? Mie sanoin, että mie olen tämän talon väkeä ja jään asumaan. Ne kysy, että millä sie meinaat elää, ettei täällä ole kauppoja. Mie sanoin niille, että mulla on evästä kärkyissä, mulla oli ruotsalaista kuivamuonaa. Mutta eihän ne kauaa kestäny, olin sitte sotilaitten muonilla. Niiden kans mie siellä asuin. Isä pääsi sotasairaalaan joskus joulukuun alussa. Sisko ja veljet jäivät Ruotsiin, ja tulivat karjan kansa vasta keväällä pois. Täällä oli hässäkää ko oli miinotettu. Ei kärsiny mennä pois tieltä, siellä oli vaara.” Sotavuosien jälkeen vuosien 1944–1949 aikana

Pohjois-Suomessa menehtyi miina- ja räjähdeonnettomuuksissa yhteensä 198 siviilihenkilöä. Heidän joukossaan oli myös lapsia. (Virkkunen 2012, 26–27, 59.)

Kaarinan ja Matin perheet pystyivät muuttamaan omaan kotiin evakkomatkan jälkeen. Irma-Liisan tilanne oli toisenlainen: ”Me tultiin Suomeen pieneen taloon, yhteen pikkupuolen huoneeseen muutettiin asumaan. Meille tuli huonekalujakin, kun sotilaat auttoivat äitiä. Siinä oli varmaankin sota-ajan saalista, komeita huonekaluja, joita ei meikäläisillä ollut mahdollisuus saada. Taloja oli jäänyt tyhjilleen, ja niistähän ne oli tietenkin otettu.”

Samanlainen tilanne oli myös Oskarin perheellä: ”Kun vihdoinkin pääsin kotiin, niin kotimme oli poltettu. Rakennuksessa oli ainoastaan yksi huone keittiösyvennykseen. Huoneessa asui neljä perhettä, varmaankin 12–14 henkeä. Se oli minulle aikamoinen shokki, enkä osannut suomen kieltä, kun olin sen Ruotsissa asuessani unohtanut.” Kotiin palaaminen oli tunnepitoinen hetki haastateltavien muistoissa. Kodin ja tuttujen paikkojen merkitys näiden lasten elämässä olivat tärkeitä. Kotiin liittyvät arkirutiinit, tutut ihmiset sekä sosiaalinen verkosto. Verkostoon kuuluminen tarkoitti paluuta arkeen ja tavalliseen elämään. (Irma-Liisa, Kaarina, Oskari, Matti. Ks. Kujala 2007, 176; Oksanen 2007, 69; Sallinen-Gimpl 2005.)

Suurin muutos tapahtui Jaakon kotiin palaamisessa. Hänen kotinsa oli sijainnut alueella, joka luovutettiin Neuvostoliitolle (ks. Kortelainen 2008). Jaakko kertoi seuraavasti: ”Kun Lapin sota päätty tultiin Rovaniemelle ja sieltä kuorma-autolla Ivaloon. Sieltä sitten eteenpäin Nellimöön. Me ei päästy takasin kotipaikalle, sillä Suomi menetti käsivarren ja koti jäi sinne. Porotalous ei säilynyt perheen elinkeinona ko porot jäi sinne. Koko kolttasaamelaisen heimo hajaantu eri paikkoihin asumaan. Asuttiin kodissa ja rakennettiin mökkejä. Meitä oli ensin kolme perhettä yhdessä, tilaa semmonen neljä neliötä ennen kuin omat saatiin. Että miehen olen sillä evakkomatalla vieläki.” (Ks. Aikio 2000; Lehtola 1994.) Jaakon perhe koki suuret taloudelliset tappiot menettäessään omaisuutensa luovutettujen alueiden mukana. Elämää alettiin rakentaa tyhjästä. Merkitykselliseksi nousi samalle paikalle asumaan jäävien perheiden tuki ja apu, koteja rakennettiin yhdessä (ks. Latvala 2006).

Pohdinta

Sotatoimet lähestyivät siviiliasutuksia ja tutkimushenkilöt näkivät sekä kokivat sodan uhkan elämässään. Osa heistä näki sotakalustoja ja kuuli sodan ääniä kauempaa, osa heistä koki sodan pommitukset ja suojautumisen konkreettisesti. Pohjois-Suomen väestön evakkoon lähtö pyrittiin tekemään hallitusti suunnitelmien mukaan, mutta tiedon ja väestön siirtäminen ei tapahtunut riittävän nopeasti: siviiliväestöä oli vielä Lapissa Lapin sodan alettua (ks. Rautio, Korteniemi & Vuopio 2004). Toisinaan asian vakavuudesta ei kerrottu lapsille, sillä heitä haluttiin säästää lisähuoilta (ks. Oksanen 2007).

Lähtö evakkoon tapahtui nopeasti: matkaan otettiin, mitä mukaan mahtui ja mitä pakata ehdittiin. Suurin osa maallisesta omaisuudesta jätettiin taakse. Evakkomatka oli hidas, pitkä ja rankka. Tyypillistä oli, että kylät pyrittiin evakuoimaan ja majoittamaan yhdessä ryhmässä. Matkan aikana pysähdyttiin eri kohteissa, kunnes varsinainen sijoituspaikka löytyi. (Ks. Kortelainen 2008.) Aikuiset huolehtivat yleensä evakuoinnista, mutta myös osa lapsista, kuten tutkimushenkilöistä Matti. Hän otti vastuuta ja organisoi perheensä, karjan ja omaisuuden evakuoinnin. Yhteisenä kokemuksena tutkimushenkilöillä oli matkaaminen kotoa vieraaseen paikkaan, useat pysähdykset ja ihmispaljous. (Ks. Kujala 2007, 176; Sallinen-Gimpl 2005.) Yhteistä näille evakokolapsille oli myös se, että matkaa tehtiin äitien, sisarusten ja isovanhempien kanssa – isät ja perheen varttuneet pojat olivat sotarintamalla. Karja oli lähetetty matkaan jo aikaisemmin (ks. Oksanen 2007, 69). Haastateltavista neljä siirrettiin Ruotsiin ja yksi Läntisen Suomen alueelle. Perille saavuttua evakoille järjestettiin puhdistumismahdollisuus mahdollisten tautien leviämisen välttämiseksi sekä terveystarkastus (ks. Salminen 2007, 298).

Tutkimus osoittaa, että lasten sijoituspaikat evakkoaikana olivat erilaiset. Jaakko ja Irma-Liisa olivat evakossa perheidensä kanssa, Kaarina siirtyi toiseen paikkaan, jossa mummonsä oli. Oskari siirrettiin sotalapseksi ruotsalaisperheeseen, ja Matti oli vastuussa pienimmistä sisaruksistaan turvautuen muihin aikuisiin. Tyypillistä oli, että useita perheitä asui pienissä tiloissa. Evakkopaikan majapaikoissa perheille pystyttiin usein osoittamaan vain hyvin pieni oma tila.

Elämässä korostui yhteisöllisyys ja toisista huolehtiminen. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että vieraat aikuiset huolehtivat toisten lapsista, ja kukin osallistui evakkopaikalla erilaisiin työtehtäviin taitojensa mukaan. (Ks. Latvala 2006.) Haastattelujen mukaan lasten vanhemmat olivatkin kiireisiä omissa askareissaan, mutta lapset kokivat turvallisuuden tunnetta olemalla isovanhempiensa ja toisten heistä huolehtivien aikuisten seurassa. Isovanhempien merkitys lasten elämässä oli haastateltavien mukaan suuri.

Asuminen evakkoleireissä tarkoitti sopeutumista uusiin olosuhteisiin ja asioihin, kuten erilaiseen ruokavalioon (ks. Rautio, Korteniemi & Vuopio 2004). Lasten elämään toi rytmitystä koulunkäynti, jota pyrittiin pitämään olosuhteiden sallimien puitteiden mukaan. Elämää helpotti myös leikkiminen, johon lapsilla oli aikaa. Aineisto osoittaa, että evakkolapset pyrkivät sopeutumaan ja nauttimaan arjen pienistä asioista, elämään ”hetkessä kiinni” kaoottisen elämän keskellä. Koulunkäynti, leikin aika ja säännölliset ruokailuajat noudattelivat kodin elämää ja toivat myös turvallisuuden sekä normaalin elämän tunnetta lapsille. Tutkimus osoittaa, että sotavuosina lapsena olleet pystyivät muistamaan heille merkityksellisistä kokemuksista yllättävän pieniäkin yksityiskohtia, kuten mummon tekemät letut, nallippyssyn ja punaiset raidat karkeissa.

Kun evakosta palattiin Suomeen, kotona odotti useimmiten lohduton näky; jälkeen jätetty koti ja omaisuus oli tuhottu tai anastettu ja Lappi miinoitettu. Ihmiset jäivät asumaan perhekunnittain pieniin tiloihin, kuten saunaan, ulkorakennuksiin ja muihin väliaikaistiloihin, joissa voitiin asua se aika, kun omaa kotia rakennettiin. Osa haastateltavista pystyi palaamaan sodan tuhoilta säilyneisiin kotitaloihinsa. Omaisuuden jättäminen vaikutti esimerkiksi Jaakon perheen elinkeinon. Porotalous loppui, sillä porot, joissa omaisuus oli kiinni, jäivät Neuvostoliitolle luovutetuille alueille. Tämä vaikutti myös siihen, että kolttasaamelaisten yhteisö hajaantui, ja heitä muutti ripotellen eri paikkakunnille. (Ks. Aikio 2000; Lehtola 1994.)

Sota ja kodin jättäminen sekä muutto vieraaseen paikkaan, jopa vieraaseen maahan, ovat myös tämän päivän todellisuutta. Nykypäivän pakolaislapsilla ja maahanmuuttajilla sekä Pohjois-Suomen

evakkolapsilla on paljon yhteisiä kokemuksia. Usein osa perheestä on jäänyt taakse, ja useat lapset saapuvat maahamme ilman huoltajaa. (Ks. Heikkilä & Söderling 2013.) Pohjois-Suomen evakkolasten muistelmat auttavat valottamaan niitä kokemuksia, miten lapsi kokee sodan läsnäolon ja sodan vaikutukset elämässään. Tulokset valottavat myös toimintamalleja, joita Suomeen saapuvien tämän päivän pakolais- ja maahanmuuttajien vastaanottamisessa voidaan hyödyntää. Evakkolasten tutkimus osoittaa, että kotoutuminen uuteen paikkaan ei tapahdu nopeasti. Turvallisen aikuisen läsnäolo, arjen rytmittäminen sekä tutut rutiinit kodin elämästä helpottavat kuitenkin lapsen sopeutumista ja selviytymistä haasteellisissa olosuhteissa.

Kirjallisuus

- Abbott, H. Porter (2002): *The Cambridge Introduction to Narrative*. Cambridge University Press.
- Aikio, Niilo (2000): *Liekkejä pakoon. Saamelaiset evakossa 1944–1945*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Fingerroos, Outi & Haanpää, Riina (2006): *Muistitietutkimuksen ydinkysymyksiä*. Teoksessa: Fingerroos, Outi, Haanpää, Riina, Heimo, Anne & Peltonen, Ulla-Maija (toim.) *Muistitietotutkimus. Metodologia kysymyksiä*. Suomen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, s. 25-48.
- Heikkilä, Elli & Söderling, Ismo (2013): *Yksintulleet pakolaislapset – Unaccompanied refugee minors*. Siirtolaisuus-Migration, Supplement 2013, 53 s. Painosalama Oy, Turku.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2000): *Tutkimus-haastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Yliopistopaino, Helsinki.
- Hyrkkänen, Markku (2002): *Aatehistorian mieli*. Vastapaino, Tampere.
- Jermo, Aake (1977): *Kun kansa eli kortilla – Raporttaasi lähimenneisyydestä*. Otava, Keuruu.
- Jokipii, Mauno (1987): *Jatkosodan synty*. Tutkimuksia Saksan ja Suomen sotilaallisesta yhteistyöstä 1940–1941. Otava, Helsinki.
- KA (Kansallisarkisto), Puolustushallinnon asiakirjat, Lapin evakuointikäskyt.
- Kavén, Pertti (2010): *Humanitaarisuuden varjossa. Poliittiset tekijät lastensiiroissa Ruotsiin so-*

- tiemme aikana ja niiden jälkeen. Oy Nord Print Ab, Helsinki.
- Kivimäki, Ville (2006): Sodankokemushistoria. Teoksessa: Kinnunen, Tiina & Kivimäki, Ville (toim.) Ihminen sodassa. Suomalaisen kokemuksia talvi- ja jatkosodassa. Gummerus, Jyväskylä.
- Kortelainen, Pentti (2008): Kadonneet kylät –elävät suvut. Luovutetun Sallan alue sosiaalisen liikkuvuuden sekä kylien ja sukujen muotoutumisen valossa tarkasteltuna. Acta Universitatis Laponiensis 134. Lapin yliopisto.
- Kujala, Erkki (2007): Sodan pitkä varjo. Sota-ajan lasten elämä. Kotimaayhtiöt Kirjapaja, Helsinki.
- Kuorsalo, Anne & Saloranta, Iiris (2005): *Evakkolapset*. Ajatus Kirjat, Helsinki.
- Latvala, Pauliina (2006): Lapsuuteeni kuuluivat sota, siirtolaiset ja sankarihautajaiset. *Historiallinen aikakauskirja 2*, s. 142–152.
- Lehtola, Veli-Pekka (1994): Saamelainen evakko. Kustannus-Puntsi.
- Näre, Sari (2007): Sotaorpojen mykkä ikävä. Teoksessa: Näre, Sari, Kirves, Jenni, Siltala, Juha & Strandberg, Joni (toim.) *Sodassa koettua. Haavoitettu lapsuus*. Weilin + Göös, Helsinki, s. 139–169.
- Oksanen, Atte (2007): Evakkolasten kadotettu koti. Teoksessa: Näre, Sari, Kirves, Jenni, Siltala, Juha & Strandberg, Joni (toim.) *Sodassa koettua. Haavoitettu lapsuus*. Weilin + Göös, Helsinki, s. 69–101.
- Rajala, Pertti (1990): Talvisota ja jatkosota selkokielellä. Kirjastopalvelu, Helsinki.
- Rautio, Erkki, Korteniemi Tuomo & Vuopio Mirja (2004): Pohjoiset pakolaiset. Tietoja ja tarinoita Lapin sodasta ja lappilaisten evakkotaipaleelta. Pohjan Väylä Oy, Pello.
- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (2005): Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Vastapaino, Tampere.
- SA (Sota-Arkisto), valokuvat.
- Sallinen-Gimpl, Pirkko (2005): Kokemustieto täydentää historiaa. Teoksessa: Kuorsalo, Anne & Salminen, Heikki (2007): Lappu kaulassa yli Pohjanlahden. Suomalaisen sotalaisten historia. Siirtolaisuusinstituutti. Vammalan kirjapaino Oy.
- Saloranta, Iiris (toim.) *Evakkolapset*. Gummerus, Jyväskylä, s. 11–34.
- Tepera, Tuomas (2007): Sota-ajan leikit ja koulu. Teoksessa: Näre, Sari, Kirves, Jenni, Siltala, Juha & Strandberg, Joni (toim.) *Sodassa koettua. Haavoitettu lapsuus*. Weilin + Göös, Helsinki, s. 31–67.
- Ursin, Martti (1980): Pohjois-Suomen tuhot ja jälleenrakennus saksalaissodan 1944–1945 jälkeen. Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys. Kirjapaino Oy Kaleva, Oulu.
- Virkkunen, Juhani (2012): Miinojen ja räjähteiden siiviliuhrit Pohjois-Suomessa 1944–1949. Kirjapaino Kirja kerrallaan, Espoo.

Otamme vastaan lahjoituksia

Siirtolaisuusinstituutilla on sääntöjensä mukaan oikeus ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja Suomesta ja ulkomailta. Aikaisemmin saamansa lahjoitukset instituutti on sijoittanut mm. tutkimusrahastoonsa, josta tuetaan vuosittain suomalaiseen siirtolaisuuteen liittyvää tutkimusta, dokumentaatiota ja konferenssitoimintaa.

Instituutissa ylläpidettävä siirtolaisuusarkisto ottaa myös vastaan lahjoituksena erilaisia dokumentteja jälkipolville säastettäväksi. Tällaista materiaalia ovat mm. käsikirjoitukset, kirjeet, valokuvat, äänilevyt ja pienimuotoiset tarve-esineet.

Yhteydenotot: Johtaja Ismo Söderling,
Arkistonhoitaja Jarno Heinilä,

isoder@utu.fi
jshein@utu.fi

+358-50-511 3586
+358-2-28 404 60

Migration in Russia: Pros and Cons

Svetlana V. Sigova & Natalia V. Parikova

This article deals with the positive and negative consequences of foreign labour migration in Russia. The authors emphasize that Russia is not a homogeneous country. The socio-economic implications for regions differ. This study has found foreign labour migration to be a complicated socio-economic phenomenon, which has a dual effect on the labor market in Russia: on the one hand it is filling the gap in the labour force caused by the demographic crisis; on the other hand it increases the tension on the labour market because of migrants.

Keywords: Russia, foreign labour migration, socio-economic implications, consequences, foreign labour migration, socio-economic implications, consequences, migrants' distribution

Introduction

Foreign labour migration is a topic for both global economic development and Russian prospects. Foreign labour migration (FLM) has become a global phenomenon deeply influencing the development of all countries. In terms of global economy it is compensating for the shortage of workforce.

The significant impact of FLM on the Russian economy can be explained by the following facts: a) Provision of competent employees is a crucial issue for Russia in terms of innovation economic development. b) For the moment Russia is facing ageing population which results in labour force decrease. This problem of employees shortage can be solved by means of foreign labor migration. At the same time FLM influences both positively and negatively the socio-economic development of Russian regions. That is why this phenomenon should be scrutinized. Foreign labour migration is a complicated phenomenon and there are a lot of studies

Svetlana V. Sigova is a Doctor of Economics, Professor and Deputy Director of Budget Monitoring Center in Russia, Petrozavodsk State University. Natalia V. Parikova is PhD in Economics and work as a Researcher at Budget Monitoring Center in Russia, Petrozavodsk State University.

of foreign labour migration processes in different countries. (Krasteva 2008; Getova and Uste 2007; Heikkilä and Pikkarainen 2008; Borjas 2005; Clark and Lindley 2009; Zimmermann 2005).

The distribution of foreign labour migrants in Russian regions

Migration flows in Russia generally have a positive dynamic. In 2010 Russia ranked second in the world according to the number of foreign migrant workers (12.3 million) after the U.S. (42.8 million), and third in the world after the U.S. and Germany by the largest total migrants inflow for the period 1992–2010. (Aleshkovsky 2011, 59).

Recently Russia has become an important migration country. The scale of labor migration to Russia during the last decade is steadily increasing (Figure 1).

In 2006 the number of officially working migrants in Russia exceeded 1 million and in 2008 it reached almost 2.5 million. For the period of nine years (2000–2008) the total number of employed foreign citizens in the Russian Federation increased by 11.4 times (from 213,000 in 2000 to 2,426,000 in 2008).

The highest growth rate of the inflow of foreign migrant workers occurred from 2005 to 2008: every year the number increased approximately 1.4-1.7 times compared to the previous years. The recent decrease has been connected with the global crisis. (Labour and employment in Russia 2007–2011).

Russia is one of the largest countries in the world, so it has a vast labour market. The processes of globalization and integration have led to the increase of migration flows in Russia. For this reason our country has an insignificant number of people who are moving abroad.

Russia is not a homogeneous country

Some parts of country are more attractive than the others. It is necessary to emphasize that Russia is not homogeneous. There are eight federal districts. They considerably differ from each other in parameters of socio-economic development. For this reason the number of migrants differ.

Migrants are employed in almost all regions of the Russian Federation. The largest centers of employment of foreign workers are the Central Federal District, which accounts

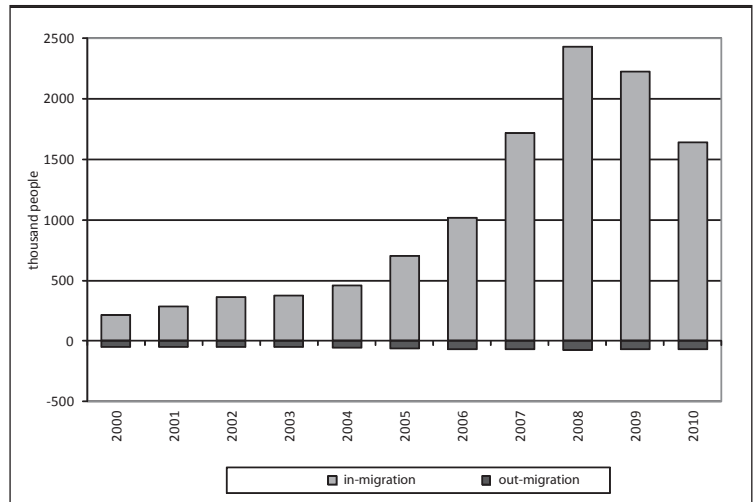

Figure 1. The number of foreign migrants in Russia and Russian workers moving abroad, 2000–2010 (Labour and employment in Russia 2007–2011).

for 40.5 % of all migrant workers, the Urals Federal District – 12.8 %, North-West Federal District – 11.6 %, and the Siberian Federal District – 11.1 %.

The structure of the inflow of foreign labor migrants in 2010 by federal district is shown in Figure 2. The above mentioned four federal districts have totally more than 3/4 of the whole foreign population attracted to the Russian Federation.

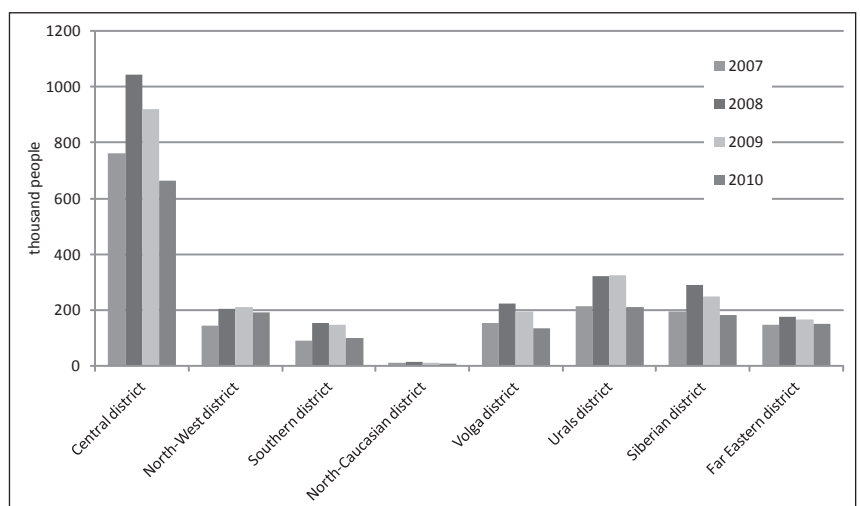

Figure 2. Dynamics of foreign labor migration in the context of eight federal districts, 2007–2010 (Labour and employment in Russia. 2007–2011: Statistics Russia).

The central district ranks first according to the number of migrants. The main city of this districts is Moscow. The reasons are very clear: high economic activity, provision of financial and investment resources, as well as the existence of large labour market. This results in great need for both white-collar and blue-collar workers. The Central district is characterized by higher salaries and better opportunities than other districts. This is not a recent trend: the situation has been the same for years.

Attractiveness or, in contrast, unattractiveness of certain regions for migrants results from asymmetry of their economic development. The asymmetry refers to the difference in structure of the regional economy, demographic processes associated with a labor force reduction because of ageing population, the prospect of change, and the conditions of life.

The largest demand for foreign workers is in regions with strong economic growth, development of industrial production, or development of new mineral deposits, which requires additional labour.

Table 1 presents the regions which are characterized by the highest number of foreign migrant workers.

For example, Moscow attracts one fifth of the whole number of migrants in Russia. It is one of the

Table 1. Five Russian regions with the highest number of foreign migrant workers, 2010 (Labour and employment in Russia. 2007-2011: Statistics Russia).

Region of the Russian Federation	Number of foreign workers	The share of foreign workers in the total number of foreign workers in Russia, %
Russian Federation (83 regions) including:	1 640 801	100,0
Moscow	345 142	21,0
Moscow region	134 855	8,2
St. Petersburg	120 875	7,4
Sverdlovsk region	82 969	5,1
Irkutsk region	62 853	3,8

subjects of the Russian Federation with the strongest economy. Moscow together with the Moscow region accommodate almost a third of all foreign workers – 29.2 %. The five regions listed in table 1 totally attract 45,5 % of all migrants in Russia. This can be explained by a high level of socio-economic development and the geographical position of regions.

The share of foreign workers of the average number of workers in the region is one of the most important indicators, as it characterizes the intensity of migration flows in the region. One of the main assessment methods of regional peculiarities of foreign labor migration is the method of classification. Russian regions were divided into three groups according to the share of foreign workers of the average number of employees. Classification of regions by share of foreign migrant workers of the average number of employees aims to reduce the variety of regions to facilitate the study of the groups. It allows to identify the most problematic regions in terms of migration tension.

The average share of foreign labour migrants of the total number of employees in Russia accounts for 3,5 %, while the same indicator in many regions of Russia is much higher.

Thus the regions were divided into three groups depending on the number of arriving foreign workers. The first group includes 22 regions of Russia, where the share of foreign labour migrants account for more than 5%.

The second group comprises 40 regions of Russia, where the share of foreign labour migrants ranged from 1 to 5 %. The other subjects of the Russian Federation (21 subjects) characterized by the lowest values of this indicator made up the third group.

Unequal distribution of migrants in Russia can be more clearly seen on the map (Figure 3), where the share of foreign workers of the average number of workers in the region is presented.

There are three groups of regions in Figure 3 divided according to the proportion of migrants in the regions. The darker color is on the map, the more intense the flow of in-migrants is in the region. Thus, the regions of the first group are painted black, and the regions of the third group white.

As we can see on the map, the Far East regions and the Urals are the regions with the greatest intensity of foreign labour migration flows.

Figure 3. Map of Russian regions, in terms of the intensity of the foreign labour migration flows, 2010.

To summarize, the Russian regions differ in the number of migrants and intensity of the flow of foreign workers.

Pros and cons: possible socio-economic implications of FLM for Russian regions

Why is so much attention paid to the intensity of the migrants' flows and regional classification? As mentioned before, foreign migrants coming into Russia fill vacancies and therefore, in some regions increase the tension on the labor market. Our analysis revealed that the effects can be both positive and negative.

The elimination of structural mismatch in the labor market due to filling of vacancies is considered to be beneficial for the regions. The local population avoids these jobs because of poor working conditions. Foreign migrants agree to do any kind of work, thus they meet the needs of the labor market. In this case we regard blocking the introduction of labor-saving technologies because of cheap labor as a disadvantage. Of course cheap labour is profitable for employers.

Positive impacts of the inflows of foreign workers:

- The growth of the labor force in the economy, output, total income and aggregate demand;

- Elimination of structural imbalances in the labour market due to filling of vacancies;
- Improving the competitiveness of the products due to the reduction of production costs associated with the lower price of labor;
- Mitigation of an aging population challenge;
- Savings on the cost of education and training (in the case of attracting skilled workers);
- Savings in pensions and other social benefits (in the case of temporary migration);
- Stimulation of vertical mobility of local workers;
- Creating conditions for attracting foreign investment and new technologies.

Negative impacts of the inflows of foreign workers:

- Deteriorating situation in the labour market, increased competition for jobs, decreased wages of local workers, the marginalization of the less skilled workers;
- Blocking the introduction of labor-saving technologies in the use of cheaper labor;
- Dependence on foreign labor for certain types of work;
- Growth of social tensions, ethnic conflicts;
- Illegal immigration and the associated impacts;
- The additional conditions for the development of the «shadow economy» and corruption;
- Budget spending on the social, linguistic, educational adaptation programs for migrants;

- The outflow of funds received by migrants in the form of income.

To sum up there are a lot of advantages and disadvantages because of foreign labour migration.

Conclusion

The current demographic situation in Russia is complicated. It can be explained by the already mentioned facts: foreign labour in-migration flows increase; the impact on the socio-economic life is both positive and negative; regions receive migrants, so there is a need for them; the intensity of the foreign labour migration differs from region to region.

Furthermore, the Russian president's point of view is that foreign workers are an additional source to compensate for the reduction of labour supply. It is stated in the Concept of long-term development of Russia until 2020.

Foreign labour migration is a complicated socio-economic phenomenon, which has a dual effect on the labor market in Russia:

- filling the gap in the labour force caused by the demographic crisis in 54 regions Russia;
- increase in tension on the labour market because of migrants (in 28 regions, more than 30 %).

Regions vary in scale and intensity of foreign labor migration due to socio-economic parameters differences.

Thus, migration policy should be based on the characteristics of the socio-economic development of regions and it can not be the same for all Russia, because of the existing asymmetry of its regions.

Bibliography

- Aleshkovsky I. (2011): International migration, globalization and demographic development of the Russian Federation. International migration: the challenges of globalization. Ch. Ed. Series V.A. Iontsev, Moscow, TEIS, 100 p.
- Borjas G. J. (2005): Native internal migration and the labor market impact of immigration. NBER Working Papers 11610, National Bureau of Economic Research.
- Clark K. & Lindley J. (2009): Immigrant assimilation pre and post labour market entry: evidence from the UK Workforce Survey. *Journal of Population Economics*, №22, pp. 175–198.
- Getova M. & Uste A.N. (2007): The impact of European Union: the case of Bulgaria, the case of Turkey. Sofia: NBU.
- Heikkilä E. & Pikkarainen M. (2008): Internationalization of Population and Labour Force from the Present to the Future in Finland. *AEMI Journal*, №6, pp. 31–45.
- Heikkilä E. & Pikkarainen M. (2010): Differential population development in the regions of Finland. *Population, space and place*, №16, pp. 323–334.
- Krasteva A. (2008): Immigration and integration: European experiences. Sofia: Manfred Worner Foundation.
- Labour and employment in Russia (2007–2011). *Statistics Russia, 2007–2011*. Moscow.
- Parikova N.V. (2011). Attractiveness of regions of Russia for foreign labor migration. Supply and demand in the labor market and the education market in the Russian regions: Sat. reports on the Eighth All-Russian Scientific and Practical Internet Conference (27–28 October 2011). V. I., Petrozavodsk, Izd. PSU, pp. 240–250.
- Zimmermann K. (2005): European Labour Mobility: challenges and potentials. *De Economist*, №4 (153), pp. 425–450.

Närpes som förebild för lyckad integration

Krister Björklund

Krister Björklund är forskare vid Migrationsinstitutet.

Närpes har på en kort tid blivit multikulturellt. De första flyktingarna kom redan år 1988, men antalet invandrare började öka snabbt först efter år 2004. Orsaken var att företagen upplevde personalbrist, men lyckades varken i Närpes eller annanstans i Finland rekrytera arbetskraft. Man vände fördomsfritt blickarna utomlands, och invandrarna som bodde i Närpes hjälpte till med arbetskraftsrekryteringen, eftersom de hade internationella sociala nätverk. De kände både till lokalsamhället och förhållandena i sitt tidigare hemland. Följden var att arbetskraftsinvandringen till Närpes började skjuta fart vid den här tiden. Det blev en snöbollseffekt, många invandrade tillsammans med sina familjer, och lockade senare andra med sig.

Befolkningsandelen med annat modersmål än svenska och finska är hög i Närpes i jämförelse med andelen i hela landet. Närpes var den första kommunen utanför storstadsregionerna som tog emot flyktingar. Närpes har också lyckats bättre med integreringen av invandrare än dessa. Vad ligger bakom framgången?

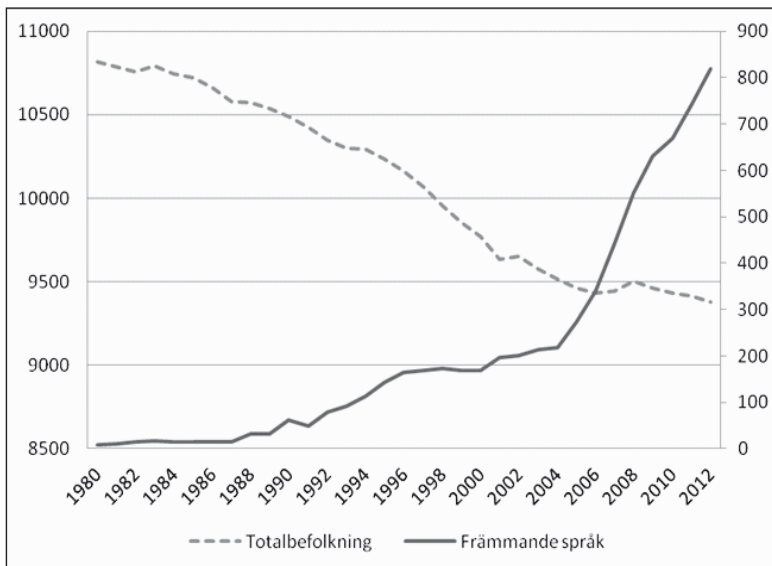
Migrationsinstitutet genomförde hösten 2012 ett forskningsprojekt kring det som ofta kallas "närpesmodellen". Resultatet publicerades som en forskningsrapport på finska våren 2013 med titeln "Tomaatteja, teollisuutta ja monikulttuurisuutta. Närpiön malli maahanmuuttajien kotouttamisessa" (Tomater, industri och mångkultur. Närpesmodellen och integrationen av invandrare). Föreliggande artikel bygger på rön från detta projekt.

Nyckelord: Integration, invandring, Närpes

Bakgrund

Närpes är centrum för växthusgrönsaksodlingen i Finland. Antalet odlare är över 300 och totalarealen under glas och plast utgör 90 hektar. I Närpes produceras 60 procent av tomaterna och 30 procent av gurkorna i Finland. Det traditionella jordbruket är basnäring i området. Därtill finns ett stort antal företagare inom olika branscher; den viktigaste produktionen finns inom metall-, snickeri-, byggnads- och livsmedelssektorn. Karosseri-industrin intar en ledande plats i Finland och logistikbranschen har en betydande omfattning.

Närpes blev stad år 1993, men är till karaktären en landsortskommun med en liten centralort. Invånarantalet var 9 380 i år 2012, med en nedåtgående trend. (Figur 1) Det demografiska försörjningsförhållandet (antal barn och äldre per 100 personer) i Närpes var 67,1 år 2011, medan motsvarande siffror för hela landet var 52,9. År 2030 beräknas siffran stiga till 82,1 i Närpes. Orsaken till den stora andelen äldre befolkning står att söka i den omfattande bortflyttningen både i form av emigration och flyttning till andra delar av landet under tidigare år.

Figur 1. Befolkningsutvecklingen i Närpes (vänster skala) och befolkning med annat modersmål än svenska och finska (höger skala) (Statistikcentralen 2013).

tionden. Följden av den ålderstigna befolkningsstrukturen har varit arbetskraftsbrist. Närpes självförsörjningsgrad av arbetsplatser var år 2009 102,5 procent, och arbetslösheten har varit låg under hela 2000-talet (Närpes stad 2012).

När det inte gick att locka tillräckligt med arbetskraft från grannkommunerna eller andra delar av landet, började företagen rekrytera yrkesfolk från utlandet. Närpes hade tagit emot flyktingar mellan 1988 och 2001, av vilka de flesta rotat sig där och kommit in i arbetslivet. Arbetsgivarna kunde utnyttja deras sociala nätverk och locka nya inflyttare, framför allt från Vietnam och Balkan. År 2005 var arbetskraftsreserven i praktiken uttömd och de två följande åren gjorde kommunens största arbetsgivare Närko Ab tillsammans med Maxel Ab rekryteringsresor till Bosnien.

"Vi hade brist på arbetskraft, vi sökte i den lokala yrkesskolan, på arbetskraftsbyrån etc. Arbetslösa finner kommer inte hit. Alternativet hade varit att flytta produktionen till utlandet, men vi ansåg det bättre att tillverka här. Så for vi till Bosnien 2006. Vi åkte till en liten avskild by, där en stor grupp arbetsökande väntade. Vi intervjuade 40-50 personer under en vecka. Där rekryterade vi fem svetsare, skrev

Tabell 1. Antalet personer i Närpes enligt främmande modersmål (Statistikcentralen 2012).

2000		2005		2009		2011	
Språk	Antal	Språk	Antal	Språk	Antal	Språk	Antal
Serbokroatiska	108	Serbokroatiska	123	Bosniska	195	Bosniska	239
Vietnamesiska	32	Vietnamesiska	38	Serbokroatiska	127	Serbokroatiska	121
Turkiska	5	Ryska	34	Vietnamesiska	85	Vietnamesiska	109
Övriga	24	Bosniska	19	Ryska	46	Ryska	46
		Thai	9	Litauiska	37	Litauiska	40
		Övriga	51	Thai	28	Thai	39
				Estniska	22	Estniska	30
				Spanska	12	Ukrainska	18
				Polska	10	Spanska	14
				Övriga	68	Holländska	13
						Vitryska	10
						Övriga	62

arbetsavtal på ort och ställe, arbetstillstånden söktes på Finlands ambassad. Vi ordnade resan till Finland och förskotterade lön. (Peter Backman, intervju 26.10.2012)."

Sedan dess har antalet invandrare stigit brant pga. kedjemigration, och enligt Statistikcentralen var andelen befolkning med annat modersmål än svenska eller finska uppe i åtta procent år 2011. Den verkliga siffran är omkring tio, eftersom alla invandrare inte syns i den officiella statistiken.

Tabell 1 åskådliggör hur befolkningen med utländsk bakgrund fördelar sig enligt modersmål. Att de överlägset flesta kommer från Balkan och Vietnam illustrerar kedjemigrationens betydelse. I jämförelse med situationen tio år tidigare har emellertid de tre största språkgruppernas relativa andel minskat från 86 till 63 procent när allt fler invandrare från andra länder sökt sig till Närpes.

Växthusnäringen sysselsätter mest invandrare, men också många andra sektorer är beroende av invandrad arbetskraft. Näringsstrukturen i Närpes har förändrats, servicenäringarna sysselsätter en allt större andel av befolkningen, och allt fler närpesbor med utländsk bakgrund har funnit arbete i den sektorn.

Faktorer bakom integrationen

Närpes är ett litet landsbygdssamhälle, där "alla känner alla". Det har bidragit till ett smidigt samarbete inom förvaltningen och också mellan tjänstemän, arbetsgivare och kommuninvånare. Folk är bekanta med varandra också i andra sammanhang än "över disken" och saker kan skötas också informellt.

Sådant samarbete har också praktiserats i invandrarintegrationen. Redan när de första flyktingarna kom till Närpes samarbetade man över organisations- och förvaltningsgränserna, och sedan dess har samarbetet utvecklats och fördjupats, också till regional nivå inom K5-samkommunen (Korsnäs, Kristinestad, Kaskö, Malax, Närpes). Det senaste projektet inom samkommunen är att anställa en invandrarkoordinator med uppgift att ansvara för utvecklingen av integrationen och att utse en gemensam nämnd för integrationsarbetet.

Integrationsmetoderna är ett resultat av tjuugo års utvecklingsarbete. Då de första flyktingar-

Bild 1. Welcome Office i Närpes stadshus.

na kom skapades praxis för exempelvis informationsförmedling, språkundervisning, dagvård och utbildning. Man kunde testa de bästa integrationsmetoderna med en relativt liten grupp invandrare. När arbetskraftsinvandringen tog fart var systemen för mottagning och integration redan utprovade. Utgångsläget skulle ha varit mycket sämre om invandrarna hade kommit till en situation utan färdiga strukturer och praxis. Under årens lopp har integrationen stötts av ett flertal offentliga projekt.

Arbetskraftsbehovet har också engagerat arbetsgivarna i invandrings- och integrationsfrågor. Många arbetsgivare har hjälpt till med att t.ex. skaffa bostad och flexat med arbetstiderna så att invandrarna kunnat gå på språkkurser. I Pjelas skaffade några växthusföretagare gemensamt ett gammalt hus som de hyrde åt kommunen som dagis för att lösa arbetstagarnas dagvårdsproblem.

Det är viktigt för företagen att ha kunnig personal som trivs med sitt jobb. Företagen i Närpes är vanligen små, vilket skapar nära förhållanden mellan arbetsgivare och personal och befrämjar integrationen. På ett litet familjeföretag försvinner inte den enskilda arbetstagaren i massan och kan vid behov lita till hjälp och stöd från både arbetskamrater och ledning.

Informationsförmedling och attitydpåverkan har haft en stor betydelse för integrationen. Information har riktats till alla parter, invandrare, kommuninvånare och arbetsgivare. Många olika medel har prövats, allt från tidningsbilagor till internet. Målgruppen för det nyaste samarbetsprojektet "Welco-

me Office” utgörs av invandrare och projektet erbjuder även service åt olika aktörer inom kommunen, företagen, arbetsgivarna, åt utbildningsorganisationerna i området, den tredje sektorn samt åt projekt.

Man har lyckats skapa positiva cirklar, där framgångsrika åtgärder har fött nya. Det här syns bl.a. i hur integrationsprojekten har avlöst varandra och byggt på tidigare lyckade modeller. Ett annat exempel är att arbetskraftsinvandringen stöder både näringslivet och invandrarnas egna nätverk. Resultatet har varit att nykomlingarna välkomnats som nya närpesbor och inte bara som arbetskraft.

Det sociala klimatet

Det är ingen tillfällighet att attityderna gentemot invandrarna är positiv i Närpes. En viktig underliggande faktor är bygdens emigrationstraditioner. Närpes har en lång historia som utvandringsbygd. De flesta närpesbor har emigranter i slakten och många har själv varit emigranter i främmande land, vilket gör det lättare att sympatisera med invandra-re och förstå deras ställning. Det har bidragit till öppenhet och tolerans. Nya religioner, som invandrar-na fört med sig har inte heller skapat problem. De många frikyrkorna i Österbotten bildar en mosaik, där också nya religioner kan ha lättare att bli accepterade än annanstans i landet.

Närpes är en svenskspråkig ort och många invandrare har lättare för att lära sig svenska än finska, i synnerhet de som bott i något annat europeiskt land och lärt sig tyska eller engelska. En stor del av de bosniska invandrarna kan lite tyska, men vietnameserna saknar i allmänhet den fördelen. Kunskaper i germanska språk gör det lättare att redan i början komma till rätta i Närpes svenska språkmiljö. Eftersom svenskan är ett minoritetsspråk i Finland, har lokalbefolkningen också större förståelse för andra minoriteter.

”Förr hade arbetsinvandrare inte rätt till tolkar, men nu har de det. Allt fungerar bra, vi är ju så många nu. Det skulle vara kämpigare för en ny grupp med annat språk, men för bosnierna som kommer är det mycket enklare. Vietnameserna kan inte så bra svenska, de behöver andra som hjälper dem med språket, men med bosnier är det annorlunda. Man vänjer sig med närpesdialekten. Man förstår det mesta, men....

De försöker prata högsvenska. (Ismet Gutic, intervju 26.9.2012.)”

I den svenskspråkiga miljön är motivationen liten att lära sig finska. Då blir det också svårt att flytta vidare till det finskspråkiga Finland och invandrarna är benägna att rota sig i Närpes. När det gäller finskspråkiga pekar undersökningsresultaten åt motsatt håll, de bosätter sig ogärna i Närpes och pendlar hellre till jobben i Närpes från grannkommunerna, tröskeln att lära sig svenska är hög. Invandrarna däremot stärker svenskan i Närpes.

En ytterligare faktor som gynnar invandrarnas integration är företagandan i Närpes. Den har smittat av sig på invandrabefolkningen och många invandrare har grundat egna företag. Ofta har de jobbat i något familjeföretag, och sedan utnyttjat de färdigheter och kontakter de fått där till att starta eget. De lokala nätverken och de gemensamma värderingarna, där flit och företagande är uppskattade, hjälper till att inlemma de etniska minoriteterna i lokalsamhället.

Invandrarna i lokalsamhället – framgångar och utmaningar

En viktig orsak till att lokalbefolkningen har förhållit sig så positivt till nykomlingarna är det ömsesidiga beroendeförhållandet mellan invandrare och lokalbefolkningen. Näringslivet skulle inte fungera utan invandrarna, de ”kom som räddande änglar”, som en arbetsgivare uttryckte det.

En annan orsak till den lyckade integrationen är att hela familjer invandrat från utlandet till Närpes och att båda föräldrarna fått jobb och dagvårdsplats åt barnen. Typfallet är att mannen jobbar inom industrin och hustrun i växthus. Beviljande av uppehållstillstånd förutsätter att familjens försörjning är tryggad. Den sk. försörjningsförutsättningen definieras så strängt att båda föräldrarna i praktiken måste ha en utkomst.

Efter att invandrarna slagit sig ner och blivit bofasta, har de lockat släktingar, vänner och bekanta till Närpes från sitt tidigare hemland och skapat etniska nätverk, vilka bidragit till trivseln. Det har varit särskilt vanligt bland vietnameserna. Regelrätt etnisk segregering har inte uppstått, eftersom nykomlingarna fått kontakt med lokalbefolkningen

genom arbete och boende. Invandringen har pågått så kort tid att någon assimilering inte ännu hunnit ske i nämnvärd utsträckning utom för barnens del. De som kommit utan familj till Närpes har i allmänhet funnit sin partner i den egna etniska gruppen. Umgänget med grannar har ofta varit ytligt, men inga gränser har dragits på etnisk grund. Lokalsamhället har varit integrationen till stor hjälp. Alla intervjuade betraktade sig som närpesbor. Den lokala dialekten har också smugit sig in i svenskan de talar, trots att de fått sin språkundervisning på högsvenska - t.ex. vietnameser som bott länge i Närpes kan säga sig komma från "Kvietnam".

"Vi har nog slagit ner mig här i Närpes nu och har inga planer att flytta bort, det är bästa platsen för oss. Själv så känner jag mig som en närpesbo, men i andras ögon är jag alltid en utlänning. Första gången som dom ser mig tänker dom att det är ju en utlänning. Men sen blir det ju annat, jag hör till Närpes, Närpes är mitt hem. Jag känner mig inte trygg i mitt gamla hemland, men här känner jag mig trygg, både med jobb och så, med barnen, mest barnen som vi tänker på, det är ju dom som vi lever för nu."

Segregationen inom arbetslivet är allmänt taget en riskfaktor. Faran finns att invandrarna fastnar i okvalificerade yrken. I Närpes erbjuder främst växthusen såna jobb, men bilden är mer komplicerad än så. Många upplever jobbet där som trivsamt med goda arbetsförhållanden och flera arbetsledare har invandrarbakgrund. Arbetsgivare som Närko, NTM och Maxel har rekryterat yrkesutbildad arbetskraft utomlands till arbeten som kräver specialfärdigheter.

Bland invandrarna finns naturligtvis också sådana som inte lyckats få jobb som motsvarar deras utbildning och kvalifikationer, men deras antal är inte stort. Särskilt akademiskt utbildade har svårt att hitta arbete i Närpes, och det är svårt att söka jobb utanför Svenskfinland utan kunskaper i finska.

Många invandrare har skaffat sig en ny utbildning, t.ex. inom vårdsektorn, och många har blivit företagare. Ovanstående tyder på att invandrarna inte är förfördelade på arbetsmarknaden i Närpes. I intervjuerna framfördes inget som skulle tyda på diskriminering i arbetslivet.

De unga närpesborna med invandrarbakgrund söker ännu sin plats i samhället. Deras utbildningsmöjligheter är av språkliga orsaker mer begränsade

Bild 2. Gamla och nya närpesbor.

än för andra ungdomar. Särskilt gäller det sådana som är födda utomlands och inte varit alldeles små när de kom till Närpes med sina föräldrar. Många har inte hunnit lära sig svenska tillräckligt bra, för att inte tala om finska, för att ha förutsättningar att klara en universitets- eller högskoleutbildning, och är i praktiken hänvisade till yrkesutbildning.

Invandringen är för liten för att kunna lösa problemet med Närpes åldrande befolkning. På lång sikt bestäms den demografiska utvecklingen av hur näringslivet utvecklas, om invandringen fortsätter och om man lyckas hålla kvar ungdomen. Att investera i utbildning och främja företagande är goda beprövade metoder och K5-samarbetet är mycket viktigt, inte minst med tanke på framtida kommunsammanslagningar.

Invandringen har också varit förenad med problem. Det har varit svårt att uppbåda lämpliga bostäder, och många av de nyanlända har varit tvungna att bo hos sina släktingar innan de hittat egen bostad. Efterfrågan har också höjt bostadspriserna i Närpes. Många invandrare har köpt hus som blivit tomma ute på landsbygden, då äldre flyttat in till centrum. Byarna har på så sätt revitaliserats genom de nya invånarna.

De som kommer från andra än EU-länder på tillfälliga uppehållstillstånd till Finland har det besvärligast. Ett tillfälligt uppehållstillstånd förnyas i allmänhet då arbetsförhållandet fortsätter, men de långa behandlingstiderna skapar osäkerhet. Det

är svårt att rota sig och bygga ett liv i Närpes om det är osäkert om man får stanna. Försörjningsförsättningen för uppehållstillståndet är en ytterligare stressfaktor. Långvarig arbetslöshet eller permittering kan i värsta fall leda till katastrof för familjen om den inte får stanna i Finland och har barn i skolan och bostadslån. Det verkar omotiverat att tillämpa samma inkomstgränser i hela Finland, särskilt när levnadskostnaderna i olika delar av landet varierar. Dessutom är det orättvist att invandraren inte anses kunna försörja sin familj med en vanlig finsk lön.

Lärdomar av Närpesmodellen

Kan modellen tillämpas i andra kommuner? Troligen, i alla fall delvis, i synnerhet om kommunerna har sådan migrationshistoria och företagardition som Närpes. De strukturella förutsättningarna för integrationen är viktigast: arbetsplatser, bostäder, språkundervisning och samhällig infrastruktur. Närpesmodellen har skapats genom att man utvecklat alla parallellt och det småskaliga lokalsamhället har varit en viktig bakgrundsfaktor. Också den tredje sektorn har spelat en viktig roll. Fritids- och föreningsverksamhet har sammanfört nya och gamla närpesbor. Man känner och litar på varandra. Samarbetet mellan företagare, beslutsfattare och myndigheter har fungerat beundransvärt väl. Om förutsättningarna för integrationen förblir lika bra i en framtida storkommun är minst sagt osäkert.

Det finns vissa givna strukturella faktorer som påverkar närpesmodellens tillämpbarhet i andra städer och kommuner, t.ex. befolkningmängden och arbetskraftsbehovet. Det går inte att direkt kopiera framgångsreceptet, men man kan lära mycket av de olika projekten som genomförts i Närpes och tillämpa de bästa erfarenheterna också annanstans.

Den rikstäckande planerade kommunreformen kan hota närpesmodellen. Småskaligheten och de lokala tjänsterna har varit till fördel för integrationen. K5-samarbetet har fungerat väl och utgjort en god grund för olika projekt. Närpes vuxeninstitut och yrkesakademins Närpes-enhet är viktiga studieställen också för invandrare och deras barn. Den mångsidiga lokala verksamheten är en viktig

del av närpesmodellen. En ny kommunindelning kan riskera den goda integrationen om lokal service läggs ner och koncentreras till större enheter. Då kan också den flexibla servicen som anpassats till invandrarnas behov komma i fara. Närpesmodellen bygger på det småskaliga lokalsamhället, där myndigheterna representeras av lokalinvånare som känner sina kunder.

Själv beskrev invandrarna som deltog i undersökningen närpesmodellen som sammansatt av empati, hemkänsla i lokalsamhället, nära relationer till arbetsgivarna och med lokalbefolkningen gemensamma fritidsintressen.

"Man kan inte riktigt säga vad Närpesmodellen är, det är egentligen olika samarbetsmodeller som fungerar bra här. Det faktum att vi lyckats bra med integrationen flyktingar och arbetsgivare, det är många faktorer som påverkar, bra samarbete och att vi alltid haft projekt."

"Jag tycker att då jag kommit in i samhället känner jag mig som svensk och finne och fast man måste anpassa sig så har jag bestämt mig att vara finlandssvensk."

"Jag har också ändrat mig, jag har fått lite finsk kultur. När jag umgås med mina anhöriga känner jag att jag står lite utanför, jag är inte samma som de äkta vietnameserna. Jag kom hit för 20 år sedan, men ända vill man vara vietnames, ibland vet jag inte var jag hör hemma. Jag känner mig som närpesbo, jag har kämpat på och har kompetens och klarar alla arbetsuppgifter. Jag är stolt över mig själv."

Källor

Mattila, M., Björklund, K. (2013): Tomaatteja, teolisuutta ja monikulttuurisuutta. Närpiön malli maahanmuuttajien kotouttamisessa. Siirtolaisuusinstituutti, Pohjanmaan aluekeskuksen tutkimuksia nro. 5. Turku.

Närpes stad (2012): Stadsstyrelsen, sammanträdesprotokoll 2/12. <http://www.narpes.fi/sites/default/files/narpes/SSTYR%20PROTOKOLL%203,%207.2.2012.pdf>

Statistikcentralen (2012): Opublicerad statistik.

Statistikcentralen (2013): Befolkningsstatistik http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/databasetree_sv.asp

Thaimaalainen taivasosa

Maarit Vähä-Rainio

Kirjoituskilpailu: Pakkasia paossa – suomalaiset talvehtijat Thaimaassa

Siirtolaisuusinstituutti järjesti vuonna 2012 tutkija Martti Ränän toteuttamana kirjoituskilpailun Thaimaassa talviaan viettäville suomalaisille. Tavoitteena oli kerätä tietoa Euroopan ulkopuolella talvehtivista kausimuuttajista. Kirjoittajia pyydettiin kertomaan, miksi he ovat muuttaneet Thaimaahan ja millaisin odotuksin? Millaista on arkielämä Thaimaassa ja kuinka asiat ovat hoituneet? Kuinka he ovat sopeutuneet uusiin olosuhteisiin ja kuinka heidät on otettu vastaan? Ovatko ennakkotoiveet toteutuneet, ja aikovatko he jatkaa asumistaan Thaimaassa?

Kilpailun voittajaksi valittiin Maarit Vähä-Rainio, jonka kuvaus elämästään ja kokemuksistaan Thaimaassa julkaistaan ohessa.

Kirjoittaja Maarit Vähä-Rainio on Thaimaassa avuva suomalainen siirtolainen.

Äitini on käynyt kerran elämässään ennustajalla. Hänelle kerrottiin jo 1960-luvulla, että hän tulisi viettämään eläkepäiviään kaukana, eksoottisessa ja lämpimässä maassa itseään nuoremmassa seurassa. Ja vielä tuohon aikaan tuskin käytiin edes Espanjassa. Nyt asumme täällä Thaimaassa; äitini, minä ja aviomieheni.

Syy siihen, miten me kolme tänne olemme päätyneet, ei ole lainkaan niin aurinkoinen kuin maa, jossa asumme. Äitini ehti tehdä täyden työuran. Minulta ja myöhemmin myös aviomieheltäni työnteon lopetti sairastuminen. Aivan liian aikaisin.

Sairastuminen, joka katkaisee ihmisen arjen ja pakottaa jättämään kaiken tutun ja turvallisen, on jo sinänsä suuri muutos. Siihen kun lisätään muuttaminen ulkomaille, on kysymys jo mullistavasta suunnanvaihdesta koko elämän kuvassa. Suomessa on paljon hyvää. Meiltä löytyy sananlaskuja tilanteeseen kuin tilanteeseen. Me kai ajattelimme rämpiessämme kivun ja murheen keskellä: ”Parempi kerta rysäys, kuin ainainen kitinä”.

Loma muuttuu asumiseksi

Lähdin vuonna 2005 äitini kanssa kuntouttamaan itseäni entuudestaan tutulle Samuun saarelle Thaimaahan. Suomessa olin jo saanut ”lakisääteiset” kuntoutuspalvelut. Terveystilani vaati kuitenkin vielä paljon fyysisiä ponnisteluja mm. liikuntakäytön säilyttämiseksi. Suomessa kuntoutus oli kallista. Thaimaassa asui ja söi edullisesti. Kuntoutus tapahtui lämpimässä meressä ja oli ilmaista sekä motivoivaa.

Jossain vaiheessa pitkä kuntoutusloma alkoi muuttua maassa asumiseksi. Suomessa käynnit harvenivat, ja matkatavaroihin alkoi kertyä tärkeitä henkilökohtaisia esineitä, kirjoja, lempivaatteita. Sitä kuitenkin arastelee kutsua uutta maata kodiksi ja maassa oleskelua asumiseksi. Aika kauan olimme mielestämme vain pitkällä lomalla.

En oikein tiedä, miksi kutsuisi sitä hiljaista, vaivihkaa tapahtuvaa prosessia, jonka aikana alkaa ulko-suomalaistua. Ehkä ympäristö huomasi sen ennen

meitä. Ainakin pesulalaskumme pieneä äkkiä huomattavasti. Sama määrä pyykkiä noudettiin ja palautettiin siistinä ja silitettyinä, mutta liki puolta pienemmän laskun kera. Selitys oli: ”Te olette nyt farangeja (= thaimaalaisten ulkomaalaisista käyttämä nimitys, jonka korrektiudesta kiistellään tavan takaa maan englanninkielisten lehtien yleisönsastoilla) ja teille kuuluu siis farang-hinta.” Farang maksaa monesta asiasta vähemmän kuin turisti, mutta yleensä enemmän kuin thai. Yleisönsastoilla kiistellään myös avoimesta kaksoishinnittelusta Thaimaassa. Minusta kyseessä on kolmoishinnoittelu.

Kun lopulta lakkaa tuntemasta itsensä turistiksi, alkaa kaivata normaaliin elämään kuuluvia asioita ja esineitä. Pesukone. Vaikka pesettäminen on edullista, kaipasimme mahdollisuutta pestä pyykkimme silloin, kun haluamme. Pesukone, joka ei kuumenna pesuvettä, ei ole mahdoton investointi. Se oli kuitenkin suuri askel kohti thai-tulevaisuutta. Sitten vuokraemännän hotelli-jääkaappi alkoi tuntua ehdottomasti liian pieneltä. Jenkkikaappi tuli, ja melkein samassa rytäkässä oma TV ja taivaskanavasopimus TrueVisionin kanssa. Sitten eräänä päivänä olimmekin äidin kanssa Suratthanissa mantereella järjestellessä kuljetusta ostamallemme kokonaiselle kalustolle. Kolme suurta vaatekaappia, yöpöytiä, senkkejä, ruokapöytä + tuolit jne. saapuivat yllättävän edullisesti ja vaivattomasti saarelle. Budgetimme alkoi näyttää siltä, että siellä asuimme me, eikä satunnainen turistiperhe.

’Sokeus’

Silti me emme vieläkään puhuneet Thaimaassa asumisesta. Siteet Suomeen olivat olemassa ja siellä asunto tyhjillään, meitä odottamassa. Jonkinlainen ”sokeuskin” iski alkuvaiheessa. Katselimme televisiosta ohjelmaa, jossa oli kaunis rehevä ja värikäs puutarha. Huokailimme vihreyttä, kunnes avasin verhon ja annoin verenpunaisen bougainvillean ja vihreiden palmujen kilpailla TV-kuvan kanssa. Eräänä iltana luin romaania, jonka tapahtumat sijoittuivat Tyynenmeren rannikolle. Ajattelin kaihoten kuun valaisemaa merenpoukamaa ja lämpimiä, lempeitä valtameren aaltoja. Todellisuudessa olin juuri katsellut maailman ehkä toiseksi kauneinta auringonlaskua Tyynen valtameren uideksi

päivän viimeistä lenkkiä lämpimääkin lämpimämmässä merivedessä.

En tiedä, oliko kaikki niin ylenpalttisen ihanaa, että sitä ei voinut kerralla käsittää. Asiat sai suhteutettua ajattelemalla, että jos nyt olisin Suomessa. Silloin vasta eksotiikka tuli todelliseksi ja jokaisesta päivästä entistä arvokkaampi. Tuntuu, että silmät alkoivat avautua useammin ja enemmän. Miettiessäni nyt tuota aikaa, tulee taas mieleen suomalainen sanonta: ”Ei makeaa mahan täydeltä”. Alitajunta ilmeisesti toppuutteli.

Koira kotouttajana

Olimme kaikki haaveilleet aina omasta koirasta. Sellainen sitten haettiinkin Samuina koirakodista, jossa saksalainen pariskunta hoiti kodittomia kissoja ja koiria. Meiltä pyydettiin vakuutus siitä, että joko asuisimme tulevaisuudessakin Thaimaassa tai olisimme tarvittaessa valmiita kuljettamaan adoptioimme koiran Suomeen. Siinä vaiheessa musta narttukoira Retku vaikutti meihin jo niin paljon, että allekirjoitimme sopimuksen. Koira oli siis se, joka sai meidät ensimmäistä kertaa julkisesti myöntämään, että kotimme on nyt ja tulevaisuudessakin täällä Thaimaassa.

Retku-nimestä oli jo muuten päätetty ennen koiran tapaamista. Eikä nimestä ole koiralle ollut haittaa. Muutaman kerran suomalainen turisti kääntyi ällistyneenä katsomaan taakseen, kun komensin Retkua luokseni. Sillä kun on kyky haistaa suomalaiset, joita se mielellään lähti rannalla seuraamaan.

Ystävyys

Thaimaassa farangiksi ryhtynyt tutustuu ensin toisiin ulkomaalaisiin. Toki ystävyyttä on hierottu jo vuokraemännän, oman siivoojan, puutarhurin, hierojan, taksikuskin ja kampaajan kanssa. Kielitaito kuitenkin rajoittaa ystävyiden muuttumista arkipäivää syvemmäksi. Ystävyys syvenee samaa vauhtia kun kielitaito kasvaa. Oi sitä riemua, kun siivoojamme kertoi mehukkaasti juurun ja me ymmärsimme sen! Fraasit oppii nopeasti, mutta nopeammin oppii thai suomen kielen. Lopulta kommunikointi thain kanssa voi ulkopuolisesta kuulostaa kummalliselta. Se on sekoitus suomea, thaita, alkeellista englantia

ja selkeitä käsimerkkejä. Kyllä se sujuu niinkin. Jos farang on mikä tahansa muu kuin britti, on heidän kanssa keskustelu myös turhista säännöistä ja apusanoista riisuttua englantia. Kuumassa ei jaksa niin kielioppia tankata. Kommunikaatio on taitolaji, sanoimuistaakseni Lenin. Paljon riippu myös tilanteesta. Ymmärrystä on, kun on yhteistä tahtoa.

Taisi olla toisen sesongin alkaessa, kun huomaisin, että emme enää jaksaneet innostua parin viikon lomamatkalle tulleista turisteista. Siihen kanssakäymiseen oli muodostunut jo kaava: kuka sinä olet?, mistä sinä tulet?, kauanko olet ollut täällä? jne. Farangit karttavat hyvin kauan uusia tulokkaita. Varaukselliseen suhtautumiseen on olemassa varsin hyvä syy. Sitä ei vaan aina jaksa ottaa ihan kaikkea tosissaan. Sillä niin moni tulee Thaimaahan rinta rottingilla, henkselit paukkuen ja mahtavia liikeideoita pursuten ja aikeissa jäädä tänne ikiajoiksi. Vain yksi sadasta jää. Siksi kannattaa olla säästeliäs, säästää itseään. Paljon on myös sellaisia ihmisiä, jotka liikkuvat lain rajamailla. Sellaisiin ihmissuhteisiin ei ole varaa, jos aikoo itse saada viranomaisilta luvan oleskella maassa. Tämä ilmiö on valitettava, mutta ei varmasti poikkeuksellinen. Joka maassa on omat onnenonkijansa. Sitten on vielä niitä surullisia tapauksia, jotka ovat tulleet ulkomaille pakoon itseään.

Käsittämätön kirjoitus

Thain kirjoitusasu on jopa minulle päänsärkyä aiheuttava haaste, ja minä sentään hallitsen kiinan merkkejä jonkin verran. Suurin osa farangeista onkin hylännyt ajatuksen thai-aakkosten opettelusta. Ei se mitään, että upouudet silkkialusasukat tuli solmuvärjättyä, kun huuhteluaineen sijasta kaadoin pyykin sekaan kloriittia. Ja loppujen lopuksi on melkein samantekevää, onko kastikepullossa sesamöljyä vai soijaa. Molemmat käyvät. Olemme kuitenkin ostaneet vakavasti otettavan määrän oppikirjoja, jotka lupaavat kirjoitus-/lukutaidon käden käänteessä. Kuinka monessa käänteessä – sitä ei ole sanottu. Hanketta pitää kuitenkin vireillä vaatimus, jonka mukaan Thaimaan kansalaisuutta ei voi anoa, jollei ole näyttöä täydellisestä luku- ja kirjoitustaidosta. Thaimaan kielellä siis. Kansallislaulun me jo miltei hallitsimme. Sekin on yksi vaatimuksista.

Saara tuli bungalowiin

Saara oli armeijalta saatu ”ylijäämäkoira”. Tästä suuripäisestä labradorinnoutajan pennusta piti tulla minulle henkilökohtainen avustajakoira. Esittelin Saaraa ylpeänä rannalla loikoville turisteille, kun se nappasi kävelykeppini ja juoksi iloisesti valkoista hiekkarantaa silmäkantamattomiin. Se ei kuitenkaan ollut yhtä nolo tilanne kuin se kerta, jolloin Saara nuoli aurinkoon nukahtaneen miespuolisen saksalaisturistin nännit. Tai se, kun ranskalainen neito tuli valittamaan minulle, että Saara vie kaiken tilan hänen viltillään.

Saara oli se leima, jolla viimeistään kuitattiin meidän oleskelumme maassa pysyväksi. Kahden koiran, omilla kalusteilla sisutetun bungalowin ja grillin kanssa aloimme tuntemaan olomme vieraaksi rannalla, jolla etupäässä kävi satunnaisia turisteja. Kaipasimme rauhaa ja jotain aidompaa. Emme tainneet oikein tietää, mitä aitoa me oikeastaan halusimme, tai mitä se aitous toisi tullessaan. Tunsimme kuitenkin olevamme jonkinlaisessa liminaalivaiheessa. Emme olleet enää turisteja, mutta emme myöskään täysin itsenäisiä asukkaita. Itsenäisellä tarkoitan asumistapaa, joka on yhtäjaksoisempi kuin aina joka kolmas kuukausi vuokraemännän kanssa sovittava jakso. Sitten löysimme talon meren rannalta mantereelta.

Uusi ihana talomme meren rannalla. Kuva: Maarit ja Lasse Vähä-Rainio.

Paratiisiin

Khanom on meidän paratiisimme. Muuttoa järjestellessämme ajattelimme, että olemme löytäneet jotain ainutlaatuisia tässä maassa ja maailmassa. Enää meitä ei vaivaisi sokeus nähdä ympäristön kauneutta.

Ihan aluksi, kun muutimme tänne mantereelle keväällä 2007, kaikki ei tietenkään ollut selkeän paratiisimaista, ei. Ensinnäkään kukaan paikallinen ei pikku kylässämme puhunut sanaakaan englantia. Naapureina oli yhtä lailla kielimuurin takana olevia venäläisiä. Kun muuttopäivät vielä olivat harmaita ja sateisia, eikä meillä ollut mitään tietoa, missä olisi lähin kauppa, josta voisi ostaa edes tärkeintä eli vettä. Eikä meillä ollut kulkuneuvoa. Autottomina olimme olleet Samuilla ja myös päättäneet autottomina pysyä. Ajatus pienestäkin onnettomuudesta on niin kammottava maassa, jossa syyllinen on lähes poikkeuksetta aina ulkomaalainen. Samuilla sentään oli alussa takseja ja myöhemmin ystäviä, joilla oli aina tarjota kyyti kauppaan. Epätoivon pilkistäessä kaiken peitti vielä mahtava pilaantuneen kalan tuoksu, jonka kalastajan rannalle hylkäämä verkko kaloineen ympärillemme levitti. Kerran tai kaksi mietimme, olimmeko ihan viisaita hylättyämme Tesco-tavaratalon ja McDonaldsin turvallisuutta luovan läheisyyden.

Elämässä asioilla on kuitenkin tapana järjestyä. Viikon kuluttua maailma näytti jo siltä paratiisilta, minne olimme kuvitelleetkin muuttavamme. Meillä oli kaksi skootteria/mopoa ja yksi sivuvaunullinen moottoripyörä, joilla me kaikki opimme ajamaan. Löysimme kaikki tarvittavat kaupat, ja saimme hankittua opettajat opettamaan meille thain kieltä. Melkein joka aamu kello yhdeksän talomme ohi uis-kenteli parvi vaaleanpunaisia delfiinejä. Sama parvi palasi, ilmeisesti päivän työskenneltyään, kello viisi iltapäivällä. Lähes autiota hiekkarantaa riitti kilometritolkulla. Jos samaan aikaan aamu-uinnillamme näimme jonkun kalastajan palaavan mereltä, se oli koirille riemua. Heidän haukkunsa palkittiin aina tuoreella kalalla. Jos veneitä saapui kaksi tai kolme, puhuimme jo sietämättömästä ruuhkasta mielestämme meille kuuluvalla rannalla.

Paratiisissa oli käärmeitä. Jotkut niistä onnistuivat luikertelemaan jopa sisälle taloon, mutta niistä selvittiin. Paitsi Saara, jota kobra puri omalla koti-

pihalla. Saaran tilalla on nyt joesta pelastamamme musta, maailman kaunein koira, joka oli vähällä saada nimen Mooses. Hänestä tuli kuitenkin Riwa. Ri niin kuin joki (river), josta hänet löydettiin ja wa niin kuin wat eli temppele, joka on joen varrella.

Farangit Khanomissa

Khanomissa ei asunut sinne muuttaessamme kovinkaan montaa farangia. Meidät sen sijaan opittiin tuntemaan varsin nopeasti. Kummallista meistä oli, että farangit muuttelivat kansalaisuuttaan tilanteen mukaan. Esimerkiksi naapurimme venäläiset olivat ennen tuloamme esiintyneet suomalaisina. Jotenkin pitkin hampain he esittelivät myöhemmin itsensä pietarilaisina. Iäkäs harmaantunut herra esitteli minulle itsensä ruotsalaisena. Iloissani aloin papattaa ”laivaruotsiani”, jolloin mies kröhäyttäen nolona kertoi oikeastaan asuneensa Ruotsissa vain jonkin aikaa. Alun alkaen mies oli kotoisin Saksasta. Itä-Saksasta, hän korosti. Provinssin alueella asuu edelleen australialainen, joka yrittää kovasti vakuuttaa kaikille olevansa britti.

Vaikka ulkomaat ovatkin heikosti edustettuna täällä Khanomissa, olemme ehtineet nähdä useitakin ulkomaalaisten perustamia liikeyritysten alkua ja melkein yhtä monia äkkipysäyksiä. Joskus on vain parempi olla näkemättä ja kommentoimatta mitään. Meidät hiljensi se, kun näimme, miltä näyttää, kun iso katumaasturi ajaa ihmisen rinnan yli. Siitä jäi oikeasti selkeät renkaan jäljet iholle. Venäläismies selviytyi kuitenkin hengissä, kuin ihmeen kaupalla.

Kaikki tuntevat apinan

Emme ole erityisesti karttaneet, joskaan emme etsineetkään, seuraa toisista ulkomaalaisista täällä Khanomissa. Poikkeuksiakin kyllä on. Kuitenkin vahvimmat siteet ovat paikallisiin ystäviin. Aivan alussa olimme kuin eksoottiset eläimet, joita kutsuttiin kilpaa niin häihin kuin hautajaisiinkin. Tälaista ei juuri Samuilla sattunut. Paikallisten omat elämän juhlahetket ovat oiva keino pureutua syvemmin thaimaalaiseen kulttuuriin ja sen erilaisiin ilmenemismuotoihin. Vaikka omistamme varmas-

ti puolitusinaa opasta siitä, kuinka käyttäytyä Thaimaassa, on elämä itsessään opettanut kuitenkin eniten. Oikeastaan sellaiset oppaat pitäisi kieltää, joiden mukaan tulokas, outo farangiparka, yrittää käyttäytyä. Samalla thaimaalainen tekee kaikkensa käyttäytyäkseen niin, ettei farang tuntisi oloaan oudoksi. Siitä syntyy väistämättä väkinäinen, kireä ja hermostunut tunnelma. Ja se ei ole hyvä alku ystävyydelle maassa, jossa hymy on herkässä ja kasvot on säilytettävä hinnalla millä hyvänsä.

Jossain vaiheessa tuntui, että juhlia alkoi olla liikaa. Onneksi mielenkiinto meitä kohtaan laimenei samaan aikaan. Nytkin, kun vierailimme vain ns. pakollisissa tilaisuuksissa, niitä on välillä enemmän kuin tarpeeksi. Silti en niitä koskaan peruisi, sillä jokaisen työläästi alkaneen illanvieton jälkeen olo on taas riemuisa ja kokemusta karttunut. Varsinkin hautajaiset poikkeavat niin kovin suomalaisista, että niistä voisi kirjoittaa oman teoksen. Hautajaisissa voi puhua kännykkään, pelata matopeliä, juuruta, nauraa, syödä ja juoda, pelata uhkapelejä (kuulemma sallittua ainoastaan hautajaisissa). Munkkien määrä kertoo vainajan ja perheen statuksesta. Mitä enemmän munkkeja, sitä korkeampi asema tai vaurausaste. Munkkien resitointia kunnioitetaan. Se keskeyttää tohinan hetkeksi, mutta jos puhelin sattuu soimaan kesken pyhien tekstien luennan, kukaan ei mulkaise pahasti.

Karttuva kokemus

Matka aitoon thailämään ei ole ollut vuosissa kovinkaan pitkä. Me elämme suurin piirtein samassa rytmissä kylän kanssa. Vetäydymme auringon myötä iltapuhteisiimme ja nousemme supsuttelemaan terassia ja päästämään koirat ulos hetki ennen aurinkoa. Laitamme itse kotiruokaa, mutta hyvin usein teemme niin kuin useimmat thait tekevät, haemme illallisemme jostain kylän lukuisista ruokapaikoista. Ateriat säilyvät parin kilometrin mopomatkan lämpimänä, vaikka ne on pakattu muovipusseihin. Sen verran olemme oppineet kieltä, että osaamme pyytää vähemmän maustetta tuliseen thai-ruokaan. Aviomies on miltei muuttunut thaiksi. Puhuu kieltä ja syö kaikkea, mitä eteen tuodaan (kuitenkin vain mereneläviä tai kanaa, kun lihasta puhutaan). Syö kuin thai, oli se kuinka tulista tahan-

sa. Me naiset emme ole saaneet kieltämme tottumaan thaimaalaiseen tulisuuteen.

Muistan joskus opiskeluaikana lukeneeni tutkimuksen ulkosuomalaisista ja heidän sopeutumisen vaiheistaan vieraaseen kulttuuriin. Löydän omasta elämästämme täällä myös samanlaisia vaiheita. Ensin alkuun oli arkuus ja ehkä pelkokin päällimmäisenä tunteena, vaikka kyseessä oli entuudestaan tuttu maa. Sitten jossain alkuvaiheessa tuli sokeus, ettei oikein osannut sijoittaa omaa itseään maailman kartalle. Hurmioituminen kesti suhteellisen kauan, ja jatkuu vieläkin osittain. Kaikki meille vieras ja erillinen oli ihanaa ja fantastista, ihmiset myös. Muistan sanoneeni vuonna 2008, että en ole vielä tavanut ilkeää thaimaalaista. Sanoin myös, ettei täällä voisi olla minulle koskaan liian kuuma. Nyt vastaisin kumpaankin kyselyyn ehkä hieman toisin. Tällä hetkellä elämme selkeästi vaihetta, jossa ruusunpunaiset aurinkolasit ovat särkyneet, ja kaikki näyttää jotakuinkin siltä, mitä se on. Koskaan ei kuitenkaan voi olla varma, miten asiat täällä ovat. Sanovat, että thaimaalaisilla on kolmetoista hymyä. Jokainen niistä kuvaa eri tunnetta.

Nyt eläminen on normaalimpaa kuin alussa. Sanon normaalimpaa ja tarkoitan sitä, että emme enää putoa kovin korkealta, jos joku asia meneekin hakaukseen. Ihmisiä olemme yhtä kaikki, mutta täysin erilaisia. Uskon, että Kipling oli oikeassa sanoessaan: ”Itä on itä ja länsi on länsi, eivätkä nämä kaksi koskaan kohtaa.” Thaimaalaisella on hyvin erilainen maailmankatsomus kuin meillä. Täällä uskonto koskettaa elämää jatkuvasti, kun meillä länsimaissa se usein vain sivuaa elämäämme. Arvostus ja arvomaailma eroavat toisistaan suuresti. Nyt on hyvä nähdä ja ymmärtää, miksi jotkut asiat eivät täällä aina mene niin kuin me länsimaissa tahtoisimme niiden menevän. Kohtaloon uskomisen on voimakkaasti läsnä – koko ajan.

Asioiden järjestely on täällä toisaalta maailman helpointa ja toisaalta maailman vaikeinta. Kun televisiomme menee rikki, tulee korjaaja samana päivänä. Jos laitetta ei saada kotona korjattua, tuodaan tilalle vaihto-TV, ja rikkinäinen viedään korjattavaksi. Maksu tulee tehdystä työstä ja varaosista – ei ajasta tai kilometreistä. Niistä thai ei laskuta. Suomessa vastaavaan toimintaan menisi toista kuukautta, ja korjaus tulisi miltei yhtä kalliiksi kuin uuden vastaanottimen hankkiminen. Toisaalta esi-

merkiksi luonnon suojeluun on löydettävä ensin kansalta motiivi ja halu, ennen kuin kukaan on valmis sitoutumaan pitkäjänteisempään toimintaan. Olemme onnellisia, että meillä täällä ollaan ymmärretty vaaleanpunaisten delfiinien merkitys turismille ja luonnolle. Hienointa on huomata, kuinka jokainen on ylpeä tästä harvinaisesta eläimestä, vauvasta vaariin.

Iso ja pieni on kaunista

Muistan, kuinka alussa katsoin kauhuissani pientä koulutyttöä, joka ajoi mopoa, kaveri takana, juomapussi sarvesta roikkuen ja kännykkään puhua pälpättäen. Kyllä vain! Siinä vauhdissa hän kumartui välillä imaisemaan juomaa jääpaloja pullistelevasta läpinäkyvästä muovipussista! Nyt on silmä tottunut niin, että vaikkapa pienen nelihenkisen perheen mopomatka – samalla mopolla – ei hätkäytä.

Isona ihmisenä tunnen itseni kömpelöksi jättiläiseksi, ja usein minulle tarjotaankin kyläillessä sementtistä penkkiä. Sementtipenkit ja pöydät ovat hyvin eksoottinen thaimaalainen tapa kalustaa puutarha. Toisaalta isona ihmisenä minua miellyttää suuresti thaimaalaisten tapa suhtutua suureen elopainooni. Se herättää joko avointa hilpeyttä tai sitten avointa huolestuneisuutta. Molemmissa tapauksissa minua lähestytään ihmisenä – ei lihavana ihmisenä. Täällä on ihan normaalia, että painosta ja koosta puhutaan avoimesti. Toisaalta täällä myös osataan kehua. Minä tapaankin käydä aina säännöllisesti kylillä kohottamassa itsetuntoani. Koska lihavuuteni on jo kaikille tuttu asia, se ei vie huomiota. Sen sijaan thaimaalaisilla ystävillä on aina sana tai kaksi, jotka saavat hymyn korviin. ”Onpa sinulla kaunis pusero!”. ”Sinulla on sitten hyvä iho!”. Ja nämä ilmaiset ovat melko varmasti aitoja ja teeskentelemättömiä, sillä thai-naiset keskittyvät hirvittävän paljon ulkonäköönsä. Jos onnistun sävyttämään huuleni puseron väriin, se huomataan varmasti.

Tottuminen

Lapsuuden mummolassa vietettyjen kesien jälkeen en ole missään tuntenut oloani niin kotoisaksi kuin täällä Khanomissa. Yllättäen muutkin faran-

git ovat sanoneet samaa. Täällä voi keskellä päivää päräyttää naapurin pihan lavetille, jossa jo todennäköisesti muutama ihminen istuskelee tai makoo puimassa päivän hintoja kumille, ananakselle tai kookospähkinälle. Tai sitten he ovat muuten vaan juoruaamassa. Samuilla on sanonta: ”Jos haluat kertoa ystävälle salaisuuden ja vannotat häntä olemaan kertomatta asiaa eteenpäin, on se saaren toisella puolella puolessa tunnissa. Jos vannotat häntä äitinsä nimen kautta olemaan vaiti, kestää noin viisitoista minuuttia, kun asia jo tiedetään saaren toisella puolella.” Täällä ei turismi ole syönyt thaimyymyä, ja kaikilla on aina aikaa.

Voisin luetella tuhat kaunista ja hyvää Thaimaasta maana ja sen ihmisistä. Thaimaalainen on taiteilija. Jokainen thaimaalainen osaa tehdä jotain kaunista käsillään. Lisäksi tutkimusten mukaan thaimaalaiset ovat maailman luovim kansa. Toisaalta voisin kritisoida asioista, jotka hankaloittavat elämää tai ovat muuten vain mielestäni väärin. Ne lienevät samantlaisia ongelmia kaikkialla. En kuitenkaan näe itselläni olevan minkäänlaista oikeutta arvostella maata, jossa olen vieraana. Sen sijaan tunnen syvää kiitollisuutta, että saan olla maassa, missä elämästäni ja sen mukanaan tuomista rajoitteista huolimatta on tullut siedettävää, täyttä elämää. Jos jotain haluaisin kritisoida, niin niitä ihmisiä, jotka ajattelevat, että me olemme täällä lomalla. Ymmärrän toisaalta, että Suomesta käsin on vaikea kuvitella, että me elämme täällä ihan normaalia arkea samoine askareinemme, vävoinemme ja velvollisuuksinemme.

Tulevaisuus

Tulevaisuus näyttää, kuinka elämä etenee. Joistain ennen itsestäänselvistä asioista on tullut täällä asuessa unelmien luksusta. Sellaisia asioita ovat syksy ja sen tuoksut, ensilumi ja lumilyhdyt, suomalainen juusto, kirjakaupat täynnä ihania suomalaisia kirjoja, sienet ja puolukat. Lista vain kasvaa päivä päivältä. Onneksi on ystäviä, jotka tuovat tai lähettävät toisinaan tuulahduksen suomalaisuutta muodossa tai toisessa. Välillä hirvittää, että kuva Suomesta on muuttunut niin houkuttelevaksi, että siitä on tullut ansa, johon lankeamme. Uutiset suunnattomista lumimääristä kuitenkin palauttavat maan pinnalle. Minulle sellainen talvi Suomessa tietäisi kuukausien

pakollista sisällä oloa. Siellä Suomessa te kamppaillette olemattoman susivaaran vuoksi, ja me täällä törmäämme päivittäin myrkyllisiin käärmeisiin. Silti täällä ei ole ollut ainuttakaan kampanjaa käärmeiden teurastamiseksi. Tämä viimeisin lause kuvaa ehkä parhaiten sitä henkistä tilaa, minkä täällä koen niin paljon erilaisemmaksi kuin Suomessa.

Olin miehen kanssa hammaslääkärissä Samuun saarella tiistaina. Katselin Nathonin kaduilla vaeltelevia turisteja ja äkkiä huomasin, että nehen näyttävät kaikki ihan saman näköisiltä!

Sattumuksia (ajatuksia ja muistoja kuvia katsellessa)

Kielitaidon puute on niitä harvoja puutteita, jotka saattavat naurattaa. Kun katselin valokuvia näiden vuosien varrelta, muistin lukuisia kertoja, jolloin sanat eivät riittäneet kertomaan, mutta nauru maittoi.

Khanomissa muutimme pian rannalta noin 300 metriä sisämaahan päin isoon taloon. (Meren rannalla ei ole aivan niin romanttista asua kuin saattaisi kuvitella: 1. meri ylisee enemmän tai vähemmän 24 h/vrk. 2. kaikki ruostuu, jopa käsilaukun soljet. 3. elektroniikka kärsii jne.). Melkein heti muutetuamme sähkölinjamme katkaisi kaatunut palmu. Aviomies mopoi paikalliselle sähkölaitokselle, ja sai miehet ymmärtämään ongelman piirtämällä kuvan, jossa palmu leikkasi mustaa viivaa! Sitten vasta nauru maittoi, kun huomautin, että tilanteesta olisi voinut ottaa ihan kuvankin – kännykällä.

Toisen kerran lähetin miehen ostamaan sähkölamppuja. Piirsin mielestäni oivan kuvan airamisista, mutta taas miehelle naurettiin. Ja totta tosiaan, piirtämäni kuva näytti takapuolelta ja nilkkoihin valahtaneilta housuilta. En halua edes ajatella, kuinka mieheni sai likakaivon tyhjentäjät seuraamaan itseään ja suorittamaan tuon tuiki tärkeän tehtävän. On siinä vaadittu mimiikkaa!

Alussa kellonajat aiheuttivat väärinkäsityksiä. Lukusanojen osaaminen ei riittänyt, sillä thaimaalaisilla on aivan oma monimutkainen tapansa puhua kellonajoista aamupäivisin ja iltapäivisin. Olimme jo vuoteessa illalla kello yhdeksän, kun tuttavamme tuli hakemaan meitä autolla kauppaan. Oli hän kuulemma hieman ihmetellyt itsekin, mutta ajatteli, että haluamme asioida 7-elevenissä.

Miss Chang –kisat. Saamieni värikkäiden nauhojen määrä kertoo suosioistani. Yleisö jakoi niitä suosikeilleen. Kuva:Maarit ja Lasse Vähä-Rainio.

Alussa kaupoissa asiakkaat tulivat kilpaa arvuuttelemaan, mitä oikein tahdoimme, kun jotain yritimme tiedustella. Osallistuimme alussa myös juhliin, joista emme ymmärtäneet mitään muuta kuin sen, että ruoka oli hyvää ja lahjoja vaihdettiin arpomalla. Jälkeenpäin kuvia näyttäessäni, ystävämme kertoi, että olen ollut mieheni kanssa paikallisten eläkeläisten uudenvuodenjuhlassa! Sehän sopi meillem! Kiva, kun kutsuivat!

Toisena uudenvuoden juhlapäivänä minut houkuteltiin Miss Chang (= Miss Elefantti) kilpailuun. Olin yleisön suosikki, mutta en muuten päässyt sijoituksille. Osa kilpailijoista oli ammattilaisia. He kiertävät usein äitinsä tai tätinsä kanssa ympäri maata näissä kisoissa, joissa iso on kaunista! Palkinnot eivät ole ihan vaatimattomammasta päästä. Kaunis ja taitava (kilpailussa pitää tanssia/laulaa tai molempia, minä lauloin ”En etsi valtaa loistoa”, kun en muutakaan hädissäni keksinyt) saattaa ansaita kisoissa auton, kultakoruja tai muhkean pankkikirjan!

Thaimaa on lumoavan kaunis maa ja minusta on suuri etuoikeus saada asua täällä. Ihmiset ovat ystävällisiä ja avulialta. Jos pysähdyn tienposkeen, vaikka vastatakseni puhelimeen, ajaa joku heti rinnalle ja kysyy: mikä hätänä? Alussa esimerkiksi renkaan puhkeaminen pelotti. Kun sitten viimein kävi niin, että rengas mäsähti, kesti asian hoito vain noin

kymmenisen minuuttia. Lähellä sijaitsevan kioskin pitäjää komensi nuoren pojan irroittamaan renkaan ja lähetti pojan matkaan. Poika tuli nopeasti takaisin ehjän renkaan kanssa ja asensi sen. Koko lystistä hän pyysi 100 B (reilu 2 €), joka oli korjaamon hinta. Omasta vaivastaan hän ei aikuisten katsellessa suostunut ottamaan mitään. Täytyi mennä kioskiin ja ostaa pojalle muutama jäätelö/limsa piikkiin!

Mielestäni paras anekdootti kuvaamaan elämää Thaimaassa (etenkin täällä Khanomissa) on Phuke-tissa (toisella rannikolla) ilmestyvän Phuket Gazet-ten yleisönosastokirjoitus. Siinä brittimies valittaa, kuinka typerää hänestä on, kun hänelle ei myydä yhtä tai kahta banaania, vaan hänen on aina ostettava koko terttu banaaneja. Me olemme ostaneet banaaneja täällä asuessamme vain muutaman keran. Yleensä saamme niitä ja muita hedelmiä joko kaupantekijäisinä tai joku ystävä tuo tullessaan tai ihan vain jättää portille ohi ajaessaan. Banaaniterttu maksaa noin 20-30 B! Taas tulee mieleen suomalainen sananlasku: ”Niin metsä vastaa kuin sinne huudetaan”.

Uskonasioita

Buddhalaisuushan ei oikeastaan ole uskonto, vaan filosofia. Buddhalaisuus on vieraille (farangille) miellyttävä tuttavuus, joka ei velvoita, vaadi tai tuomitse. Toki, jos vieras osoittaa kiinnostuksensa buddhalaisuutta ja sen rituaaleja kohtaan, ottavat thaimaalaiset vieraan vastaan iloisena ja hyväksyen. Varsinkin maaseudulla uskonto näkyy arjessa. Kalenteri on täynnä erilaisia juhlapäiviä, jotka edellyttävät rituaalien noudattamista.

Taikausko on myös osa normaalia elämää. Ulkomaalaisesta saattaa alussa tuntua hassulta, että yliopiston professori kotona ollessaan laittaa henkien taloon suitsukkeita ja ”uhraa” vainajien päivänä ruokaa ja paperista leikattuja autonkuvia edesmenneille. Meille tämä kaikki oli jo tuttua muuttaessamme Thaimaahan. Olemme nähneet, kuinka paljon hyvää ”munkkilaitos” saa aikaan. Olisi vaikea kuvitella tätä maata ja kansaa ilman buddhalaisuutta. Oli itsestään selvää, että muuttaessamme lopulta tähän suureen taloon, jossa nyt asumme, että laittaisimme pihaan henkien talon. Niin myös oli itsestään selvää pyytää oman temppelein munkke-

ja siunaamaan taloamme tupaantulijaispäivänä. Itse käyn mielelläni munkkien luona hakemassa stoppia huonolle tuurille tai henkivakuutuksen (=valkoinen nauha ranteessa). Kaikenlainen kanssakäynti munkkien kanssa on vapautunutta ja luonnollista. Se eroaa hyvin paljon siitä, miten Suomessa esimerkiksi hautajaispappia puhutellaan. Kaikki farangit eivät ole näin myönteisiä buddhalaisuutta kohtaan ja osa ei reagoi siihen mitenkään. Me olemme kuitenkin huomanneet, kuinka suuri vaikutus buddhalaisuudella on ihmisten elämään, että kunnioitamme kaikkea buddhalaisuuteen liittyvää niin kuin mitä muuta tahansa uskontoa.

Thaimaassa asuessa meille on käynyt entistä selvemmäksi, kuinka hyvässä ja turvallisessa maassa olemme syntyneet. Suomessa suurin luonnonkatastrofi on liukas keli muutaman kerran talvessa. Sen aiheuttamat vahingot voisi aivan hyvin välttää noudattamalla muissa maissa vallalla olevaa käytäntöä, jonka mukaan teillä ei liikuta, jos lunta on liikaa, ja keli on tarpeeksi huono. Täällä olemme tottuneet runsaasti sateisiin ja tulviin. Osaamme varoa käärmeitä. Olemme iskostaneet käärmeiden pelon niin hyvin itseemme, että Suomessa säikymme lattialla makaavia sähköjohtoja öisillä vessareissuillamme. Täällä Thaimaassa meillä on usein ollut käärme sisällä talossa. Enää meidän ei kuitenkaan tarvitse pyytää ulkopuolista apua niiden häätämiseen. Jopa äitini, joka ennen pyörtyi nähtyään käärmeen kuvan televisiossa, ottaa vihreän palmukäärmeen näppärästi pitkävartisiin pihteihin ja nakkaa otuksen aidan yli. Kobrakin on monesti saanut häneltä kyytiä. Itse selitän omaa vetäytymistäni valokuvien otolla ja sillä, että olen niin kömpelö liikkeissäni. Tämä maa on tehnyt meistä rohkeampia. Silti en pysty vieläkään huutamatta kohtaamaan hämähäkkiä tai skorpionia.

On vaikea kuvitella, millaiseksi elämämme olisi muodostunut näinä vuosina, jos olisimme asuneet Suomessa. Ainakin minä olisin liikkunut paljon vähemmän. Paitsi, että tällä ilmastolla on hyvä vaikutus fyysisen terveyteen (ei lämmin luita riko), sillä on myös suunnaton merkitys henkiselle hyvinvoinnille. Olen löytänyt itsestäni aivan uusia voimavaroja tilanteissa, joissa kivut ja säryt olisivat muutoin kaataneen vuoteen pohjalle. Meidät on monesti kuin imaistu tapahtumiin, jotka suomalaisista ystävistämme kuulostavat uskomattomilta. Mieheni

ja minä saimme mm. kutsun Thaimaan turistiviranomaisten järjestämään ”The Wedding In The Mist” promootioon, jota Thaimaan lehdistö ja TV-kanavat seurasivat tiiviisti. Olemme lentäneet armeijan helikopterilla, jonka ansiosta pääsimme jälleen televisioon kehumaan maata ja sen ihmisiä. Meitä on haastateltu televisioon ystävän syntymäpäiväjuhlien lomassa. Lasse tapasi Thaimaan edellisen pääministerin. Taiwanilainen TV-yhtiö kävi haastattelemas-

sa meitä kotonamme. Perjantaina 13.4. menemme jälleen TV-ohjelmaan haastateltaviksi Khanomin uudisasukkaina. Me emme missään nimessä voi sanoa, etteikö meitä olisi otettu sydämellisesti vastaan tässä maassa. Osaksemme koituneen ystävällisyyden ja vieraanvaraisuuden olemme yrittäneet korvata aina, kun siihen on ollut tilaisuus. Eräs tällainen on jo perinteeksi muodostunut Joulupukin kierros kylässä.

Happened at the Holland Tunnel in New York

The year was around 1980. I was trying to make it to downtown Manhattan to 1:00 o'clock meeting from New Jersey side and we were running short on time. The line to the Holland Tunnel had thousands of cars, all front of us. The empty lane (a narrow one) on the left side was clearly reserved and marked so for emergency vehicles. By the time I had chosen to take this short cut to by-pass few miles of cars in the queue, it was already too late for my friend Jorma – a native New Yorker – to protest. He just kept shaking his head in disbelief.

By the time we arrived at the other end of the Tunnel, there was a NYPD cop in uniform waiting for us. I told Jorma, cool down, I handle this one. To the question, your driver's license and registration, please, I answered in very simple words – No speak English – the tactic that I had used many times successfully.

As the cop started looking pretty unhappy, something made me to ask – ‘puhutko Suomea?’ and immediately afterwards ‘Sprechen sie Deutsch?’ His eyes lit like a Xmas tree. ‘Jawohl mein Herr, Ich war in Deutschland geboren’. My 2-year short course of German 30 years earlier was not even close enough to follow his angry outburst over what I had done and my facial expression told so.

I did understand his statement in English asking ‘Would be ok if I simply double the ticket or would you prefer to see the Judge in person?’ By this time my English was back to normal and I answered ‘Double the ticket is fine, Sir.’

It was a rather expensive shortcut. Jorma's later comment was simple ‘You idiot’.

Olli Lamminen, Ann Arbor, Michigan

Holand-tunnelissa New Yorkissa

Ann Arborissa Michiganissa asuvalla Olli Lammissella oli kiire. Hän oli tulossa Manhattanille (New York) Holland-tunnelia pitkin. Kiire painoi päälle. Ruuhkaa oli, ja tunnelissa ei saa ohittaa. Olli käytti hätäkaistaa hyväkseen, ja tunnelin päässä oli New Yorkin kaiken nähnyt poliisi vastassa. Olli koetti käyttää tunnettua kikkaa, ja kysyi poliisilta ”puhutteko Suomea” tai ”Sprechen sie Deutsch”. Kuinka ollakaan, poliisi oli saksalaissyntyinen. Yhtäkkiä Ollin englanninkielen taito palautui. Kaiken kokenut New Yorkin poliisi kysyi kursailematta, josko Olli haluaa nähdä tuomarin henkilökohtaisesti, tai kelpaisiko hänelle poliisin määräämä tuplasakko. Olli otti jälkimmäisen kiitollisena vastaan. Autossa istunut ystävä Jorma totesi lakonisesti – ”olet sinäkin idiootti”. Ollin tuntevana voin sanoa, että tekevälle sattuu, Ollille varsinkin.

Suomeksi kertonut: Ismo Söderling

Suomi nousee kansainvälisellä osaamisella

Elli Heikkilä

Suomalaiselta työelämältä jää hyödyntämättä paljon kansainvälistä osaamista, todetaan tuoreessa Demos Helsingin sekä Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskuksen CIMOn 'Piilotettu osaaminen' -raportissa. Yhtä useammalla suomalaisella on kokemusta ulkomailla asumisesta, olipa kyseessä esimerkiksi työn tai opiskelun vuoksi muutto ulkomaille. Lisäksi monet käyttävät globaaleja verkostojaan työssään Suomessa. Tähän kaikkeen liittyy kansainvälistä osaamista. Suomessa on puhuttu paljon kilpailukyvästä. Nyt on tärkeää, että osaisimme hyödyntää työelämään tarjolla olevan kansainvälisen osaamisepotentiaalin.

CIMOn raportissa puhutaan kansainvälisten osaajien ryhmästä, uteliaasta luokasta. Heissä yhdistyvät ongelmanratkaisukyky ja kiinnostus tulevaisuuden suurista kysymyksistä kohtaan. Uteliaiden yhteisenä nimittäjänä tuntuu olevan globaali tekeminen. Heitä kiinnostaa ympäristön tapahtumat oman varsinaisen elinpiirinsä ulkopuolella. He myös kanavoivat kiinnostuksen tekemiseksi eri muodoissa.

Työnantajien mukaan kansainväliseen osaamiseen liittyy perinteisten kulttuuriymmärryksen, kielitaidon ja kommunikaatiotaidon ohella suvaitsevaisuus, yhteistyötaito, sopeutumis- ja verkostoitumiskyky sekä kiinnostus uusista asioista kohtaan. Piilotettu osaaminen -raportissa todetaan, että suomalaiset työnantajat myös arvostavat työntekijöissä juuri näitä ominaisuuksia, mutta eivät rekrytointitilanteissa osaa liittää niitä työnhakijan kansainväliseen osaamiseen.

Uudenmaan liiton 'Paluumuuttajien työllistymisen ja palvelut' -raportissa tarkastellaan ns. ensimmäisen polven ulkosuomalaisten ja paluumuuttajien asemaa Suomen työmarkkinoilla, sekä paluumuuttajille suunnattujen palvelujen ja niiden toimimista. Kyselyyn vastasi 47 henkeä. Vastaajista suurin osa oli voinut hyödyntää kielitaitoaan tai kan-

sainvälistä osaamistaan Suomeen paluun jälkeen. Usealla se tarkoitti työntekoa englannin kielellä tai toimimista yhteistyössä aikaisemman asemanaan yritysten tai viranomaisten kanssa. Osa vastaajista oli voinut hyödyntää taitojaan esimerkiksi vapaaehtoistyössä tai maahanmuuttajia auttaessaan.

Kyselyn perusteella paluumuuttajat kaipaavat erityisesti apua työllistymisessä. TE-toimistojen apuun ei oltu erityisen tyytyväisiä; sen sijaan kaivattiin yhtenäisiä käytäntöjä, henkilökohtaista neuvontaa ja huomioimista yksilönä. Tältä osin paluumuuttajien ja työvoimaneuvojien tavoitteet olivat yhtenevät, vaikka viranomaiset eivät täysin voineet tavoitteisiin vastata. Mahdollisuutena paluumuuttajien työllistymiseen nähtiin jo olemassa olevat työllistymiskurssit, joilla kerrataan työhakemuksen ja ansioluettelon laatimista, harjoitellaan haastattelutilanteita sekä kartoitetaan hakijan vahvuudet ja heikkoudet. Näihin kurseihin kuuluu usein työelämän harjoittelujakso. Jakson voi jakaa useampaan lyhyeen harjoitteluun eri yrityksissä, jolloin on mahdollisuus tutustua eri aloihin ja yrityksiin. Tällaisilta kursseilta on työllistytty suhteellisen hyvin, joten niitä kannattaa järjestää myös jatkossa.

Paluumuuttajat tarvitsevat apua suomen kielen kohentamisessa, sillä vaikka äidinkieli harvoin unohtuu, on kieliopin kertaaminen monelle tarpeen. Tällaisen lyhyen kielenhuolto-osion lisääminen kurssin sisältöön on varmasti hyödyllistä.

Kirjallisuus

Demos Helsinki (2013): Piilotettu osaaminen. Emme tunnista nykyajan kansainvälisiä osaajia – mutta juuri heitä jokainen työnantaja tarvitsee muuttovassa maailmassa. Demos Helsinki, CIMO.

Uudenmaan liitto (2012): Paluumuuttajien työllistyminen ja palvelut. Selvitystyön raportti. Uudenmaan liiton julkaisuja E 124.

Siirtolaisuusinstituutin arkistoon vastaanotettua arkisto- ja museomateriaalia 1.2.2013–15.5.2013

Jarno Heinilä

Siirtolaisuusinstituutin arkisto on vastaanottanut 11 lahjoitusta sitten viime lehtemme ilmestymisen.

- Dokumentaristi Erkki Määttäsen YLE:lle vv. 2001-2011 tekemien televisio-ohjelmien tallennekopiot. Ohjelmissä käsitellään yhtäältä amerikansuomalaisen joukkomuuttoa Neuvosto-Karjalaan 1930-luvulla ja toisaalta Michiganin ja Minnesotan osavaltioiden ”suomalaisalueiden” nykytilannetta. Kopiot on lahjoittanut: Erkki Määttäsen, Helsinki.
- Suomi Kutsuu (Finland Calling) -televisio-ohjelman jaksotallenteita sekä muuta ohjelmaan liittyvää videoaineistoa vv. 1985–2012, yhteensä n. 350 tuntia. Lahjoitus täydentää viime vuonna vastaanotettua n. 200 tunnin Finland Calling-videotallenneaineistoa. Yhdysvaltain Michiganin osavaltion pohjoisosissa lähetettävä Suomi Kutsuu (Finland Calling) on yksi televisiohistorian pitkäikäisimmistä edelleen jatkuvista ohjelmista. Lähetys on ollut vuodesta 1962 alkaen. Ohjelmaa on alusta alkaen toimittanut Carl Pellonpää (s. 1930), joka juontaa lähetykset sekä englanniksi että suomeksi. Kopiot on lahjoittanut: Carl Pellonpää, Ishpeming, Michigan, USA.
- Täydennystä toimittaja Hugo L. Mäkisen (1908-2010) keräämään amerikan- ja kanadansuomalaisen tutkimuskokoelmaan. Lahjoittaja: Helinä Pousi, Helsinki.
- Ida ja Frans Kivelän passit vv. 1909 ja 1911, sekä Fransin kirjoittama muistiinpanolappu heidän matkoistaan Suomen ja USA:n välillä. Kivelät asettuivat Troyn kaupunkiin New Hampshiren osavaltiossa. Kopiot on antanut: Thomas Kivelä, USA.
- Kanadansuomalaisen Valma Niemisen (s. 1933) runoja vv. 1980-2011 sekä kielikoulutodistus ja valokuva. Kopiot on antanut: Kristiina Skogsberg, Finlandia Village, Sudbury, Kanada.
- Kaksi omaelämäkerrallista kirjoitusta oloista Australian siirtolaisleireillä vv. 1958-1960. Kopiot on antanut: Kari Lehtonen, Australia.
- Kustaa Pulliainen asuinrakennusta esittävä valokuva Allenportista Pennsylvaniasta (USA) 1900-luvun alusta. Kopion on antanut: Hilja Pulliainen, Kuopio.
- Ruotsinsuomalaisia koskevien lehtiartikkelien lähdeaineistoa sekä muuta taustatietoa, esim. viranomaisasiakirjakopioita ja haastattelumuistiinpanoja. Lahjoittaja: Heli Hallivuori, Espoo.
- ”Muuttolan Mantan lapset Ameriikassa” -sukukirjan kuvitusaineisto (valokuvia, virallisia asiakirjoja). Vilpupalalaisen Amanda Muuttolan lapsien siirtolaistie vei Yhdysvaltain Oregonin ja Washingtonin osavaltioihin. Kopiot on antanut: Seppo Saarinen, Virrat.
- Pöytyäläislähtöisten Jaakkolan veljesten posti- ja kuvakortteja sekä kolikoita 1900-luvun alun Yhdysvalloista. Lahjoitettu Turusta.
- Yli 60 haastattelutallennetta ja n. 200 sivua haastattelulitteraatioita amerikan- ja kanadansuomalaisista sekä Neuvosto-Karjalaan menneistä Pohjois-Amerikan suomalaisista. Lisäksi lehtileikkeitä ja sekalaista aineistoa. Materiaali liittyy toimittaja Asta Heickellin Yleisradiolle 1980-luvun alussa tekemiin radio-ohjelmiin. Lahjoittanut: Asta Heickell, Helsinki.

Carl Pellonpää juontamassa Finland Calling – Suomi Kutsuu-televisio-ohjelmaa, 1996.

LÄMPIMÄT KIITOKSET KAIKILLE LAHJOITTAJILLE!

Instituutin kirjasto on kaikille avoin

Lilli Kojo

Siirtolaisuusinstituutin kirjasto palvelee kaikkia siirtolaisuudesta ja maahanmuutosta kiinnostuneita arkipäivisin instituutin aukioloaikoina. Kaikki ovat tervetulleita tutustumaan kirjaston kokoelmiin, lukemaan kirjoja ja lehtiä, sekä lainaamaan haluaansa materiaalia. Kirjaston tietokanta on selatavissa kotisivuillamme. Lähetämme myös kaukolainoja, mikäli matka kirjastoon on liian pitkä. Jos olet kiinnostunut jostain tietystä aiheesta, voit ottaa etukäteen yhteyttä ja etsimme aiheeseen liittyvää materiaalia valmiiksi vierailuasi varten.

Kirjastomme kokoelmat koostuvat kirjoista, kausijulkaisuista, pienpainatteista ja ulkosuomalaisten julkaisemista lehdistä, joita tulee kirjastoomme eri puolilta maailmaa. Kotisivuillamme www.siirtolaisuusinstituutti.fi on myös skannattu kokonaisia vanhoja kirjoja kirjastomme kokoelmista.

Yksi kysytyimpiä aiheita kirjastossamme on sotalapsiaika. Meiltä löytyy tästä aiheesta tutkimuksia, esimerkiksi Pertti Kavénin *Sotalapset – toiveet ja todellisuus* vuodelta 2011. Kirjassa asiaa tarkastellaan sekä poliittisen päätöksenteon, että yksittäisten perheiden kannalta. Sotalapset ovat myös itse kirjoittaneet muistelmia. Viimeisin kokoelmiimme lisätty kirja aiheesta on Lola Salorannan *Fammu – minun tarinani*. Teos on omakustanne, jonka painos on pieni ja saimme sen tekijältä lahjoituksena. Suuri kiitos tekijälle!

Fammussa Lola Saloranta muistelee elämäänsä. Kertomus alkaa lapsuudesta 1940-luvulla, jolloin Lola lähetettiin pikkuveljensä Leon kanssa Ruotsiin turvaan sota-ajaksi. Ruotsissa Lola vietti kolme ja puoli vuotta, oppi kielen, sai ystäviä ja viihtyi hyvin huolimatta siitä, että hänet ja Leo oli sijoitettu eri perheisiin. Paluu Suomeen vuonna 1945 ei ollut helppo, sillä elintaso oli alhaisempi kuin mihin Lola oli Ruotsissa tottunut. Myös koulunkäynti suomeksi asetti omat haasteensa. Onneksi hy-

vät yhteydet ruotsalaiseen sijaisperheeseen säilyivät pitkään.

Vanhempien avioero, useat muutot, omat opinnot, avioliitto vuonna 1954, lapset ja perhe-elämä jatkavat sotalapsen tarinaa. Kertomus etenee mielenkiintoisesta sattumuksesta toiseen, välillä kronologisesti ja välillä eri elämänvaiheita yhdistäen. Saloranta avaa elämäänsä lukijalle tunteiden kautta. Hän kuvailee tilanteita, jotka ovat jääneet hänen mieleensä ja kertoo myös avoimesti millaiset tunteet olivat silloin pinnalla. Tämä tekee kirjasta hyvin inhimillisen ja helposti lähestyttävän ja saa lukijan arvostamaan kirjailijan rehellisyyttä. Teos onkin kirjoitettu ensisijaisesti Salorannan läheisille, mutta se tarjoaa myös muille mielenkiintoisen tilaisuuden tutustua lapsen kokemuksiin sota-aikana Ruotsissa ja sotalapsiajan vaikutuksiin kirjailijan myöhemmässä elämässä.

Siirtolaisuusinstituutin julkaiseman *Olin sotalapsi* -kirjan kansikuva. Fammun kirjoittaja Lola Saloranta kuvassa oikealla. "Olihan se yllätys, kun kirjan kansikuvassa oli tyttö, jonka tunsin aluksi päällysvaatteista. Sain siitä vahvistuksen aina Ruotsista asti", kertoo Saloranta.

Kielteisen venäläiskuvan juuret

Markku Mattila

Venäläiset ovat Suomen maahanmuuttajien suurin ryhmä. Venäjänkielistä väestöä oli vuoden 2012 lopussa Suomessa yli 62 000 henkeä. Seuraavaksi suurin kieliryhmä – vironkieliset – oli lähes puolta pienempi. Venäläisten suureen osuuteen on selkeitä syitä. Venäjä on naapurimaamme. Syynä tähän on esimerkiksi ollut Suomen ja Venäjän välinen elintasokuilu. Venäjä on väkirikas maa, joten sikäläinen muuttopaine näkyy herkästi myös Suomessa. Suomalaisen suhtautuminen venäläisiin on oudon kaksijakoinen. Toisaalta ollaan kyllä valmiita ottamaan vastaan se hyöty, mitä väestöltään suuri ja luonnonrikkauksiltaan runsas naapurimaa voi maaillemme tarjota. Toisaalta tunnetaan – ja toisinaan jopa ilmennetään – selvää russofobaa. Esimerkiksi venäläisiin maahanmuuttajiin suhtaudutaan lähes yhtä kielteisesti, kuin asennetilaston pahnepohjimmissiin, somalialaisiin (Jaakkola 2009, 52). Tosin Siirtolaisuusinstituutin valmisteilla olevan etnobarometrin mukaan venäläisten asema etnisessä hierarkiassa on nousemassa selvästi.

Russofobian tausta tiivistyy kolmeen seikkaan: sotakokemuksiin ja sotamuistoihin, ajatukseen ”iki-aikaisesta perivihollisesta” ja mielikuviin poliittisesta painostuksesta, jopa sorrosta.

Viimeksi mainitut mielikuvat perustuvat selvästi autonomian ajan lopun ”laillisuustaisteluun” ja autonomian puolustukseen sekä sen asemaan suomalaisessa kouluopetuksessa. Venäläistämistoimet olivat aikanaan todellisuutta. Ajanjaksosta puhuttaessa kuitenkin harvemmin tulee esiin, että ”sortona” tunnettu yhtenäistämispoliittikka koski muitakin keisarikunnan reuna-alueita ja vähemmistökansallisuuksia. (Venäjän ja Neuvostoliiton historia 1986, 259–260). Venäläisten tavoitteena oli keisarin monietnisen imperiumin koossapitäminen. Yleensäkin suurvallat kohtelevat naapureinaan olevia, itseensä verrattuna vähäisempiä valtioita hieman tylästi.

”Meksiko-parka! Niin kaukana Jumalasta, niin lähellä Yhdysvaltoja”.¹ Suomi ei ole erityinen poikkeus.

Venäjän harjoittamaa poliittista sortoa korostavat mielikuvat ovat yhä voimissaan, vaikkapa siirtolaisuudesta puhuttaessa. Säännönmukaisesti luentotilaisuuksien yhteydessä yleisöstä esitetään, että eräs keskeinen syy Suomesta Yhdysvaltoihin tapahtuneelle siirtolaisuudelle olivat venäläiset asevelvollisuuskutsunnat. Kuitenkin kutsuntojen panos ilmiöön oli nykytietämyksen mukaan melko vaatimaton, kokonaisuudessaan arviolta 1–2 prosenttia (Kero 1996, 50–52). Mutta toki massamittaisen maastamuuton syyksi on mukavampaa esittää ulkoista seikkaa, kuin esimerkiksi oman maan alhais-ta elintasoja.

Venäjän ”ikiaikainen perivihollisuus” on mielikuva, joka pohjaa alunperin 1500-luvulla itään laajenneen Ruotsin valtion poliittisiin tarpeisiin (Tarkkainen 1986). Suomen vaakuna, jossa on kuvattu suoraa, länsimaista miekkaa heiluttava ja itäistä sapelia polkeva leijona, on peräisin tuolta ajalta. Myöhemmin, 1900-luvun alkuvuosikymmeninä, ”ikiaikaista ryssävihaa” synnyttiin ja lietsottiin eräiden suomalaisten piirien omiin poliittisiin päämääriin (Karemaa 1998; Immonen 1987). Talvi- ja jatkosodan bruttaali ja ihmisarvon riistävä tai sitä polkeva vihollisuuskuva synnyttiin sotapropagandistien ponnistuksena sen hetkiseen tarpeeseen ja käyttöön (Luostarinen 1986).

Sotien kohdalla viitataan yleensä talvi- ja jatkosotaan. Tällöin ei erotella tai ei haluta erottaa valtiota poliittista järjestelmää (Stalinin diktatuuri) ja venäläisiä ihmisiä. Asia esitetään ikään kuin venäläiset yksityisinä ihmisinä tai yksituumaisena

¹ “Pobre México! Tan lejos de Dios y tan cerca de los Estados Unidos!” on yleensä Meksikon 1800-luvun jälkipuoliskon presidentin Porfirio Díazin nimiin pantu lentävä lause.

kansakunta olisivat olleet sodan takana. Diktatuurin oloissa näin ei tietenkään ole voinut olla. Kannattaa myös muistaa, että tuolloin niin Venäjällä kuin Suomessakin armeijaan menosta kieltäytyneiden ja käskyjä täyttämättömien kohtalo oli kolkko – Stalinin Neuvostoliitossa vielä kovempi kuin Suomessa.

Hallitsijat, valtiot ja poliittiset järjestelmät ovat kautta aikojen käyneet sotia keskenään. Silti normaali rinnakkainelo on niiden kesken tavallista. Katsotaanpa vaikka Saksaa ja Ranskaa: kolmen verisen sodan (1870–1871, 1914–1918 ja 1940–1945) jälkeen näiden kansakuntien liitto on nykyisen Euroopan unionin sydän. Miksi Suomessa ei näytä päättävän viime sotien traumasta yli? Tanskalaiset merisissit ryöstivät Turkuja ja tappoivat sen asukkaita (1509). Oolannin sodan aikana (1854–1855) ”engelsmanni” seilasi rannikolla tehden maihinnousuja ja hävitysretkiä ja ”pelko oli suuri vielä Kokkolassakin”. Mutta näitä ei muistella, eikä kyseisiä kansakuntia leimata.

Antamani esimerkit ovat kieltämättä ajallisesti kaukaisia. Ajallinen etäisyys ei kuitenkaan näytä olevan avainasemassa. Etelä-Pohjanmaalla negatiivinen venäläiskuva saa yhä käyttövoimaa isonvihan (1713–1721) ja Suomen sodan (1808–1809) tapahtumista. Erityisesti isonvihan aikaiset tapahtumat olivat Pohjanmaalla raakoja ja paikallisia asukkaita järkyttäneitä. Ilmiönä ne kuitenkin kuuluivat silloiseen sodankäyntiin. Esimerkiksi satakunta vuotta aiemmin soditun 30-vuotisen sodan uhriarviot ovat karuja: Saksan alueiden kokonaisväestötappiot olivat, alueesta riippuen, 25–40 prosenttia (Encyclopedia Britannica on-line 2013). Isonvihan tuottamaksi alueelliseksi väestötappioksi on arvioitu neljännes Pohjanmaan väestöstä (Asunmaa 2013).

Pahoja sotatekoja muisteltaessa asiaan kuuluu, että vastustajan tekemiset muistetaan tarkkaan. Omat toimet – esimerkiksi Juho Vesaisen hävitysretket tai Tapani Löfvingin sissityöt – esitetään yleensä oikeutettuina ja sankarillisessakin valossa. Yleisesti venäläisten syntikuormassa on esimerkiksi Karjalan kannaksen ”ryöstäminen” (sodalla valloittaminen) ja väestön ajaminen evakkoon. Omasa syntikuormassa ei esimerkiksi kuitenkaan ole Käksälmen läänin ”ryöstämisen” aiheuttamaa ortodoksien joukkopakoa kotiseudultaan.

Nykypäivän asenteiden ja mielipiteiden legitimoiminen kokemuksilla historiallisista kauhuista tai

vääryyksistä ei toki ole vain yhden kansakunnan erityispiirre. Esimerkiksi vuoden 1389 Kosovo Poljen taistelua ja sen ”vääryyttä” käytettiin menestyksekkäästi lietsottaessa serbien kansallistunnetta ja nostatettaessa heidän tuntemaansa etnistä vihaa Jugoslavian hajoamisprosessin aikana 1990-luvulla.

Historialla legitimoimisen tie on loputon letto. Kumpi oli ensin: meidän kokemamme vääryys vai teidän kokemanne vääryys? Asetelma muistuttaa suuresti klassista muna vai kana -kysymystä. Ehkä tässä tapauksessa pitäisi etsiä kukko. Se voisi olla historiallisiksi vääryyksiksi koetuista asioista sopiminen, anteeksianto ja unohdus.

Lähteet

- Asunmaa, Martti, Pohjois-Pohjanmaa yleisen kehityksen osana. (<http://www.kirjastovirma.net/kulttuuri-identiteetti/07>, luettu 28.5.2013)
- Encyclopedia Britannica on-line. History of Europa, Demographics (<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/195896/history-of-Europe/58335/Demographics#ref=ref310375>, luettu 28.5.2013)
- Immonen, Kari (1987): Ryssästä saa puhua... Neuvostoliitto suomalaisessa julkisuudessa ja kirjat julkisuuden muotona 1918–39. Helsinki: Otava.
- Jaakkola, Magdalena (2009): Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta: Asennemuutokset 1987–2007. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1/2009. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Karemaa, Outi (1998): Vihollisia, vainoojia, syöpäläisiä: Venäläisviha Suomessa 1917–1923. Bibliotheca Historica 30. Helsinki: SHS.
- Luostarinen, Heikki (1986): Perivihollinen: Suomen oikeistolehdistön Neuvostoliittoa koskeva viholliskuva sodassa 1941–44: Tausta ja sisältö. Tampere: Vastapaino.
- Tarkiainen, Kari (1986): Se vanha vainooja: Käsitykset itäisestä naapurista livana Julmasta Pietari Suureen. Historiallisia tutkimuksia 132. Helsinki: SHS.
- Venäjän ja Neuvostoliiton historia 1986. Helsinki: Otava.

Siirtolaisuusmuseon kuulumisia

Tellervo Lahti

Matti Unkurin talo Mailman Raitin uusin nähtävyys

Maailman Raitti on Suomen Siirtolaisuusmuseon kehittämä ulkосуomalaisen asumisesta ja elämästä kertova matkailukohde Peräseinäjoen Kalajärven matkailualueen yhteydessä. Maailman Raitti on alueen kulttuuritarjonnan tärkein toimija. Yhdessä keskellä kylää sijaitsevan Suomen Siirtolaisuusmuseon kanssa siitä kehitetään valtakunnallisesti ja kansainvälisesti merkittävä matkailukohde Seinäjoen Peräseinäjoelle.

Hakalan Amerikan talon ja Australian Queenslandista tuodun keinikämpän ohella Maailman Raitilla on uutena nähtävyytenä Matti Unkurin Siperian Omskista lahjoitettu asuinrakennus. Rakennuksen saaminen Siirtolaisuusmuseolle oli pitkä prosessi. Nyt koristeellinen hirsitalo on pystytetty kauniille niemelle Kalajärven rannalle.

Siirtolaisuusmuseon kevään siirtolaisdokumentisarjan toukokuun tilaisuudessa 18.5. oli teemana Matti Unkurin talo ja Siirtolaisuusmuseon tukiyhdistyksen vuonna 2006 tekemä jäsenmatka Siperiaan. Runsaan 20 henkilön ryhmän Siperian matkaa muistelivat useat mukana olleet. Yleisölle esitettiin matkalla kuvattuja videoita, joilla nähtiin toinen toistaan kauniimpia matkan varren asuinrakennuksia ja upeita maisemia. Ajojien paikoin kovinkin huono kunto, liejuisuus sateen jälkeen tuli esiin myös. Retken päätarkoitus oli käydä katsomassa Omskin alueella ylihärmäläisen rangaistusvangin Matti Unkurin taloa ja sen sopivuutta Suomeen kuljetettavaksi. Monien vaiheiden jälkeen seurue pääsi lopulta Finyn kylään matkan pääorganisaattorin, Siirtolaisuusinstituutin silloisen johtajan Olavi Koivukankaan sitkeyden ja armeijan suuren maastoauton ansiosta.

Kulttuuritalon tilaisuuteen 18.5. saapui Matti Unkurin jälkeläisiä sekä Venäjältä, Ylihärmästä ja muualtakin Suomesta. Valentina Korbelaian suvun jäsenen yhteyshenkilönä järjesti talkookäynnin ennen varsinaisia Unkurin talon avajaisia. Päivän dokumenttitilaisuuden jälkeen tutustuttiinkin itse taloon. Unkurin sukulaiset olivat hyvin vaikuttuneita astuessaan esi-isänsä rakentamaan taloon. Venäjältä tul-

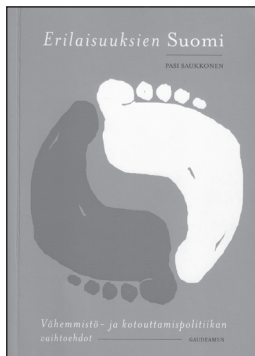

Matti Unkurin jälkipolvea puutarhataloissa Unkurin talolla. Aaro Harjunpään osuus talon pystyttämisessä oli suuri. Kuvassa vas. Seija Pihlajamäki, Andrei Golohvastov ja Valentina Korbelaian. Kuva: Tellervo Lahti.

leet olivat onnellisia myös siitä, että pääsivät käymään esi-isänsä kotiseudulla Etelä-Pohjanmaalla. Vieraat lahjoittivat kalusteita sekä talon tupaan että kamariin. Andrei Golohvastov Käkisalimesta kiinnitti ikonin Unkurin tuvan nurkkaan. Hän oli myös istuttamassa kukkasia isoisänsä talon pihamaalle. Venäjältä olivat Suomen vierailulle saapuneet myös Svetlana Los sekä lapset Anastasja ja Vadim.

Unkurin sukulaisten vierailu enteili talon virallista avaamista yleisölle. He ja monet muut Matti Unkurin jälkipolven kuuluvat, samoin viralliset Venäjän ja Suomen edustajat ovat tulossa kunniavieraksi Siirtolaisjuhlaan, joka pidetään Maailman Raitilla maanantaina 15.7. klo 14 alkaen. Unkurin talon avaaminen yleisölle on juhlan pääteema. Siirtolaisjuhlaan ovat kaikki siirtolaiset ja siirtolaisuudesta kiinnostuneet tervetulleita!

Kirja-arvosteluja

Saukkonen Pasi: Erilaisuuksien Suomi. Vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot

Gaudeamus, Tallinna 2013. 252 s. ISBN 978-952-495-295-8.

Dosentti Pasi Saukkonen tunnetaan erittäin tuotteliana kirjoittajana ja tutkijana. Hän ei yhteiskunnallisessa keskustelussa jätä kynttilää vakan alle, vaan tuo keskusteluissa, kirjoituksissaan ja esitelmässään julki mielipiteensä ja näkemyksensä asioiden tilasta sekä niiden korjaamisesta.

Saukkosen uutuusjulkaisu ”Erilaisuuksien Suomi” perustuu osittain hänen aikaisempiin julkaisuihinsa. Tämä luo kirjaan tiettyjä syvyyttä, sillä tekijä on poiminut mukaan aikaisemmasta tuotannostaan ajatuksia, joilla on kantavuutta, ja joita hän tässä kirjassa vie eteenpäin. Kirjassa on kansainvälinen näkökulma, ja siihen liittyen suomalaista maahanmuutto-, monikulttuurisuus- ja vähemmistökeskustelua verrataan sopivin kohdin muihin maihin. Tausastaan johtuen Saukkosella Alankomaat esiintyy usein mukana. Alankomaat entisenä kolonialistisena emämaana on jo pitkään ottanut vastaan maahanmuuttajia. Maalla on siten pitkä siirtolaisuus- ja vähemmistöhistoria, johon Suomen peilaaminen antaa kirjalle mukavan lisämausteen.

Pasi Saukkosen uutuus jakaantuu yhdeksään päälukuun. En käy kirjaa läpi luku luvulta – totean vain kirjan olevan sisällöllisesti hyvin rakennetun, ja kunkin luvun muodostavan oman selkeän kokonaisuutensa. Kuten edellä totesin, Saukkosen tyyli on varsin kanta-aottava. Toisaalta hän myös perustelee näkökulmansa, ja luo siten tekstillään uskottavan lopputuleman.

Otan oheen pari näytettä Pasi Saukkosen lähestymistavasta:

”Eurooppalaista vähemmistö- ja kotouttamispolitiikkaa voi tällä hetkellä kuvata lyhyesti yhdellä

sanalla: neuvottomuus. Maanosassa on noudatettu muutamaa ideologista peruskaavaa, joita kaikkia on alettu pitää enemmän tai vähemmän epäonnistuneina. Tällä hetkellä kukaan ei tiedä, miten pitäisi edetä”. (Emt., 9.)

Tarkastellessaan Suomen kirkollista järjestelmää (osana multikulturalismiin liittyviä teemoja) hän toteaa: *”Ehdotan siirtymistä järjestelmään, jossa millään kirkkokunnalla ei olisi lakiin perustuvaa erityisasemaa, mutta jossa yhteiskunta kuitenkin tunnustaisi virallisesti joitakin uskontokuntia”.* (Emt., 13.) Jos käytäntö toteutuu, niin silloin Suomen armeijan sotilaspapeilla voisi olla koppalakin sijasta myös turbaani tai kipa. Odotan tätä mielenkiinnolla.

Luvussa kahdeksan Pasi Saukkonen tarkastelee suomalaista kielipolitiikkaa nyt ja tulevaisuudessa. Maassamme on suomella ja ruotsilla kansallisina kielinä vakaa status. Tekijä nostaa esille saamen, karjalan kielen ja romanikielen aseman. Hänen mukaansa karjalan ja romanikielen nostaminen tunnustetuiksi vähemmistökieliksi antaisi niiden käyttäjille ja käytölle turvatun tulevaisuuden. Saamen kielellä (kielillä) olisi taas virallisen kielen asema Lapin maakunnassa.

Suomessa on voimakkaasti kasvava venäjänkielinen vähemmistö. Venäjää puhuvia on maassamme noin 60 000 henkeä. Heille Saukkonen on tarjoamassa tehostettua äidinkielen opetusta ilman virallista kieliasemaa ainakaan tässä vaiheessa. Näkökulmansa kirjoittaja perustelee tältä osin hyvin. Kaikkiaan luku on erinomaisesti rakennettu ja huolellisesti kirjoitettu.

Jotta kirjoitus ei menisi pelkäksi kehumiseksi, esitän yhden rakenteellisen kommentin. Vaikka kirja on kirjoitettu sujuvasti ja välttämättä tieteellistä fraseologiaa, on se vaativa haaste kokeneellekin lukijalle. Tämä liittyy lähinnä kirjan sisältöön, jossa on tiiviissä paketissa vähemmistö- ja kotouttamispolitiikka, Suomen muuttoliikehistoria, kielikysymykset jne. Kyse on siis varsin monikerroksisesta ja -puolisesta lähestymisestä. Jos jostain olisi kannattanut supistaa, Suomen kansankunnan synty- ja muuttoliikehistoria hieman lyhennettyinä olisi jättänyt ehkä enemmän tilaa varsinaisten vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan pohdinnoille ja esiintuomisille.

Toinen rakentava kommentti liittyy hakusanaston puuttumiseen. Aikaisemmin kirjaa lukiessani mieleen tarttui mielenkiintoinen kohta karjalan kielien asema Suomessa. Kun ryhdyin tekemään tätä kirja-arviota, kesti melkoinen tovi, ennen kuin kyseinen kohta löytyi uudelleen.

Kirjassa on 252 sivua, ja sellaisenaan se on sopivan kokoinen ja sisältöinen yliopistolliseksi oppikirjaksi. Käsittääkseni kirjoittaja Pasi Saukkonen on jättämässä aiheen käsittelyn muille, ja siirtymässä uusiin teemoihin. Toivottavasti tekijä tuntee aiheeseen vetoa joskus tulevaisuudessa uudestaan – hänen saappaisiinsa hypääjiä ei ole monia tässä maassa.

Ismo Söderling

Marttikainen Tuomas, Saukkonen Pasi ja Säävälä Minna (toim.): Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta.

Gaudeamus. Tallinna 2013. 376 s. ISBN: 978-952-495-292-7.

Esipuheessa tekijät toteavat, että ”*Tarve suomalaisen yhteiskuntaan keskittyvälle muuttoliikkeen ja sen seurausten johdantoteokselle on ollut ilmeinen jo pidemmän aika. Koska alan tutkimus on hajaantunut eri oppiaineisiin, on selvää, että myös johdantoteos heijastaa tätä moninaisuutta*”. Siten kirjoittajat edustavat antropologiaa, kasvatustiedettä, kielitiedettä, kulttuuripoliitikkaa, maantiedettä, oikeustiedettä + seitsemää muuta tieteenalaa. Tämä on kirjan vahvuus – mutta myös sen heikkous. Kirjoittajien edustaessa omaa alaansa, päätyvät tekstit usein vain raapaisemaan kunkin kirjoittajan tieteenalan pintaa. Vahvuus on toisaalta siinä, että näin sellaisetkin tieteenalat, jotka muuten jäisivät siirtolaisuuskeskustelussa taka-alalle tai huomiotta, saavat tässä suhteessa hyvän foorumin.

Erityisen ilahtunut olen juuri tästä vähemmän tunnettujen tieteenalojen kirjoittajien esiinmarsista. Esimerkiksi Sirkku Latomaa kollegoineen

tuo esille mielenkiintoisella tavalla kielikysymykset muuttoliikkeessä. Suomessa puhutaan yli sataa kieltä. Tekijät toteavat (s. 171), että ”*yhteiseksi kieleksi ei välttämättä valikoidu englanti tai mikään muu niin sanottu maailmankieli, vaan suomi on sekä perheissä että laajemmin maahanmuuttajayhteisöissä yleisesti käytetty lingua franca eli kieli, jota käytetään vuorovaikutuksessa, vaikka se ei välttämättä ole yhdenkään osapuolen ensimmäisenä oppimana kieli*”. On hienoa, että Suomessakin vähitellen pääkansalliskielemme asemaa korostetaan yhteisenä kommunikaatiovälineenä.

Toinen tärkeä teema on maahanmuuttajien poliittinen osallistuminen, josta ovat kirjoittaneet Marjukka Weide ja Pasi Saukkonen. Maahanmuuttajilla – kuten ei kantaväestöönkään kuuluvilla – ole monia yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanavia. Esimerkiksi ruotsinsuomalaisten kehnoa kielistatusta on valiteltu vuosikymmeniä. Olisikohan läntisessä naapurissamme uudistusvauhti tältä osin parantunut, jos maanmiehemme olisivat innostuneet äänestämään esimerkiksi paikallisvaaleissa kanta-*väestön* tapaan. Uskon niin. Sama toistuu monessa muussakin maassa – nyt täällä Suomessa. Tekijät toteavat lukunsa lopussa, että ”*odotettavissa on, että maahanmuuttajat aktivoituvat äänestämään entistä enemmän etenkin kunnallisvaaleissa, mutta myös kansallisesti*”. Toiveeseen on helppo yhtyä.

Muuttajat-teos on laaja, mutta erinomaisesti toimitettu kokonaisuus käsittäen lähes 400 sivua. Kun pohdimme syksyn monikulttuurisuusopetukseen liittyvää kirjallisuutta ensi kaudelle Turun yliopistoon, oli tämäkin kirja hyväksytyjen joukossa. Tosin paksuudestaan johtuen kirjasta tulee opiskelijoiden iloksi vain valikoituja lukuja. Kirjaa on esipuheen mukaan tehty vuodesta 2009, eli kyseessä on ollut varsin pitkä prosessi. Johtuuko sitten hankkeen pitkästä toteutuksesta, mutta kirjassa esitettävä tilastomateriaali on varsin vanhaa – uusimmatkin tilastolliset tiedot taitavat olla vuodelta 2010.

Kirjassa on paljon helppossa muodossa olevaa perustietoa, joten se voisi toimia hyvin myös lukioasteen oppikirjana. Kirjassa on kaksi lukemista helpottaa kokonaisuutta. Hakusanasto helpottaa asioiden löytymistä kirjan sivuilta. Sanasto on kattava ja hyvin toteutettu. Sen lisäksi kirjassa on kunkin luvun perässä kokoomalaatikko, jossa esitellään ot-sikolla ”*Enemmän aiheesta*” alan lisäkirjallisuutta.

Kummankin menettelyn soisi leviävän tieteellisissä julkaisuissa.

Kirja ei sellaisenaan varmaankaan vielä tyhjennä pajatsoa muuttoliikettä koskevan peruskirjallisuuden osalta. Kirjoittajien joukosta puuttuvat esimerkiksi historioitsijat, joilla on erinomainen kyky yhdistää mennyttä ja nykyisyyttä. Siten jokin nuoria tutkijoita nyt ihmetyttävä asia on useimmiten muuttoliikehistorioitsijoiden toimesta saatettu selvittää jo kauan sitten. Joka tapauksessa kyseessä on erittäin tarpeellinen ja huolellisesti tehty teos, jonka toivoo kuluvan opiskelijoiden ja alan ammattilaisten käsissä.

Ismo Söderling

Tuunainen Pasi: Marttinen – kahden armeijan soturi

Otava, Helsinki 2012. 639 s.
ISBN: 978-951-1-25907-7.

Kahden isänmaan eversti

Toisen maailmansodan jälkeen monet suomalaiset pelkäsivät, että Neuvostoliiton joukot miehittävät Suomen. Armeijan upseereista useat osallistuivat nk. asekatkentaoperaatioon tämän varalle. Pasi Tuunaisen elämäkertakirjan kohde Alpo Kulervo Marttinen (1908–1975) oli yksi asekatkentaan osallistuneista suomalaisista upseereista. Marttinen pakeni Suomesta vuonna 1945 Ruotsiin, ja sieltä edelleen Yhdysvaltoihin. Kolmetoista muuta asekatkijää teki hänelle seuraa ja Marttisen perhekin tuli myöhemmin mukaan. Yhdysvalloissa näitä upseereja alettiin kutsua nimellä Marttisen miehet, johtajansa eversti Alpo Marttisen mukaan.

Tuunaisen yli 600-sivuinen elämäkerta jakaantuu lukuihin, joissa käsitellään esimerkiksi hänen kotitaustaansa, kouluttautumista ammattiupseeriksi, toisen maailmansodan aikaa, siirtymistä Ruotsiin kautta Yhdysvaltoihin, hänen asettumistaan

sinne ja etenemistään Yhdysvaltain armeijassa, sekä työtehtäviään eri puolilla maapalloa. Marttisen yhteydet vanhaan kotimaahansa jatkuivat eri muodoissaan ja hän oli myös aktiivisesti yhteydessä amerikansuomalaisiin.

Elämäkerta perustuu erittäin laajaan aineistoon, jota on kerätty Suomesta, Yhdysvalloista ja esimerkiksi Venäjältä. Yksityiskohtaiset lähdetiedot ja kotimaisen ja kansainvälisen historiallisen tilanteen jatkuva puntarointi osoittavat kirjoittajan paneutuneen vakavasti tehtäväänsä.

Marttinen oli yksi parhaista suomalaisista upseereista sekä talvisodan että jatkosodan taisteiluissa ja ansioistaan hänelle myönnettiin useita korkeita kunniamerkkejä. Lisäksi hänet ylennettiin nopeaan tahtiin upseerinuralla niin, että vuonna 1944 vain 35-vuotiaana hänestä tuli Suomen armeijan nuorin eversti. Samana vuonna hänestä tuli Mannerheim –ristin ritari.

Marttisella oli kiistaton ja menestyksekkäs sotilasura Suomessa. Hän ei monien muiden tavoin hyväksynyt sodan seuraamuksia ja meni mukaan asekatkenta toimiin. Samalla hän joutui ”punaisen Valpon” seurannan alaiseksi. Marttinen ei jäänyt odottamaan tulevaa pidätystään, vaan ystäviensä avulla järjesti pakomatkan Ruotsiin Merenkurkun yli elokuussa 1945. Seuraavan vuoden lopulla hän siirtyi Yhdysvaltoihin. Marttisella oli aina laaja yhteistoimintaverkosto, ja siksi hänen ja muiden asekatkijöiden saapumista Yhdysvaltoihin osattiin odottaa.

Tuunaisen laatima elämäkerta osoittaa vakuuttavasti, miten nopeasti ja tarmokkaasti Marttinen johdatti miehensä osaksi Yhdysvaltain asevoimia. Matkalla oli monia mutkia, kuten toisen maan käytäntöjen oppiminen, kielivaikeuksista puhumattakaan. Marttinen oli kuten Suomessa upseerina ollessaan määrätietoinen ja peräänantamaton asioidensa järjestelijänä. Kirja tarjoaakin paljon esimerkkejä siitä, miten Marttinen kieltävistä vastauksista ja byrokraattisista esteistä huolimatta järjesti omat ja ryhmänsä asiat. Amerikkalainen sotilasjohto oli kiinnostunut suomalaisupseerien erityistaidoista, joihin kuului varsinkin talvisodankäynti. Alpo Marttinen piti seuraavien vuosien aikana lukuisia esitelmiä talvisodasta eri sotilasakatemioiden, ja muutenkin näiden asekatkijöiden tietoja puna-armeijasta ja sen sodankäynnistä haluttiin hyödyntää.

Asekätkijät olivat uudessa kotimaassaan tunustettuja asiantuntijoita, heidät sijoitettiin eri varuskuntiin, ja näin heidän joukkonsa hajaantui. Alkuperäisen ryhmän lisäksi maahan oli tullut muitakin suomalaisupseereja kuten Lauri Törni, kuuluisa Vietnamin sodan veteraani. Marttinen ja Marttisen miehet pitivät jatkossakin yhteyksiä toisiinsa. Alpo Marttinen yleni lopulta everstin arvoon Yhdysvaltain armeijassa. Hän palveli eläkkeelle jäämiseensä saakka 1968 paitsi Yhdysvalloissa, myös Länsi-Saksassa, Etelä-Koreassa, Etelä-Euroopassa, Latinalaisessa Amerikassa, Kaakkois-Aasiassa, Iranissa ja Lähi-Idässä. Lisäksi vuoden 1968 jälkeen hän oli mm. konsulttina kansainvälisessä aseteollisuusyhtiössä. Tuunainen päätyi arvioinnissaan siihen, että Marttinen ei ylennyt kenraaliksi koska kritisoi melko avoimesti Vietnamin sotaa.

Marttinen on kiistatta pisimmälle edennyt suomalaisupseeri Yhdysvaltain armeijassa. Synä tähän olivat luonnollisesti hänen taustakokemuksensa ja saavutuksensa, jotka mahdollistivat hänen asemansa Yhdysvaltain armeijassa. Kuitenkin hän sopeutui toiseen armeijaansa hyvin, hänen strategisia taitojaan ja tietämystään arvostettiin.

Tuunaisen teoksesta tulee esiin myös, miten hän sopeutui amerikansuomalaisiin, ja mitkä olivat suhteet entiseen kotimaahansa. Marttisesta tuli nopeasti hyvin tunnettu amerikansuomalaisen yhteisön jäsen. Hän kirjoitteli usein Suomea koskevista asioista amerikansuomalaisiin lehtiin, varsinkin Rai-vaajaan ja New Yorkin Uutisiin. Hän piti suuren määrän juhlapuheita amerikansuomalaisten juhlissa. Puheet olivat isänmaallisia ja tiukasti kommunismin vastaisia. Puheissaan hän myös kritisoi hyvin suorasanaisesti Suomen ”lepsua” ulkopolitiikkaa suhteessa Neuvostoliittoon, mutta joissain yhteyksissä osoitti myös tajuavansa Suomen vaikean tilanteen.

Marttisella oli aivan ilmiselvästi myös asemaa Yhdysvaltain ja Suomen välisten sotilaallis-poliittisten yhteyksien kannalta. Näitä on tosin melko vaikea kunnolla osoittaa koska kaikkia tietoja Tuunainen ei ole pystynyt tarkentamaan. Tiettyihin suomalaisiin korkeisiin sotilasjohtajiin Marttinen piti yhteyksiä, joidenkin kanssa hän riitautui. Monet diplomaatit ja sotilasasiamiehet tulivat hänelle tutuiksi. Marttisen tiukat kannanotot Suomen ulkopolitiikasta johtivat häntä koskeviin keskusteluihin jopa Eduskunnassa. Tasavallan presidentti Urho

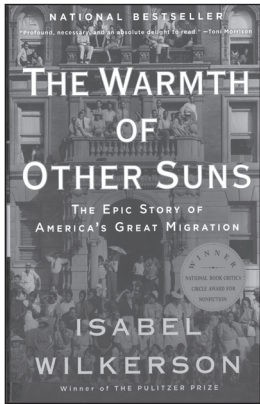
Kekkonen oli yrittänyt edesauttaa Marttiselle kenraalin-ylennystä Yhdysvalloissa, mutta heidän välinsä katkesivat Marttisen tiukkasävyiseen puheeseen Suomalaiset Aseveljet Amerikassa yhdistyksen juhlilla vuonna 1973. Seurasi Kekkonen myllykirje Marttiselle ja paljon julkista keskustelua.

Eversti Alpo Marttinen oli isänmaallinen sekä Suomea että uutta kotimaataan Yhdysvaltoja kohtaan. Hän ei hyväksynyt joidenkin itseensä lyömää maanpetturin leimaa, vaan päinvastoin korosti aina pyrkimystään edistää Suomen etuja. Tuunaisen kirja osoittaa tämän tinkimättömyyden. Kuitenkin hän oli joissain asioissa kuten kommunismin vastaisuudessaan jossain määrin vauhtisokea, eikä ehkä riittävästi tajunnut miten paljon maailma muuttui. Kylmän sodan ajoista edettiin liennytyksen aikakausiin. Marttinen vastusti kiihkeästi kommunismin rakennelmia, seurasi tarkasti Suomen olojen muutoksia, vieraili usein Suomessa 1950-luvun lopulta lähtien, ehkä jopa olisi halunnut muuttaa sinne takaisin. Kohtalo kuitenkin päätti toisin, ja tämä kahden maan eversti haudattiin vuonna 1975 Yhdysvaltoihin.

Tuunaisen kirjoittama elämäkerta on tiiliskiven kokoinen perusteellinen elämäkerta. Se on luonnollisesti hyvin kiinnostava transnationaalinen käsitelytapansa vuoksi. Kirja on kokonaisu-elämäkerta, jossa vyörytetään tapahtumia ja asioita lukijan silmien eteen, jopa siinä määrin, että asioiden runsaus paikoin hankaloittaa lukemista. Kirjassa liikutaan useissa maissa ja monella tasolla, unohtamatta perhe-elämää, Alpo Marttisen ja vaimonsa Mirjamin sekä lasten kohtaloita ja keskinäisiä suhteita. Kirja antaa värikkään ja tarkan kuvan kahden maan armeijan everstistä. Marttinen oli ominaisuuksiltaan monin tavoin erityinen, lahjakas ja määrätietoinen, mutta näillä luonteenpiirteillä ja taidoillaan hän samalla hankki tielleen vaikeuksia.

Kiinnostavana lisäyksenä voi todeta, että Alpo Marttisen sukujuuret (Tornion kautta) ovat savolaiset. Tehdyissä dna-tutkimuksissa on tähän mennessä selvinnyt, että Yhdysvaltain itsenäisyysjulistuksen suomalaistaustainen allekirjoittaja John Morton on sukua savolaisille Marttisille, ja sitten ilmeinen yhteys löytyy myös Alpo Marttiseen, jonka sukujuuret ovat Kangasniemeltä.

Auvo Kostiainen

Wilkerson Isabel: The Warmth of Other Suns – The Epic Story of America’s Great Migration. Vintage Books, New York, 2011. 622 p.

ISBN: 978-0-679-76388-8

Muuttoliikkeistä puhuttaessa on yllättävää, kuinka vähän USA:n mustien kansalaisten sisäisestä muuttoliikkeestä 1900-luvulla lopulta tiedetään. Muuttoliikkeen varhaiset vaiheet ensimmäisen maailmansodan päättymisen saakka ovat toki tiedossa. Mutta sitten tulee liian helposti stoppi. Isabel Wilkersonin keskeinen sanoma kirjassaan on, että tällä tavalla tutkittuna suuren muuttoliikkeen tarinasta tulee kerrotuksi vain sen varhaisvaiheet, ja että rajaamalla aihe esimerkiksi vain maailmansotien välisen ajan ilmiöksi, kokonaisuudesta jää havaitsematta jotain oleellista. Niinpä hänen tutkimuksessaan suurennuslasin alla ovatkin vuodet 1915–1970, joiden kautta ilmiötä on mahdollista tutkia mielekkäämmin kokonaisuutena.

1970-luku on uskottava ajankohta alkuperäisen muuttovirtauksen päättymiselle ja lopullisen rajauksen tekemiselle, sillä vuosikymmenen lopulla alkaa uusi ilmiö: hiljainen paluumuutto syvän etelän osavaltioihin ja kaupunkeihin, joista muuttoliikkeen ensimmäisessä vaiheessa massamuotoisesti paettiin. Rasismi ja rotuerottelu olivat etelästä vähitellen kadonneet, ja vahvan tunnesiteen alueeseen säilyttäneet mustat¹ alkoivat palata takaisin vanhoille kotiseuduilleen. Syvään etelään paluumuu-

¹ Isabel Wilkerson käyttää kirjassa mustasta väestöstä useita erilaisia nimityksiä historiallisen tilanteen mukaan. Nykykäytössä ”black” ja ”african-american” ovat hyväksyttäviä termejä, ”colored” sisältää orjuuteen ja rotuerottelun aikakauteen viittaavan rassistisen painotuksen. Kaksi ensinmainittua ilmaisua ovat olleet USA:ssa käytössä 1960-luvulta alkaen, viimeksimainittua termiä ei enää ole soveliasta käyttää.

tetaan edelleenkin, etelän isoista kaupungeista Atlantaa on kutsuttu 1970-luvulta saakka ”Mustaksi Mekaksi” (”Black Mecca”). Vanha etelä kiinnostaa vaikkapa vain nostalgisena lomakohteena, jossa kaiken muun kiinnostavan lisäksi on nouseva talous. Sain itsekin kosketuksen tähän ilmiöön vieraillessani etelävaltioissa keväällä 2012. Memphisissä soul-levymerkki Staxin museon aukeamista odotellessa jonoon asteli afrikkalais-amerikkalainen perhe Detroitista. Yksikään perheen jäsenistä ei koskaan ollut asunut etelävaltioissa. Sukulaistensa tarinoiden innoittamana he olivat viettämässä vapaa-aikaansa paikassa, joka vain sukupolvea aiemmin oli ollut hengenvaarallinen paikka mustalle yhteisölle. Paluumuuttoliikkeen voi tältä pohjalta ajatella jatkuvan vielä pitkään tulevaisuudessakin, etenkin juuri elinkeinoelämän rakennemuutoksen köydyttämien alueiden, kuten Detroitin ympäristöstä.

Musta muuttoliike kosketti vuosina 1915–1970 noin kuutta miljoonaa afrikkalais-amerikkalaista Yhdysvalloissa. Kun muuttovirran alussa 90 % USA:n mustista asui etelävaltioissa, prosessin päätösvaiheessa 47 % heistä asui muualla kuin vanhoilla kotiseuduillaan. Matkan määränpäinä olivat rannikkoalueet idässä ja lännessä sekä pohjoisen urbaanit keskukset, joissa kouluttamattomalle työvoimalle oli runsaasti kysyntää. Alueittain toki tämäkin vetovoimatekijä vaihteli, niinpä esimerkiksi länsirannikon suurissa kaupungeissa uuden elämän rakentaminen onnistui nopeammin palvelualojen tai koulutettujen ammattilaisten piirissä.

Maassamuutto jakautui kolmeen päälinjaan. Floridasta, Georgiasta, Pohjois- ja Etelä-Carolinasta ja Virginiasta reitti kulki useimmiten Washingtoniin, Philadelphiaan, New Yorkiin, Bostoniin ja niiden lähialueille. Mississippin, Alabaman, Arkansasin ja Tennesseeen lähtijät päätyivät usein teollisiin kaupunkeihin kuten Clevelandiin, Detroitiin, Chicagoon, Milwaukeeen ja Pittsburghiin. Myöhemässä vaiheessa Texasista ja Louisianasta lähti mustaa väestöä tasaisena virtana kohti koko länsirannikkoa.

Kommeluksiltakaan ei aina vältytty. Eteläiseen puheenparteen tottuneille matkaajille konduktöörin huutamat pohjoiset paikkakunnat kuten ”Newark” ja ”New York” saattoivat kuulostaa kohtalokkaasti samalta, ja niinpä Newarkin joskus sano-taankin saaneen osan mustasta väestöstään tällais-

ten sattumien kautta. Tietenkin myös sääntöä vahvistavat poikkeukset reitinvalinnoissa olivat mahdollisia.

Wilkerson haastatteli kirjaansa varten noin 1 200 afrikkalais-amerikkalaista maassamuuttajaa, jotka haastatteluvaiheessa olivat ehtineet eläkeikäisiksi. Osa heistä palasi myöhemmin takaisin vanhoille kotiseuduilleen, osa ei halunnut edes käydä vanhoilla lähtöalueillaan, ei edes pakottaviin tilanteisiin kuten lähisukulaisten juhliin tai hautajaisiin liittyen. Arvet olivat edelleen liian vaikeasti hoidettavissa, tai vastaavasti uusi kaupunkilainen identiteetti oli kehittyneet liian pitkälle paluuta ajatellen.

Suuren muuttoliikkeen tarina käydään kirjassa läpi demografisen analyysin pohjalta kolmella eri vuosikymmenellä matkaan lähteneen henkilön ja heidän perheidensä elämänvaiheiden kautta. Koulutamatonta työvoimaa tutkimuksessa edustava *Ida Mae Brandon Gladney* lähtee vuokraviljelijämiehensä kanssa Mississippistä kohti Chicagoa 1930-luvun pattitilanteessa, jossa lähisukulainen oli lukuisien vastaavien tapausten lailla, juuri vakavasti pahoinpidelty plantaasinomistajien joukkojen toimesta siipikarjaan kohdistuneiden varkauspäilyjen vuoksi. Collegesta kesken opintojen vasten omaa tahtoaan pudonnut *George Swanson Starling* lähtee Floridasta kohti New Yorkia. Floridassa elämä ja toimeentulo olivat uhattuina toisen maailmansodan ajan työvoimapulasta kärsineillä etelän appelsiiniviljelmillä, joissa mustat Georgen lailla alkoivat henkensä uhalta esittää vaatimuksia työnantajalle kohtuullisemmasta palkkauksesta. Tarinan kolmas päähahmo on Louisianan Monroesta Atlantan kautta 1950-luvulla Los Angelesiin päätyneet lääkäri *Robert Joseph Persing Foster*. Fosterin tuominen mukaan tarinaan on Wilkersonilta hyvä muistutus siitä, että musta maassamuuttajaväestö ei koostunut pelkästään tupakka- tai puuvillapeltojen kouluttamattomista mustista, vaan matkaan lähtivät vastaavalla tavalla myös koulutetut keskiluokkaistuneet mustat.

Koittiko mustille siis vapaus, kun etelän kahleet oli onnellisesti jätetty taakse? Wilkersonin moniselitteinen vastaus on: kyllä koitti ja ei koittanut. Suuren muuton eräs perustavoite, haave itsenäisestä elämästä, toteutui elämänkaaren edetessä kirjan jokaisella päähenkilöllä. USA:n kansalaisina he olivat viimein tasa-arvoisia muiden kansalaisten kanssa. Rasististen ja rotuerottelun oikeuttaneiden Jim

Crow -lakien tavoittamattomissa mustan USA:n kansalaisen oli ensimmäistä kertaa historiassa mahdollista rakentaa omaa elämäänsä ilman plantaasinomistajan, viranomaisen tai lainsäätäjän puutumista asiaan. Bussissa ja junassa oli mahdollista istua mille tahansa paikalle, kaduilla ei ollut ”colored/white” –kylttejä, työolosuhteiden muutoksen ansiosta aikaa jäi omallekin elämälle. Työ esimerkiksi Chicagon tehtaissa oli paremmin palkattua kuin ympärivuorokautinen raataminen etelän plantaaseilla. Ja mikä tärkeintä, aikaa jäi vapaa-aikaan, viihtymiseen ja myös uudenlaisen vapaan identiteetin muodostamiseen. Elämä näytti kukoistavan, ja keskiluokkainen tulevaisuushorisontti piirtyi mustienkin näköpiiriin (tästä keskiluokkaistumisaspektista ja amerikanisaatiosta toki käytiin verinen keskustelu mustan älymystön piirissä jo muuttoliikkeen varhaisessa vaiheessa). Sama näkyi väestölaskennan tiedoissa: Wilkersonin tärkeä huomautus on, että musta maassamuuttaja yleensä nosti elintasoaan uusissa olosuhteissa; hän oli asennetasolla positiivisesti orientoitunut työntekoon, ja säilytti klassisen perherakenteen paremmin kuin vaikkapa alueelle jo aiemmin tulleet mustat. Muuttoliike siis konkreettisesti paransi muuttajien elämänlaatua pelkän ongelmakeskeisen ajattelun sijaan.

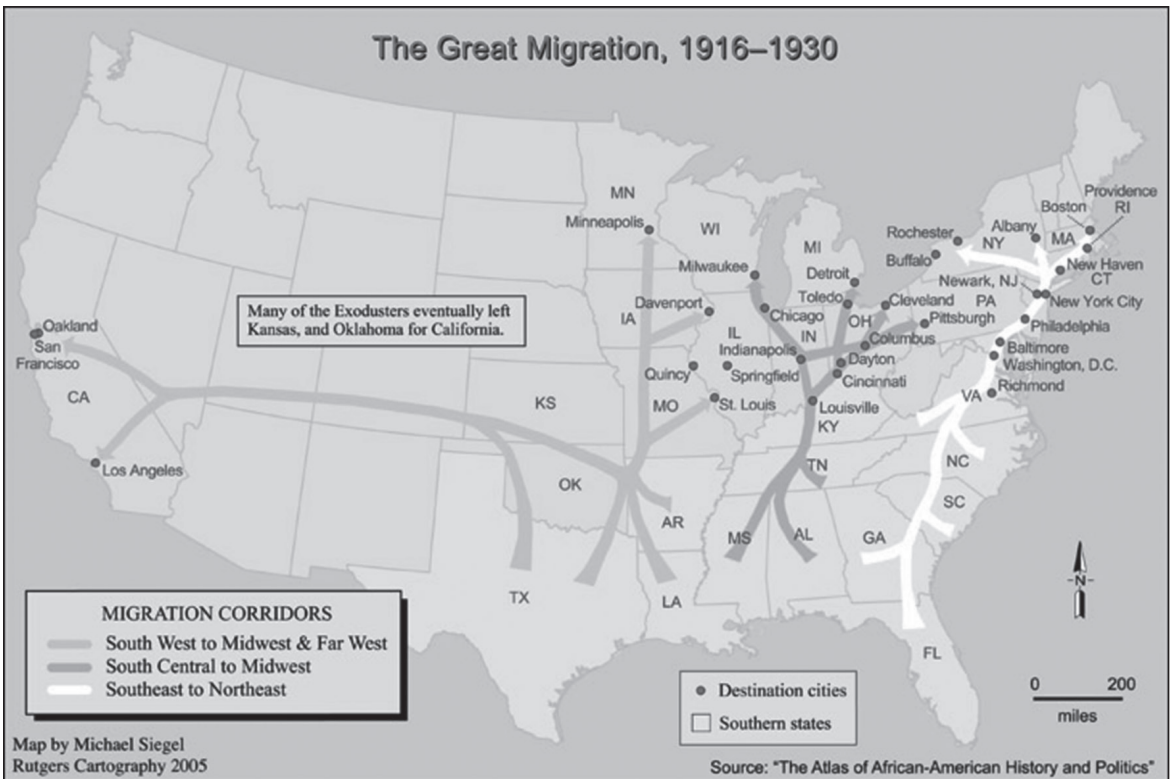
Silti uudetkaan olosuhteet eivät olleet täysin vapaita etelän ja ajankohdan painolasteista. Vaikka rotuerottelua ei juridisella tasolla pohjoisessa tunnustettu, saattoi katutason todellisuus esimerkiksi Chicagossa (jossa mustien osuus kaupunkialueen väestöstä nousi aikavälillä 1910–1970 2.0 prosentista 32.7 prosenttiin), New Yorkissa (1.9 % – 21.1 %) ja Detroitissa (1.2 % – 43.7 %) olla toista. Mustat keskittyivät omille asuinalueilleen, joissa asukkailla perittiin valkoista väestöä korkeampia vuokria poikkeuksellisen muuttotilanteen mahdollistamana. Kun vaurastumisen edetessä mustan perheen kohonnut palkkataso mahdollisti muuton korkeimman asumiskustannustason alueille valtaväestön sekaan, tulivat vastaan erilaiset aggressiiviset yhteenliittymät. Kanta-asukkaat protestoivat tilannetta vastaan hyökkäyksillä tai nopeilla poismuutoilla alueelta. Myöskään seuraavien sukupolvien selviytyminen uusissa olosuhteissa ei aina onnistunut täydellisesti. Kirjan päähenkilöiden jälkikasvulla ilmenee tarinan edetessä vakavia huume- ja väkivaltaongelmia. Myöskään pitkälle edennyt varal-

lisuus ei aina taannut onnea. Los Angelesissa suihkuseurapiireihin lääkärinä noussut Foster kärsi sosiaalisen nosteensa sivutuotteena vakavasta uhkapeliongelmasta. Menestyvän mustan miehen imago oli hintansa.

Muuttoliike jätti pysyvän jälkensä USA:n ja koko maailman historiaan. Chicagon South Shoresta, tyypilliseltä mustien maassamuuttajien alueelta, on kotoisin USA:n ensimmäinen nainen, presidentin vaimo Michelle Obama. Vain sukupolven päässä olevan rotuerottelun ja etnisten murhien aikakauden huomioonottaen on hyvin inspiroivaa, että 2000-luvulla maata johtaa USA:n historian ensimmäinen musta presidentti. Samainen Barack Obama, jonka esiintymistä Ida Mae Brandon Gladney todisti South Shoressa vuonna 1997 Illinoisin senaattorikampanjan yhteydessä.

Myös muilla yhteiskuntaelämän alueilla musta muuttoliike mullisti elämää melkoisesti. Afrikkalais-amerikkalainen musiikki, eräs 1900-luvun suurista

globaaleista kulttuuriläpimurroista, on valtaosin joko mustien maassamuuttajien tai heidän jälkeläistensä tarinaa. Illinoisissa Mississippin tulokkaat laittoivat toisen maailmansodan jälkeisinä vuosina aluille sähköisen blues-suuntauksen, joka tunnetaan nykyisin maailmanlaajuisesti chicago-bluesina (ja myös 1950-luvun rock'n'roll-villityksen toisena tärkeänä ainesosana valkoisen hillbillyn ohella). Detroitissa huippusuositun Motown-levymerkin perustanut Berry Gordy on Georgiasta 1920-luvulla olosuhteita paenneen maassamuuttajaperheen jälkikasvu. Moderni jazz ei olisi meidän tuntemamme ilman isoa muuttoliikettä: Miles Davisin perhe lähti Arkansasista kohti uutta elämää ja Illinoisia, jossa Davis syntyi. Thelonius Monk ja John Coltrane ovat Pohjois-Carolinan muuttoliikkeen lahjoja musiikkimaailmalle. Nykyisistä viihdyttäjistä Minnesotasta lähtöisin olevan Princen esivanhempien juuret ovat tukevasti Louisianassa. Ilman muuttoliikettä, vaurastumista ja lisääntyntä vapaa-aikaa

Lähde: "The Atlas of African-American History and Politics".

he tuskin olisivat voineet kehittää taitojaan kovinkaan pitkälle. Plantaasiin arkirutiiniin koostui lähinnä kokopäiväisestä työnteosta ja levosta, jossa luovuudelle ei juuri jäänyt aikaa.

Muuttoliikkeen jäljet näkyvät myös kollektiivisessa muistissa: ikoniset musiikkiesitykset kuten ”Midnight Train To Georgia” tai ”Sitting On The Dock Of The Bay” ovat ikuisia hittejä etenkin vanhemman mustan väestön keskuudessa. Uusissa oloissa vastaavasti vanhaa kotiseutuperinnettä pidettiin vahvasti yllä. Jos löydät pohjoisen suurista kaupungeista ”soul food” –teemaisen ravintolan, olet melkoisella varmuudella tekemisissä mustan maassamuuttajan tai hänen jälkeläistensä kanssa. Termi ”soul” viittaa tässä yhteydessä paitsi etelän afrikkalais-amerikkalaiseen ruokaperinteeseen, myös kansalaisoikeuksiaan ajavaan ja omaan historiaansa uudella kiinnostuneisuudella suhtautuvaan mustaan yhteisöön yleisesti. Esimerkkejä löytyy loputtomasti useimmilta yhteiskuntaelämän aloilta

”Harlemin renessanssista” 1950-luvun kansalaisoikeustaisteluun ja liiketalouteen. Maailma olisi mitattavasti toisenlainen tätä ilman johtajaa toiminutta joukkoliikettä.

Wilkerson pakatoi tarinan erinomaisesti jännitteensä säilyttäväksi lukukokemukseksi, joka perinteistä tietokirjallisuutta ja dramatisoitua narratiivista otetta yhdistellessään on melkoisen onnistunut lajissaan. Kerronnan autenttista väriä lisäävät kirjalliset lainaukset mustan kulttuurielämän ja median saralta. Teoksen ja tekijän arvo on tunnustettu myös laajemmissa piireissä: Wilkerson palkittiin 1990-luvulla journalistisista töistään Pulitzerilla ensimmäisenä mustana naisena USA:ssa. ”The Warmth Of Other Suns” on tutkimuksena nostanut hänet moninkertaisesti palkittujen klassikkokirjailijoiden sarjaan USA:ssa bestseller-statuksella. Hän on palkintonsa ansainnut.

Jari Nikkola

Seminaareja

Turku 7.5.2013

MEV-seminaari: "Perheet ja lapset muuttoliikkeessä"

Elli Heikkilä, Siirtolaisuusinstituutti

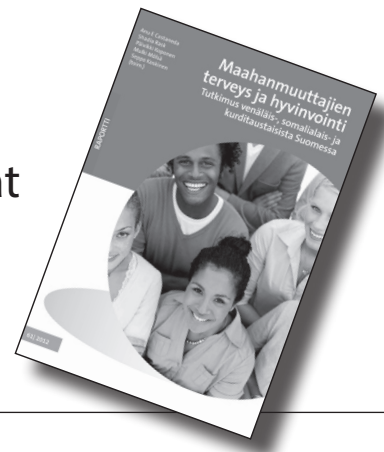
Muuttoliikkeen ja etnisyytutkimuksen (MEV) -seminaarin teemana oli Perheet ja lapset muuttoliikkeessä Siirtolaisuusinstituutissa 7.5.2013. Tutkija Marja Katisko, Helsingin Diakonia-ammattikorkeakoulusta puhui teemasta Maahanmuuttajataustaiset perheet lastensuojelun asiakkaana (kuvassa kesk.). Yliopisto-opettaja Anu Warinowski Turun yliopiston opettajankoulutuslaitokselta puhui Ekspatriaattiperheiden lapsista suomalaisessa yhteiskunnassa (vas.). Tutkimusjohtaja Elli Heikkilä toimi seminaarin pj:na (oik.). Kuva: Satu Löppönen.

Helsinki 15.4.2013

Ulkomaalaistaustaiset lääkärit ja hoitajat suomalaisessa terveydenhuollossa – haasteet ja mahdollisuudet

Marko Alivuotila

Huhtikuun puolivälissä Folkhälsanin talolla Helsingissä pidettiin Terveiden- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) järjestämä seminaari aiheesta ”Ulkomaalaiset lääkärit ja hoitajat suomalaisessa terveydenhuollossa – haasteet ja mahdollisuudet”. Seminaarissa esiteltiin THL:n toteuttama samanniminen tutkimus, käsiteltiin aihepiiriä, keskusteltiin tutkimustuloksista ja pohdittiin aiheen merkitystä Suomen terveydenhuollossa. Seminaarin avasi osastonjohtaja Markku Pekurinen (THL). Pekurisen mielestä ajat Suomessa muuttuvat, sillä väestö ja samalla myös hoitohenkilökunta ikääntyy, eli jatkossa tarvitaan enemmän palveluja. Tilanne on sama oikeastaan koko EU:n alueella. THL:n uusi tutkimus onkin merkittävä tutkimusavaus, sillä esim. lääkäreiden kokemuksista on ollut niukasti tietoa.

Terveydenhuollon työvoimatarpeet ja työvoiman saatavuuden turvaaminen

Neuvotteleva virkamies Marjukka Vallimies-Patomäki (STM) esitelmöi työvoimatarpeen suurista linjoista, ja millaiseksi terveydenhuoltoalan työvoimatarve tulevaisuudessa kehittyi. Maailman terveysjärjestön WHO:n tietojen mukaan 57 maassa on merkittävä vajaus lääkäreistä ja hoitohenkilökunnasta. Euroopassa ei kuitenkaan vielä ole merkittävää vajeita. Euroopan tilanne voi tulevaisuudessa muuttua, ja tätä tilannetta ajatellen WHO on käynnistänyt Euroopassa ’Health 2020’ -ohjelman, jossa tulevaisuuden haasteet otetaan huomioon. Ohjelmassa on neljä keskeistä painopiste-alueita, jotka ovat: väestön elämäntapa, krooniset ja tart-

tuvat taudit, terveyspalvelut ja hallinto, sekä väestön ympäristön kehittäminen. Vallimies-Patomäki korosti, että terveyspalveluiden kohdalla osaava henkilökunta on aina keskiössä.

Suomessa on tällä hetkellä 79 000 kättilöä. Käytännössä alalla vallitsee täystyöllisyys. Ulkomaalaistaustaisia kättilöitä on maassamme 1 100. Mitkä sitten ovat terveydenhuoltoalan työvoimatarpeen erikoispiirteet tulevaisuudessa? Vallimies-Patomäen mukaan tulevaisuudessa työvoimatarpeet vuosien 2018–2025 kohdalla ovat yhteensä 235 000 työpaikkaa, mikä tarkoittaa vuositasolla noin 13 000 työpaikkaa. Suurin osa tulevaisuuden työvoimatarpeesta liittyy merkittävän eläkepoistuman korvaamiseen. Tulevaisuuden haasteet työvoimatarpeen osalta on pyritty ottamaan huomioon myös koulutuksen aloittajataivoitteiden osalta. Koulutuksen aloittavien nuorten määrä on kuitenkin liian pieni tulevaan työvoimatarpeeseen nähden. Vuositasolla tarvittaisiin lisää nuoria aloittamaan terveydenhuoltoalan opintoja, jotta työvoimavaje ei kasvaisi liian suureksi. Vallimies-Patomäki näkee myös johtamisen kautta tapahtuvan kehittämisen mahdollisuutena. Terveystieteiden tutkimuskeskuksessa voidaan kehittää laaja-alaisesti esimerkiksi työn ja toiminnan uudistamisella ja työnjaon kehittämällä.

Terveydenhuollon ammattilaisten kansainvälinen liikkuvuus

Tutkimusprofessori Ilmo Keskimäki (THL) kertoi terveydenhuollon ammattilaisten kansainvälisestä liikkuvuudesta. Heidän kansainvälinen liikkuvuutensa

ei paljon poikkeaa muun ammattihenkilöstön liikkuvuudesta. Suomi on varsin lyhyessä ajassa siirtynyt työvoimaa luovuttavasta maasta työvoiman vastaanottajaksi. Tätä voisi hyvin pitää eräänlaisena kansallisenä voittona: Suomi ei enää lukeudukaan työvoimaa luovuttavaan periferiaan. Tarkasteltaessa asiaa laaja-alaisesti kansainvälisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta, huomataan, että lääkäreistä ja hoitohenkilökunnasta on huomattava pula köyhemmissä maissa. Tämä tuo asiaan uuden näkökulman, vaikka köyhemmistä maista tapahtuvan ammattihenkilöstön muuton hillitsemisellä ei korjattaisikaan rikkaiden maiden pulaa ammattitaitoisesta henkilökunnasta. Voidaan kysyä, kuinka oikeutettua on rikkaan Euroopan vain omasta näkökulmastaan harjoittama toiminta. Keskimäen mukaan on esitetty arvioita merkittävästä terveydenhuollon työvoimapulasta EU:ssa vuoteen 2020 mennessä: uutta henkilökuntaa tarvittaisiin jopa miljoona henkeä. Keskimäki kysyykin, että tällaisten lukujen ollessa kyseessä, kuka on tulossa Suomeen?

Suomeen on rekrytoitu joitain kymmeniä filippiiniläisiä sairaanhoitajia, mutta tällöin on huomattava ongelmat, joita värväyksestä aiheutuu lähimmäisissä. Vaikutukset ovat lähtömaan kannalta usein hyvin epätarkoituksenmukaisia.

Toiminta Filippiineillä on voimakkaasti kaupallistunut, mikä vaikuttaa koko koulutuksen tasoon. Samoin seurauksena on henkilökunnan voimakas vaihtuvuus. Lisäksi lääkärit hankkivat hoitajan paperit, jotta oma rekrytointi ulkomaille kävisi helpommin. Yhteenvetona voidaan esittää, ettei kansainvälinen rekrytointi ratkaise terveydenhuoltoalan tulevaa työvoimapulaa. Keskimäki näkee, että asiassa on huomioitava eettiset näkökohdat kansainvälisellä tasolla. Keskeisinä ongelman ratkaisumalleina parhaiten toimisivat kotimaisen koulutuksen tehostaminen ja kuntoon saattaminen, sekä oman henkilöstön työuran kehittäminen.

Tutkimustulosten esittely

Tutkimuspäällikkö Anna-Mari Aalto (THL) ja tutkija Laura Hietapakka (THL) kertoivat tutkimustuloksia ulkomaalaistaustaisten terveydenhuollon ammattilaisten integroitumisesta suomalaiseen terveydenhuoltoon. Tutkimuksessa haastateltiin myös

esimiesasemassa olevia kantasuomalaisia, joiden kautta saatiin myös uutta tietoa. Tutkimus toteutettiin haastattelujen ja kyselylomakkeiden avulla. Lisäksi tutkimuksessa käytettiin apuna kantasuomalaisista koostuvaa vertailuaineistoa. Tutkimus kohdistettiin sellaisiin henkilöihin, jotka syntyessään eivät ole olleet Suomen kansalaisia, joilla on terveydenhuollon ammattitutkinto (sekä lääkärit että hoitajat) ja oikeus harjoittaa ammattiaan Suomessa. Lääkärit valittiin mukaan, jos tutkittavat olivat suorittaneet lääkärin peruskoulutuksensa ulkomailla. Hoitajien kohdalla tämä olisi rajannut joukon pieneksi, joten hoitajista otettiin mukaan Suomesa opintonsa suorittaneet/täydentäneet.

Lääkäreistä suurin osa on syntyisin Virosta ja Venäjältä tai sitten EU/ETA alueelta. Pääasiallisena Suomeen tulonsa syynä vastaajat ilmoittavat työn. Hoitajat ovat samoilta alueilta kuin lääkäritkin. Hoitajat ilmoittavat pääasialliseksi saapumissykkeeseen perhesyyt.

EU/ETA alueella suoritettut tutkinnot ovat Suomessa helposti hyväksyttävissä, toisin kuin EU/ETA alueen ulkopuoliset tutkinnot. EU/ETA alueen ulkopuolelta tulleet lääkärit kokivat lupakäytännöt hankaliksi, ja tiedon saanti osoittautui myös usein vaikeaksi. Hoitajien kohtaamat ongelmat olivat osittain samantyyppisiä, ja heillä oli usein enemmän hajontaa tutkinnoissa. Tästä johtuen hoitajien tutkintoja ei useinkaan hyväksytä suoraan, mistä johtuen osa hoitajista kokee tilanteen epävarmana ja haasteellisena. Suomalainen hoitajantyö on usein luonteeltaan paljon kokonaisvaltaisempaa kuin muissa maissa, joten tätä kautta lisäopinnot ovat perusteltuja.

Tutkimuksessa käsiteltiin myös ulkomaalaistaustaisten terveysalan työntekijöiden kokemuksia suomalaisesta työelämästä. Vastaajat arvioivat suomen kielen taitonsa hyväksi. Kun asiaa katsottiin haastatteluaineiston kautta, asiasta saatiin hieman monimuotoisempi kuva. Lääkärit kokivat suomen kielen aika vaikeaksi, ja suurin osa heistä oli osallistunut kielikurssille. Lisäksi he kaipasivat enemmän ammatillista kielikoulutusta, joka paremmin tukisi työtä. Myös hoitajat kokivat suomen kielen vaikeaksi. Vaikeuksia tuottivat esimerkiksi työhön liittyvä kirjoittaminen, puhelimeen vastaaminen ja potilaiden erilaiset murteet. Usein hoitajat toivoivatkin lisää omaan työhön liittyvää kielikoulutusta.

Syrjintää potilaitten taholta oli koettu niin lääkärin kuin hoitajien kohdalla. Hoitajat olivat kokeneet syrjintää myös jossain määrin työtovereidensa taholta. Varsinaisia kiusaamiskokemuksia oli hoitajilla jonkin verran lääkäreitä enemmän. Samoin verrattaessa ulkomaalaistaustaisten kokemuksia kantasuomalaisiin hoitajiin, niin ulkomaalaistaustaisilla oli enemmän kiusaamiskokemuksia potilaitten ja omaisten taholta.

Työyhteisön voimavaroja arvioitaessa sekä maahanmuuttajataustaiset lääkärit että hoitajat arvioivat työyhteisön johtamisen oikeudenmukaisemmaksi kuin kantasuomalaiset. Vastaajille stressiä aiheuttavia tekijöitä olivat työn kiireellisyys, yksintyöskentely, tietojärjestelmät ja hankalat potilaat. Aalto korosti, että ulkomaalaistaustaiset kokivat työnsä vähemmän stressaavana kuin kantasuomalaiset, ja he myös kokivat oman työkykynsä hyväksi tai erittäin hyväksi.

Tutkija Laura Hietapakka kertoi esimieshaastatteluiden tuloksista. Esimiesten näkemyksistä on ollut aikaisemmin vähän tietoa. Aineistoa lähestyttiin haasteiden ja mahdollisuuksien näkökulmasta. Aineistosta nousi esille neljä keskeistä teemaa, jotka olivat kielitaito, ammattitaito, kulttuurierot ja suomalaisten suhtautuminen. Kiinnostavaa on, että kaikki nämä asiat voitiin nähdä joko haasteena tai mahdollisuutena näkökulmasta riippuen.

Kielitaitoon liittyvät asiat korostuivat esimiesten haastatteluissa. Uskontoon liittyvät asiat eivät nousseet merkittävästi esille. Aina ei ulkomaalaistaustaisuus tai yhteinen kulttuuritausta lääkärin ja potilaan kanssa ole eduksi, sillä potilaat voivat odottaa yhteiseen taustaan vedoten ylimääräisiä palveluja, esim. passiasioiden selvittelyä. Haastatteluaineisto ei puolla saman kulttuuritaustan omaavien lääkärin ja potilaiden yhdistämistä, vaikka jossain tapauksissa se olisikin toimivaa. Hietapakka korostaa, että yleisellä tasolla esimiehet suhtautuvat asiaan myönteisesti ja realistisesti, mutta vastauksissa korostuu toive, että muutos tapahtuisi työyksiköiden tasolla hallitusti ja eri toimintatarpeet selkeästi huomioiden.

Anna-Mari Aalto käsitteli vielä tutkimuksen johdopäätöksiä. Ulkomaalaistaustaiset työntekijät näyttävät sijoittuvan niille terveydenhuollon sektoreille, joilla on pulaa työvoimasta, kuten perusterveydenhuoltoon ja vanhuspalveluihin. Oleellisia

seikkoja sujuvan työllistymisen kannalta on, että pätevytymisprosessiin ja kielen opetukseen kiinnitetään riittävästi huomiota. Yhteenvetona voidaan sanoa, että ulkomaalaistaustaista koulutettua työvoimaa varmasti tulee jatkossakin Suomeen, vaikkei mitään varsinaista rekrytointipolitiikkaa harjoitettaisikaan. Oleelliset kansalliset terveydenhuollon perusratkaisut tulisi kuitenkin hoitaa kansallisella tasolla.

Violainen näkökulma

Osastopäällikkö Natalja Eigo (National Institute for Health Development, Estonia) kertoi Viron lääkeritilanteesta. Virossa on 5 874 rekisteröityä lääkärinä, joista 74 % on työssä. Naisia virolaislääkäreistä on 75 %. Erityispiirre on se, että yli 50-vuotiaita lääkäreitä on runsaasti. Usein ulkomaille lähtijät ovat nuoria lääkäreitä. Useat virolaiset lääkärit ovat saapuneet Suomeen harjoittamaan ammattiaan. Suomi on monessa suhteessa houkutteleva maa virolaisille lääkäreille. Ensinnäkin palkkaus voi Suomessa olla neljä kertaa korkeampi kuin Virossa. Myös hyvät ja ammattitaitoa tukevat työolosuhteet ja tietotaito kiinnostavat. Virolaislääkärin mielestä Suomeen on helppo tulla maantieteellisen läheisyyden ja kielen takia. Viron terveydenhuollon tulevaisuuden näköaloista Eigo korosti väestön ikääntymistä, hoitohenkilökunnan vajeusta erityisesti hoitajien osalta ja suomalaisten tuloa maan terveystalouden asiakkaisiksi.

Kommenttipuheenvuorot

Lääkintöneuvos Pirjo Pennanen Valvirasta korosti kielitaidon olevan keskeinen potilasturvallisuuden tekijä. Varatoiminnanjohtaja Hannu Halila Lääkäriliitosta puhui terveydenhoitohenkilökunnan ulkomailta rekrytoinnin eettisistä ongelmakohtista, koska tällaisella toiminnalla on usein voimakkaat negatiiviset vaikutukset värväyksen kohteena olevan maan omiin terveydenhoitomahdollisuuksiin. Halila piti tärkeänä, että jokaisen maan pitäisi pyrkiä itse kouluttamaan omat lääkäriinsä. Oleellista olisi myös kaikille samat pätevyysvaatimukset, sekä kielitaidon merkitys. Työvoimapolitiittinen asian-

tuntija Mervi Flinkman (Tehy) esitteli Tehyn 2011 tekemää hoitohenkilökunnan maahanmuuttajaselvitystä, jossa myös korostui kielitaidon merkitys potilastyössä. Suomen kielen käytössä ongelma-kohtiksi ulkomaalaistaustaiset hoitajat kokivat puhelintyön, murteet ja erilaiset kirjalliset työt, kuten hoitosuunnitelmien kirjaamisen. Tässä kohdin toistuu jälleen kielitaidon merkitys potilasturvallisuuden osalta. Syrjinnän kohteeksi oli joutunut noin neljännes vastaajista. Flinkmanin näkemyksen mu-

kaan maahanmuutto ei tule ratkaisemaan Suomen terveydenhuollon tulevia haasteita. Tärkeänä hän pitää eettisen rekrytoinnin merkitystä, sekä jokaisen kohdalle samanarvoista kohtelua ja palkkausta.

Seminaarin lopuksi käydyssä loppukeskustelussa käytiin vielä läpi kielitaidon merkitystä ja kielikoulutuksen ongelma-kohtia. Kielikoulutusta tulisi selkeästi lisätä ja sen toteuttamista kehittää: hyvä kielitaito on paitsi työturvallisuutta edistävä tekijä, se edistää myös sopeutumista ja ammattitaidon kehittymistä.

Tallinna, Viro 7.–8.3.2013

Migration and Demographic Challenges in the Nordic-Baltic Region

Ellie Heikkilä, Siirtolaisuusinstituutti

Väki kaikkooa Baltian maista

Pohjoismaiden ministerineuvosto järjesti yhdessä Ruotsin suurlähetystön ja Tarton yliopiston kanssa Pohjoismaiden ja Baltian alueen muuttoliikkeitä ja väestöllisiä haasteita koskevan konferenssin taidemuseo Kumussa, Tallinnassa 7.–8.3.2013. Tapah-tumaan osallistui runsaslukuinen yleisö eri maista. Osallistujat olivat aktiivisia, ja eri teemoista syntyi hyvää keskustelua. Tämä on ymmärrettävää, sillä väestö- ja muuttoliikekysymykset koskevat eri mai-ta: milloin joku maa on maastamuuttomaa ja mil-loin taas trendi on kääntymässä maahanmuuttoon.

Tarton yliopistossa työskentelevän Tiit Tam-marun mukaan 150 000 virolaista asui ulkomail-la vuonna 2011, kun vuonna 2000 vastaava määrä oli 125 000 henkeä. Kaikista virolaisista siten 14 pro-senttia asui ulkomailloilla vuonna 2011. Eniten virolaisia asui Suomessa ja seuraavina olivat Ruotsi, USA, Ka-nada ja Venäjä. Mitkä ovat sitten Virossa asuvien eri muuttajasukupolvien ajatukset jäädä pysyvästi Vi-roon? Ensimmäisestä maahanmuuttajasukupolve-sta 60 prosenttia, toisesta sukupolvesta puolet, 2,5 sukupolvesta kolmannes, sekä kolmannesta ja sitä

useammasta sukupolvesta 60 prosenttia ilmoittaa jäävänsä Viroom pysyvästi.

Liis Reiter työskentelee Viron sosiaaliministeri-össä. Hänen mukaansa vuoden 2013 alussa 82 700 virolaista asui ulkomailloilla. Erikseen ovat virolai-set pendelöijät, joita arvellaan olevan esimerkiki Suomessa noin 20 000 henkeä, ja tilapäismuut-tajia 6 200 henkeä. Taloudelliset tekijät ovat olleet muuton syinä kolme neljäsosalla muuttajista, ts. työntävinä tekijöinä ovat olleet alhainen palkkata-so ja työttömyys. Heidän toiveinaan on siten löytää työtä ja saada sen myötä parempaa palkkaa. Tä-mä muistuttaa Suomesta Ruotsiin muuttoa 1960- ja 1970-lukujen taitteessa. Viroom paluun syyt liit-tyvät henkilökohtaisiin ja perhesyihin sekä työsuh-teen loppumiseen ulkomailloilla, ja työn aloittamiseen Virossa.

Ivi Normet työskentelee myös Viron sosiaalimi-nisteriössä. Hän käsitteli terveydenhoitoalan työn-tekijöiden muuttoa Viroom ulkomailloille. Normetin mukaan muuttovirrat ovat kasvaneet vuodesta 2009 lähtien. Lääkäreistä 80 prosenttia on valin-nut muuttokohteekseen Suomen, joka kymmenes on muuttanut Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, ja

seuraavina kohdemaina ovat Ruotsi ja Saksa. Viro-
laisista sairaanhoitajista 61 prosenttia on muutta-
nut Suomeen, 12 prosenttia Norjaan, ja seuraavina
ovat Yhdistynyt kuningaskunta ja Ruotsi.

Dovilé Krupickaité Vilnan yliopistosta puhui Liet-
tuan väestökehityksestä ja muuttoliikkeistä. Liettu-
an väkiluku on vähentynyt peräti 700 000 hengellä
vuosien 1990–2013 välisenä aikana. Suurin osa väes-
tön vähennyksestä selittyy maastamuutolla. Vuon-

na 2010 Liettualaisia asui eniten: USA:ssa 700 000
henkeä, Yhdistyneessä kuningaskunnassa 200 000
henkeä ja Irlannissa 90 000 henkeä. Yhteensä liet-
tualaisia asuu ulkomailla 1,3 miljoonaa henkeä.

Lisätietoa konferenssista ja pidetyistä esitelmis-
tä löytyy oheisesta linkistä:

[http://www.norden.ee/en/regional-cooperati-
on/population-development/programme](http://www.norden.ee/en/regional-cooperati-
on/population-development/programme)

Turku 23.4.2013

Maailma on täällä – turvapaikkatyön ajankohtaispäivä

Marko Alivuotila, Siirtolaisuusinstituutti

Siirtolaisuusinstituutin, Kirkkohallituksen ja useiden
Turun alueen seurakuntien (Mikaelin, Katariinan ja
Åbo svenska församling) yhdessä järjestämä ”Maa-
ilma on täällä – turvapaikkatyön ajankohtaispäivä”
pidettiin instituutin tiloissa 23.4.2013. Päivän ohjel-
maan kuului tutustuminen paperittomien maahan-
tulijoiden tilanteeseen, turvapaikkatyön ajankoh-
taisiin teemoihin, globaaleihin muuttovirtoihin ja
Suomen tilanteeseen. Samoin käsiteltiin lasten ja
perheiden asemaa turvapaikkaprosessissa. Paikal-
la oli aihepiirin hyvin tuntevia asiantuntijoita, ja tilai-
suus keräsiinkin luentosalin täydeltä kuulijoita.

Asiantuntijaesitelmien jälkeen käytiin vielä kat-
tava paneelikeskustelu, jossa kerättiin yhteen päi-
vän aikana käsiteltyjä teemoja ja kommentoitiin asi-
aan liittyviä ongelmakohtia. Päivän avasivat kirkko-
herra Björn Öhman (Åbo svenska församling) ja Siir-
tolaisuusinstituutin johtaja Ismo Söderling. Öhman
alusti asenteiden tärkeästä ja aina ajankohtaisesta
roolista toisten ihmisten ymmärtämisessä: keskeis-
tä on, miten ymmärrämme itseämme ja miten ym-
märrämme muita.

Söderling korostialustuspuheenvuorossaan, et-
tä perinteinen siirtolaisuus on muuttanut luonnet-
taan. Nykyään on tyypillistä, ettei perinteistä jakoa
lähtö- ja tulomaihin enää välttämättä ole, vaan ih-
miset siirtyvät eri syiden takia monitahoisesti maas-

ta toiseen. Lisäksi uusia muuttovirtoja voi syntyä
nopeastikin ja ennalta arvaamattomasti, esimer-
kiksi sisällissotien syttymisen seurauksena (esim.
Syyrian tilanne). Söderlingin mielestä Suomessa oli-
si tarvetta eräänlaiselle monikulttuurisuusneuvos-
tolle (johon kuuluisi esimerkiksi eri kulttuurien ja
uskontojen tunnettuja edustajia), joka valistunee-
na tahona pystyisi ilmaisemaan rakentavan mielipi-
teen yhteiskunnassa esille nousevista kysymyksistä
ja täten vaikuttamaan yleiseen keskusteluun.

Paperittomien tilanne

Paperittomista maahan tulijoista ja heidän tilantees-
taan yksilöllisestä näkökulmasta kertoivat toimin-
nanjohtaja Raija Ala-Lipasti (Naiskeskus/Mikaelin
seurakunta) ja toimittaja Wali Hashi. Ala-Lipasti tote-
si, että paperittomilla ihmisillä ei ole oikeuksia ja hei-
dän elämäntilanteensa on usein hyvin hankala, kos-
ka ei ole mitään virallista tahoja, josta saada apua.
Eräänä avun tuojana toimii Helsingissä toimiva Glo-
bal Clinic, joka tarjoaa terveystalv palveluja paperitto-
mille. Samankaltaista klinikatoimintaa ollaan nyt
luomassa myös Turkuun ja Ouluun. Osana pahenta-
massa paperittomien tilannetta on asiaan usein kes-
keisesti liittyvät kansainvälisen ihmiskaupan vyyhdit.

Paperittomien ihmisten huono tilanne koskee myös heidän lapsiaan ja tätä kautta seuraavakin sukupolvi on kasaantuvien ongelmien alla. Paperittomat ovat Suomessa niin uusi ilmiö, etteivät ihmiset osaa suhtautua asiaan, eivätkä tiedä miten auttaa.

Entä miten ihmisestä tulee paperiton? Tähän tilanteeseen voi päätyä muutamia eri reittejä. Jos henkilö on hakenut turvapaikkaa ja saanut vastauksena kielteisen turvapaikkapäätöksen, niin karkotuksen pelko voi ajaa maan alle. Toinen reitti paperittomaksi on oleskeluluvan päättymisen jälkeen maahan jääminen. Samoin ulkomaalaisopiskelija voi jäädä maahan opiskeluaikansa päättymisen jälkeen. Lisäksi oma elämäntilanne voi johtaa ilman lupaa maahan jäämiseen, jos esimerkiksi tapahtuneen avioeron takia ei ole palaamista aikaisempaan kotimaahan.

Turvapaikan haku ja viranomaisprosessit

Ylitarkastaja Elisa Alho-Kullström Maahanmuuttovirastosta kertoi kattavasti viranomaisten työstä ja turvapaikanhakuun liittyvistä taustoista. Hän selvitti myös aihealueen keskeisiä termejä, jotka usein yleisessä keskustelussa sekoittuvat keskenään. *Turvapaikanhakijaksi* kutsutaan sellaista henkilöä, joka on hakenut Suomesta turvapaikkaa, mutta jonka hakemusta ei ole vielä ratkaistu. *Pakolaisiksi* määritellään UNHCR:n pakolaisiksi arvioima henkilö tai Suomessa myönteisen turvapaikkapäätöksen saanut henkilö. *Kiintiöpakolaisiksi* määritellään Suomeen pakolaiskiintiössä otettu UNHCR:n pakolaisiksi katsoma henkilö. *Maahanmuuttaja* puolestaan on yleisnimitys Suomeen syystä tai toisesta muuttaneesta ulkomaalaisesta.

Suomesta turvapaikkaa hakevien määrä on ollut viime vuosina laskussa, ja vuonna 2012 hakijoita oli 3 129. Saman vuoden tilastot kertovat, että suurimmat kansalaisuusryhmät hakijoiden joukossa olivat Irakista, Venäjältä ja Afganistanista. Turvapaikkapäätösten käsittelyajat ovat lyhentyneet selvästi aikaisemmasta: nykyisin päätöstä joutuu odottamaan keskimäärin neljä kuukautta. Tämän jälkeen on tosin vielä mahdollisuus valittaa päätöksestä Helsingin hallinto-oikeuteen.

Maahanmuuttovirasto on siirtynyt käyttämään päätöksissään selkeämpää viranomaiskieltä. Lisäk-

Seminaarin juontajina toimivat toimittaja Wali Hashi (vas.) ja Raija Ala-Lipasti Naiskeskuksesta. Kuva: Satu Löppönen.

si päätöksen koko perusteluketju on Aho-Kullströmin mukaan näkyvässä. Tällä tarjotaan selkeää tietoa kaikille osapuolille. Jotta turvapaikan voisi saada ja henkilö tulisi määritellyksi pakolaiseksi, niin hänen tulee täyttää kaikki kuusi pakolaisasemaan vaadittavaa osatekijää. Nämä tekijät ovat:

- kotimaan tai pysyvän asuinmaan ulkopuolella oleminen
- hakijan kohdalla oleva perusteltu pelko (subjektiivinen pelko ei riitä)
- vainon kohteeksi joutuminen
- haluttomuus turvautua kotivaltion suojeluun
- yhteydet kansalais- tai poliittisiin järjestöihin
- suojan tarvitseminen ja ansaitseminen.

Keskeisenä osana Maahanmuuttoviraston työhön kuuluu näytön ja uskottavuuden arviointi hakijan kertomuksen sekä muun näytön osalta. Lisäksi työhön vaikuttaa alkuperämaan olosuhteita koskeva maatiieto, jolla pyritään varmistamaan tosiseikat asiassa. Oleellisesti asiaan vaikuttaa myös hakijan kertomuksen uskottavuus, sillä yksityiskohtien tulee olla sisäisesti ristiriidattomia. Hakijan tuleekin

antaa hyväksyttävä selitys havaittaville puutteille ja ristiriidoille. Tärkeää on huomata, että tietoa turvapaikkahakemuksesta ei koskaan anneta hakijan kotimaan viranomaisille. Lisäksi Alho-Kullström kertoi myös mahdollisesta "sur place" -tilanteeseen joutumisesta, jolloin henkilön (esim. poliittinen tai uskonnollinen) toiminta lähtömaasta poistumisen jälkeen aiheuttaa mahdollisia vaikeuksia lähtömaan suhteen. Tällöin on arvioitava mahdollinen tarkoituksenhakuisuus ja tällaisissa tapauksissa toimitaan aina tapauskohtaisesti. Turvapaikkapäätösten määrä vuoden 2012 osalta oli: myönteisiä päätöksiä 1 601 kpl ja kielteisiä päätöksiä 1 738 kpl.

Maahanmuuton taustat ja syyt

Siirtolaisuusinstituutin tutkimusjohtaja Elli Heikkilä käsittelee esitelmässään maahanmuuton globaaleja muuttovirtoja ja Suomen tilannetta, tuoden mukaan laajemman perspektiivin maahanmuuttoon ja käsiteltäviin asioihin. Ihmisten muuttaminen maasta ja maanosasta toiseen on kasvanut ja vuonna 2010 jo 214 miljoonaa ihmistä asui muualla kuin kotimaassaan. Tämä tarkoittaa 3 % maapallon väestöstä. YK luokittelee maailman väestöstä vähemmän kehittyneissä maissa asuvan 80 %. Onkin huomioitava maahanmuuttajakuvan koko laajuus: maailman muuttovirroista 40 % tapahtuu juuri näiden vähemmän kehittyneiden maiden välillä. Vetovoimatekijät vaikuttavat siihen, että ihmiset muuttavat vähemmän kehittyneistä maista kehittyneisiin maihin. Esimerkkinä tällaisen muuttovirran suuruusluokasta on, että vuosien 1995–2000 välisenä aikana oli vuosittain 2,6 miljoonaa muuttajaa, ja yli puolet heistä suuntasi Yhdysvaltoihin ja Kanadaan. Globaalilla tasolla tarkasteltaessa Yhdysvallat on suurin muuttajien vastaanottaja maailmassa. Kaikista maailman maista vain 29 on vastaanottanut 75 % koko maailman kansainvälisistä muuttajista. Pohjoismaista Ruotsi on selvästi vetoimaisin tuloalue.

Suomeen suuntautuvasta muuttoliikkeestä kertoo Maahanmuuttoviraston oleskelulupapäätösten tilasto vuodelta 2012, jonka mukaan kymmenen kärjessä olevaa lähtömaata Suomeen olivat: Venäjä, Somalia, Kiina, Intia, Ukraina, Yhdysvallat, Turkki, Vietnam, Nepal ja Irak. Tilastokeskuksen ti-

laston mukaan vuonna 2012 Suomessa oli 285 471 ulkomailla syntyneitä henkilöä, mikä on 5,3 % Suomen väestöstä. Ulkomaan kansalaisia Suomessa oli viime vuonna 195 511 henkilöä, mikä vastaa 3,6 % Suomen väestöstä. Suurimmat ulkomaalaisryhmät Suomessa viime vuonna ovat syntyneet Venäjällä ja entisessä Neuvostoliitossa, Ruotsissa, Virossa ja Somaliassa. Myös Suomen kansalaisuuden saaneiden lähtömaat ovat tuttuja, vuoden 2011 kolmen kärki oli Venäjä, Viro ja Ruotsi.

Suomalaisten kansainvälisestä muuttoliikkeestä on huomattava, että suomalaisia muuttaa enemmän pois kuin ulkosuomalaisia takaisin. Suomeen suuntautuva muutto on eniten peräisin EU alueelta. Mitä tulee Suomeen muuttavien sukupuolijakaumaan, niin naisia tulee suhteellisesti eniten Venäjältä ja Thaimaasta, miehiä puolestaan Iso-Britanniasta ja Turkista. Tämän ilmiön yhtenä selittäjänä ovat solmitut monikuluttuuret avioliitot.

Alueellisesti tarkasteltuna maahanmuuttajat sijoittuvat eniten Etelä-Suomen suuriin kaupunkeihin. Maahanmuuttajien työttömyysaste on korkeampi kuin kantasuomalaisilla, tosin tästä poikkeuksena ovat esimerkiksi virolaiset (11 %) ja intialaiset (11 %). Yksi mahdollisuus työllistää itsensä on yrittäjäys ja Suomessa toimi 7 414 ulkomaan kansalaista yrittäjänä vuonna 2011.

Ajatuksia turvapaikkatyöstä

Asianajaja Leo Hertzberg esitelmöi lasten ja nuorten oikeuksista. Ulkomaalaiset lapset voivat päätyä eri tavoin Suomeen. Kansalaisuuden saanti vaihtelee paljon eri maiden välillä. Suomessa syntynyt lapsi saa äitinsä kansalaisuuden, ei Suomen kansalaisuutta. Yksin tulleet lapset saavat Suomessa edustajan viranomaisasioiden hoitamista varten. Hertzberg kritisoi lasten aseman automaattista yhdistämistä vanhempien tilanteeseen, sillä miten lasten oikeudet mahdollisesti toteutuvat, jos vanhemmille tulee kielteinen turvapaikkapäätös? Mahdollisen sotatilanteen takia vanhempien perässä maahan pyrkivät lapset ovat myös hankalassa asemassa, sillä tulevalta vaaditaan vanhempiensa säilyneitä kiinteitä yhteyttä, mikä taas aina ei ole ollut mahdollista lähtömaan sekavan tilanteen takia. Ongelmia lasten kohdalla tuovat myös

muuttuneet säädökset, että henkilön on itse tehtävä hakemuksensa. Hertzberg nosti ongelmatilanteet esille: esimerkiksi Suomen suurlähetystöjä ei ole joka maassa tai ongelmia tuovat asioiden pitkät käsittelyajat. Lopuksi hän muistutti YK:n lapsen oikeuksien julistuksesta, jonka mukaan ensisijaista on lapsen aseman turvaaminen ja esitelmöitsijä kysyi, miksi näin ei toimita?

Suomen Ekumeenisen Neuvoston pääsihteeri Heikki Huttunen tarkasteli maahanmuuttoon liittyviä määritelmiä ja arvokysymyksiä. Hän kysyi, miten Suomi ja EU aikovat suhtautua tulevaisuuteen, mikä on kansallisen edun ja yhteisen ihmisyyden välinen sisältö? Entä miten tullaan tietyn maan kansalaiseksi, tapahtuuko se veren perintönä vai oman valinnan kautta? Huttunen näkeekin, että Suomen epäselvä ja tempoileva maahanmuuttohallinto johtuu taustalla vaikuttavasta julkilausumattomasta tulevaisuuden pelosta. Dublinin sopimus ohjaa maahanmuuttotyön sisältöä EU:n alueella. Ongelmaksi nousee eri jäsenmaissa olevat erilaiset säädökset siitä, millä perusteilla maahan voi jäädä. Monikulttuurisuudesta Huttunen painotti, että Ruotsi on maahanmuuton seurauksena luonut kansainvälisiä verkostoja, jotka voivat toimia apuna myös taloudellisessa mielessä.

Keskustelua ja ajatuksia

Ajankohtaispäivän päätteeksi käytiin paneelikeskustelu päivän aikana käsitellyistä asioista ja paneeliin osallistuivat Alho-Kullström, Hertzberg, Huttunen, Söderling ja Öhman sekä SPR:n Varsinais-Suomen piirin toiminnanjohtaja Pauli Heik-

Tilaisuudessa järjestettiin asiantuntijapaneeli teemalla "Miten käy isoäideille? Onko asenneilmasto muuttumassa?". Kuva: Satu Löppönen.

kinen. Pohdittavaksi esitettiin, onko olemassa viiranomaisten näkökulman, yleisen mielipiteen ja ihmisoikeustoiminnan lähiperspektiivin välistä jännitettä? Tämän tyyppisten tilaisuuksien nähtiin hyvin palvelevan mielipiteiden- ja tiedonvaihtoa. Myöskään puhuttu asenneilmapiirin koveneminen ei tule esille tutkimuksissa, vaikka joitain yksittäistapauksia on esiintynyt. Söderling arvioi, että vuoteen 2050 mennessä Suomessa voi olla noin miljoona maahanmuuttajaa ja kysyi aiheellisesti, että voiko yhteiskunnassa olla muuta realistista tulevaisuusvaihtoehtoa kuin yhteinen tie? Huttunen näki lähinäkökulman merkityksen tärkeänä, ja tällainen henkilökohtaisella tasolla tapahtuva kohtaaminen sisältyy kirkon tehtävään.

Ajankohtaispäivä oli osallistujille monipuolinen, informatiivinen ja ajatuksia herättävä tilaisuus. Tästä kertoi osaltaan myös aktiivinen yleisö monine kysymyksineen. Tilaisuus olikin hyvä päättää Huttusen ajatukseen, että on yleisesti huono periaate jakaa ihmisiä erilaisiin ryhmiin yhteisen ihmisyyden korostamisen sijaan.

Ulkosuomalainen vanhuus

Helena Balash, seniorineuvoja, Suomi-Seura ry

Ikääntyminen on hyvin ajankohtainen aihe monen ulkosuomalaisen elämässä. Suuriin ikäluokkiin kuuluvia suomalaisia on lähtenyt eri puolille maailmaa siirtolaisiksi. Lähestyvä eläkeikä ja vanhuus tuovat heidän elämäänsä erityiskysymyksiä. Myös suomalaiseläkeläisten muutto ulkomaille on lisääntynyt huomattavasti viime vuosikymmenten aikana varsinkin sen jälkeen, kun Suomi liittyi Euroopan unionin jäseneksi. Suomi-Seuran seniorineuvontapalvelun asiakasmäärät ovat kasvaneet tasaisesti. Neuvonnantarpeen odotetaan lisääntyvän entisestään vuoteen 2020 asti suurten ikäluokkien ikääntyessä, eliniän odotteen noustessa ja kansainvälisen liikkuvuuden lisääntyessä.

Suomi-Seuran seniorineuvontapalvelu

Suomi-Seuran seniorineuvontapalvelu on viisitoistavuotisen olemassaolonsa aikana tullut jo laajalti tunnetuksi paluumuuttajien ja ulkosuomalaisten keskuudessa. Kyseessä on Suomessa ja ulkomailta ainoa tätä ryhmää kokonaisvaltaisesti palveleva taho. Seniorineuvonta tarjoaa ikääntyville suomalaissiirtolaisille ja paluumuuttajille henkilökohtaista neuvontaa, se tiedottaa ulkosuomalais- ja paluumuuttajayhteisöjä niitä koskevista asioista ja on myös tämän ryhmän edunvalvoja Suomessa. Suurimmat seniorineuvontapalvelun käyttäjäryhmät ovat Kanadassa, Yhdysvalloissa ja Ruotsissa asuvat suomalaiset. Palvelulla on lisääntyvässä määrin kysyntää Keski-Euroopassa, etenkin Saksassa ja Englannissa asuvien suomalaisten keskuudessa. Pääasiassa neuvontakysymykset koskettavat eläkeitä, sosiaaliturvaa, paluumuuttoa ja ulkosuomalaiseen vanhuuteen liittyviä kysymyksiä.

Ulkosuomalaisvanhustenhuollon kysymykset ovat nousseet erittäin tärkeäksi ulkosuomalaispar-

lamenttiin tulleiden aloitteiden kautta. Päätöslauselmat koskettavat eläke- ja sosiaaliturva-asioiden lisäksi ulkosuomalaista vanhuutta ja suomenkielisten palveluiden ja hoidon varmistamista. Esimerkiksi päätöslauselman toteutumisesta on Suomi-Koti-harjoitteluohjelman käynnistyminen vuonna 2004. Ohjelman puitteissa lähtee suomalaisia sosiaali- ja terveydenhoitoalan harjoittelijoita vuosittain noin 30 Australian, Kanadan ja Yhdysvaltain suomenkielisiin vanhusten hoitokoteihin. Lisäksi edunvalvonnan kautta on saavutettu muun muassa ulkosuomalaisveteraanien oikeus kuntoutukseen asuinmaissaan.

Senioriseminaari

Ulkosuomalais- ja paluumuuttajavanhusten erityiskysymyksiä on pohdittu myös ulkosuomalaisparlamentin istuntojen yhteyteen järjestetyissä senioriseminaareissa, jonka järjestäjänä toimii Suomalaiset Seniorit Maailmalla –työryhmä. Työryhmään kuuluvat Suomi-Seuran lisäksi Siirtolaisuusinstituutti, Suomen Merimieskirkko ry ja Suomen kirkon ulkoasiainosasto.

Senioriseminaari on vakiinnuttanut paikkansa ulkosuomalaisseuriorityössä, ja se järjestetään säännöllisesti vastaamaan sisällöltään ulkosuomalaisseuriorien tarpeisiin. Vuoden 2010 senioriseminaarissa aloitettiin ulkosuomalaisen ikääntymissuunnitelma -mallin kehittäminen ja levittäminen. Seminaariin osallistui 50 ulkosuomalaista 13 maasta. Vuoden 2012 senioriseminaari oli järjestyksessä jo kuudes, ja siihen osallistui 62 ulkosuomalaista 15 maasta. Seminaarissa jatkettiin ulkosuomalaisen ikääntymissuunnitelma-teemaa esittelemällä Hampurin merimieskirkolla ikääntymissuunnitelmaa työstävän ryhmän toimintaa. Ulkosuomalaisen ikäänty-

missuunnitelma -ryhmiä on toiminnassa jo useissa maissa kuten Australiassa, Yhdysvalloissa, Englannissa, Alankomaissa ja Saksassa. Uusia ryhmiä syntyy koko ajan lisää eri puolille maailmaa.

Ulkosuomalaisen ikääntymissuunnitelma

Ulkosuomalaisen jäädessä asuinmaahansa vanhuuden päiviksi, eteen tulevat uudet haasteet. Ajankohtaisiksi nousevat kysymykset suomenkielisten palvelujen ja suomalaisen kulttuurin mukaisen palvelujen tärkeydestä sekä ulkosuomalaisyhteisön merkityksestä. Suomen kielen merkitys korostuu etenkin silloin, kun opittu kielitaito häipyä dementiaan vaikutuksesta ja kommunikointikieliksi jää ainoastaan lapsuudessa opittu äidinkieli. Ulkosuomalaisen elämässä voi tapahtua suuria muutoksia elämän taitekohdissa, joita ovat esimerkiksi oma eläkkeelle jääminen, avioero, puolison kuolema, oma tai puolison sairastuminen, oma vanhuus ja ulkopuolisen avun tarve tai Suomessa asuvien iäkkäiden vanhempien hoitaminen. Paluumuuton harkitseminen kaikissa näissä elämän taitekohdissa on hyvin yleistä. Ristiriitaiseksi tilanteen voi tehdä esimerkiksi asuinmaassa asuvat lapset ja lapsenlapset sekä toisaalta Suomessa asuvat omat iäkkäät vanhemmat.

Ulkosuomalaisena elämänhallintaan ja siihen liittyviin päätöksiin vaikuttavat osaltaan myös muutokset lainsäädännössä sekä kansainvälisissä sopimuksissa. Myös maailmassa tapahtuvat muutokset, kuten esimerkiksi poliittiset ja taloudelliset muutokset voivat osaltaan vaikuttaa paluumuuttopäätökseen.

Ulkosuomalaisen ikääntymissuunnitelman tarkoitus on auttaa ja opastaa ulkosuomalaisensioirei-

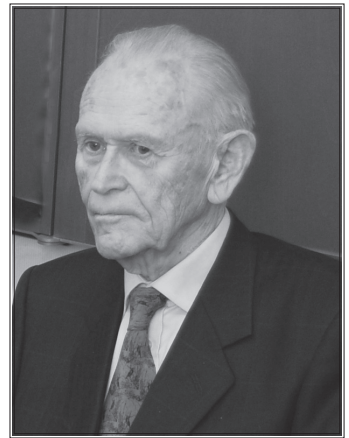
ta suunnittelemaan omaa elämäänsä, kun he iän karttuessa haluavat valmentautua ulkosuomalaiseen vanhuuteen asuinmaassaan, tai suunnittelevat paluuta Suomeen eläkepäivikseen. Ulkosuomalaisen ikääntymissuunnitelman perustana on kysymys: Mitä minä haluan? Haluanko välttää tilanteen, jossa kaikki itseäni koskevat päätökset vanhuudessani tehdään omaisten tai viranomaisten toimesta?

Ikääntymissuunnitelman ajatuksena on suunnitella omaa ikääntymistä siten, että elämää ajatellaan kymmenen, viidentoista ja jopa kahdenkymmenen vuoden päähän. Ikääntymisen tuomiin fyysisiin ja psyykkisiin muutoksiin varaudutaan ennakolta suunnitelman avulla, ja sen pohjana sekä tukena käytetään myös hoitotestamenttia, elämäntaiteutestamenttia ja edunvalvontavaltuutusta.

Hoitotestamentti tunnetaan myös nimellä hoitotahto, jolla henkilö voi määrätä oman vanhuutensa tai sairautensa aikaisesta hoidosta. Hoitotestamentti tehdään siltä varalta, että itse ei ole enää oikeustoimikelpoinen vakavan sairauden, onnettomuuden tai vanhuudenheikkouden vuoksi. Elämäntaiteutestamentti eli hoivatahto on yksilöity kuvaus elämäntavasta ja arkielämän tottumuksista sekä tärkeistä ja mieluisista asioista, jotta sairaalahoito tai elämä vanhainkodissa olisi laadukasta ja turvallista. Edunvalvontavaltuutus tehdään raha- tai muiden asioiden hoidon varalta siinä tapauksessa, että itse sairastuu ja on kykenemätön huolehtimaan omista asioistaan. Edunvalvontavaltuutus on testamentin lisäksi syytä tehdä hyvissä ajoin, eli niin kauan kuin on oikeustoimikelpoinen. Ikääntymissuunnitelmalla voi itse ohjata päätöstentekoa silloinkin, kun ei enää itse siihen pysty. Ulkosuomalaisen ikääntymissuunnitelma elää ajan mukana, ja sitä voi aina muuttaa elinympäristössä tapahtuvien muutosten mukaan.

Suomi-Seuran seniorineuvontapalvelu on paluumuuttaja- ja ulkosuomalaiseläkeläisiä sekä vanhuksia neuvova ja opastava tieto- ja asiantuntijataho:

+358 (0)9 684 1210
info@suomi-seura.fi
www.suomi-seura.fi

*In Memoriam**Akateemikko Olavi Granö*
(1925 – 2013)

Akateemikko, kansleri, tiedehallinnon ja tiedepolitiikan vaikuttaja, maantieteilijä Olavi Granö kuoli Turussa huhtikuun 19. päivänä. Hän oli syntynyt Helsingissä 27.5.1925. Olavi Granö oli vain vuoden ikäinen, kun perhe muutti Turkuun, isän Johannes Granön saadessa nimityksen Turun yliopiston maantieteen professoriksi.

Olavi Granön urakehitys kytkeytyy suuresti siihen prosessiin, jossa niin sanottu vanha Suomen Akatemia muotoutui kokonaan uudenaikaiseksi Suomen Akatemiaksi. Vanha Suomen Akatemia toimi vuodesta 1948 vuoteen 1969. Akatemiassa oli 12 akateemikon virkaa. Vanhalla Suomen Akatemialla ei ollut mitään tekemistä tutkimusmäärärahojen myöntämisen kanssa, vaan sitä varten kehitettiin vuodesta 1959 lähtien valtion tieteellisten toimikuntien järjestelmä, johon tuli myös tutkimusvirkoja. Vuonna 1970 maassamme päädyttiin hyvin oma-eräiseen ratkaisuun, jossa vanha Suomen Akatemia lakkautettiin ja uusi Suomen Akatemia liitettiin valtion tieteellisten toimikuntien järjestelmään. Lakkautettavien akateemikon virkain tilalle tulivat tutkijaprofessorien, nykyisten akatemiaprofessorien, virat. Akateemikko jäi tieteenharjoittajan korkeimmaksi arvonimeksi, joka voi samanaikaisesti olla korkeintaan 12 henkilöllä. Akateemikon arvonimen Olavi Granö sai vuonna 1980.

Tiedehallinnon ja tiedepolitiikan taitajana Olavi Granö oli keskeisesti mukana juuri valtion tieteellisten toimikuntien synnyssä. Hänestä tuli 1950-luvun lopulla ensin luonnontieteellisen toimikunnan sihteeri, sitten 1960-luvulla tieteellisten toimikuntien neuvottelukunnan sihteeri, sekä edelleen luon-

nontieteellisen toimikunnan puheenjohtaja ja valtion tieteellisten toimikuntien neuvottelukunnan puheenjohtaja. 1970-luvun puolella hänestä tuli tiedeen keskustoimikunnan ensimmäinen puheenjohtaja uudessa Suomen Akatemiassa sekä vielä valtion tiedeneuvoston jäsen. Kaikki edellä luetellut tiedehallinnon ja tiedepolitiikan tehtävät olivat sivutoimisia. Toimet vaativat kiinteää yhteistyötä opetusministeriön kanssa ja edellyttivät samalla suurta hallinnollista taitoa.

Ennen edellä kuvattua Olavi Granön tiedehallinnon ja tiedepolitiikan roolin kehittymistä oli tietenkin tapahtunut hänen akateeminen koulutautumisensa. Maantieteen opinnot Granö suoritti Helsingin yliopistossa. Vuonna 1955 tapahtuneen filosofian tohtoriksi valmistumisen jälkeen hän työskenteli Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen ja Kaupparakorkeakoulun eri tehtävissä, kunnes tuli nimityksi Turun yliopistoon maantieteen apulaisprofessoriksi vuonna 1959, ja maantieteen professoriksi vuonna 1962.

Olavi Granö oli tehnyt väitöskirjansa rannikko- ja maantieteen alalta, ja tätä erikoisalaa hän oli nuorena opiskellut myös Tanskassa. Rannikkojen tutkimusta hän harjoitti vuosikymmenien ajan, kunnes rannikotutkimuksen rinnalle tulivat yhä enemmän myös maantieteen historian ja metodologian erikoiskysymykset. Maantieteen alalla Olavi Granö toimi aikakauskirja *Terran* toimitussihteerinä vuosina 1952–1956. Hän oli osaltaan toimittamassa myös Suomen kartaston neljättä ja viidettä laitosta.

Olavi Granö palkittiin useilla merkittäväillä kunnianosoituksilla uransa aikana. Hän oli Suomen Maan-

tieteellisen Seuran kunniajäsen. Suomalaisen Tiedeakatemian jäseneksi Olavi Granö tuli jo vuonna 1970 sekä sen esimieheksi kaudelle 1993–1995. Hänellä oli useita kunniajäsenyyksiä; Olavi Granö oli mm. Royal Geographical Societyn, Etelä-Ruotsin maantieteellisen seuran, Suomen oppihistoriallisen seuran ja Viron maantieteellisen seuran kunniajäsen. Akateemikko Granö oli myös kunniatohtori Puolan Kopernikus-yliopistossa sekä Tarton yliopistossa.

Granön pohjalainen suku on lähtöisin Teerijärveltä. Olavi Granö oli toisen polven maantieteilijä, sillä hänen isänsä Johannes Gabriel Granö oli tutkimusmatkailija ja maisemamaantieteilijä, joka uransa aikana työskenteli professorina Tarton, Helsingin ja Turun yliopistoissa ja joka uransa loppuvaiheessa tuli myös Turun yliopiston kansleriksi. Yhtälailla Olavi Granöstä tuli uransa loppuvaiheessa Turun yliopiston kansleri, eli hän seurasi tässäkin isänsä jälkiä.

Olavi Granö toimi kanslerina ollessaan Siirtolaisuusinstituutin valtuuskunnan puheenjohtajana vuosina 1987–99. Hänet kutsuttiin myöhemmin instituutin kunniapuheenjohtajaksi. Näin jatkui Turun yliopiston ja Siirtolaisuusinstituutin välillä personaalunioni, joka oli alkanut jo instituutin perustamisen yhteydessä; instituutin ensimmäinen hallituksen puheenjohtaja oli yleisen historian professori Vilho Niitemaa. Professori Niitemaa oli myöhemmin valtuuskunnan puheenjohtaja ennen Olavi Granötä. Granön suvussa oli yhteys siirtolaisuus-

teen, sillä Olavi Granön isoisa Johannes Granö toimi pitkään Siperian suomalaisten pappina.

Siirtolaisuusinstituutissa valmistui Olavi Granön aikana merkittävä kuusiosainen kirjasarja ”Suomen siirtolaisuuden historia”. Kirjasarjan toimituskunnan puheenjohtajana hän osaamisellaan ja arvovalallaan luotsasi merkittävän kulttuuriteon menestykselliseen päätökseen.

Olavi Granö edisti myös muiden Turun yliopistoa lähellä olevien instituutioiden, kuten merenkulkualan koulutus- ja tutkimuskeskuksen, kehitystä. Hän vaikutti hallinnossa Turun yliopiston Seilin saarella sijaitsevan tutkimusaseman kehitykseen. Olavi Granö oli vaikuttamassa myös siihen, että Turun Yliopistosäätiö sai ostaa Tartosta maantieteilijä August Tammekannin perheen Alvar Aallon luoman funktionalistisen kotitalon. Se nimettiin Turun yliopiston Granö-keskukseksi kehittämään Tarton ja Turun yliopistojen yhteistyötä.

Olavi Granöllä oli suuri määrä luontaista arvovaltaa. Hän toimi kaikessa huolellisesti harkiten, oikeastaan hyvinkin varovaisesti. On sanottu, että hän toimi eri asioiden hoitamiseksi kuin taitava shakinpelaaja, joka miettii eteenpäin useat siirrot päättäkseen haluamaansa päämäärään. Hän ei koskaan ollut runnomassa pakolla mitään, vaan saavutti tavoitteensa älykkyydellään, oikeudenmukaisuudellaan ja hyväntahtoisuudellaan. Kollegojen ja kanssaihmissen suuresti kunnioittama akateemikko Olavi Granö oli aktiivinen vielä viime vuosiin saakka.

Pentti Yli-Jokipii

Professori emeritus, akateemikko Granön ystävä ja kollega

Ismo Söderling

Siirtolaisuusinstituutin johtaja

Vuoden 2013 John Morton –palkinto on myönnetty Markku Peuralle ja Erkki Vuonokarille

heidän merkittävästä roolistaan ruotsinsuomalaisten aseman edistämiseksi

Ruotsissa asuu tällä hetkellä noin 675 000 suomalaista ja suomalais-taustaista henkilöä. Ruotsinsuomalainen vähemmistö on monien vaiheiden kautta saanut merkittävän vähemmistöaseman Ruotsissa. Esimerkiksi suomen kieli on tällä hetkellä yksi Ruotsin kansallinen vähemmistökieli. Samoin suomalainen kulttuuri ja koululaitos ovat saaneet enenevässä määrin tunnustusta Ruotsissa. Tällaiset vähemmistöaseman edistämiseen liittyvät uudistukset yleensä kulminoituvat yksittäisiin henkilöihin, jotka itseään säästämättä toimivat yhteiseksi parhaaksi.

FM Markku Peura toimii Upplands Väsbyn ruotsinsuomalaisen koulun hallinnollisena päällikkönä. Hän toimii edelleen Ruotsinsuomalaisen valtuuskunnan puheenjohtajana. Markku Peura on osaltaan sinnikkäästi ajanut suomenkielisen koulun asemaa Ruotsissa. Hän on toiminut useiden ruotsalaisten kieli- ja koulutustoimikuntien kieli-, kulttuuri- ja koulu-tustoimikuntien jäsenenä ja asiantuntijana.

Ruotsinsuomalaisten arkisto on perustettu vuonna 1977. Arkiston päätehtävänä on talentaa ruotsinsuomalaisten elämään ja toimintaan liittyviä dokumentteja, sekä tukea ja edistää ruotsinsuomalaista kulttuuria ja tutkimusta. Arkiston pitkäaikaisena johtajana on toiminut **FM Erkki Vuonokari**, joka omalla sitkeydellään ja ammattitaidollaan on saanut arkistolle tunnustetun aseman monista vaikeuksista huolimatta. Hän on hyvin monipuolinen, vaikkakin aina pitkälti tieteellisellä pohjalla (historian FM), toimiva. Pitkät ajat hän on joutunut tekemään ilmaistytöitä, kun Ruotsin (enemmän kuin Suomen) vähäinen rahoitus on jäänyt saamatta. Hän taistelee edelleenkin arkiston olemassaolosta ja tulevaisuudesta, jota hän on tehnyt nyt monta vuotta. FM Erkki Vuonokari on tuottava ja luova kulttuurirahmo, taustalla toimiva, ja kaikesta huolimatta tarmokas ja moderni arkistomaailman edustaja.

Myönnettävä palkintosumma on 1 000 € henkilöä kohden.

Alhon rahastosta jaettavat apurahat 2013

Siirtolaisuusinstituutin hallitus on kokouksessaan 22.5.2013 myöntänyt Niilo ja Helen M. Alhon rahastosta apurahoja, yhteensä 3 000 euroa seuraavasti:

- Leppäkorpi, Mervi: ”Paperittomien siirtolaisten palvelutuotantoa koskevaan vertailevaan empiiriseen väitöskirjatyöskentelyyn”. 1 000 €.
- Maunula, Marko: ”Ay-aktivisti Harry Siitosen haastattelu”. 1 000 €.
- Sjöblom-Immala, Heli: Artikkeleiden kirjoittaminen aiheesta ”Maahan-muuttajien muutto-prosessit Suomen sisäisessä muutossa”. 1 000 €.

Kirjoitusohjeet

Otamme mielellämme vastaan erilaisiin muuttoliikkeisiin liittyviä artikkeleita.

Lisätietoja: kirsi.sainio@utu.fi

- Artikkelin enimmäispituus on 5 000 sanaa sisältäen tiivistelmän (abstractin), taulukot sekä kuvat (yhteensä noin 10-12 liuskaa). Muiden kirjoitusten kuten kirja-arvostelujen, konferenssi-esittelyjen jne. enimmäispituus on 1 000 sanaa.
- Materiaali lähetetään Microsoft Word- tai yleisenä rtf-muotoisena tiedostona. Käsikirjoitukset kirjoitetaan 1,5 rivivälillä ja fonttikoolla 12. Kirjoitus lähetetään sähköpostin liitetiedostona.
- Kuvien tulee olla excel-muodossa ja tarvittaessa tulee toimittaa niiden mukana alkuperäisdata kuvien mahdollista uudelleen tekemistä varten. Tekstin sekaan valmiiksi upotettuja kuvia ei tule käyttää.
- Taulukot ja kuvat merkitään järjestyksessä ("taulukko 1 tähän") tekstiin siihen kohtaan, mihin tekijä(t) sen haluavat. Kukin taulukko ja kuvio tulee artikkeliliitteen loppuun omalle sivulleen siinä järjestyksessä kun se esiintyy tekstissä. Taulukot ja kuvat liitetään mukaan myös korjattuun käsikirjoitukseen. Taulukoiden desimaaleissa käytetään pilkkua.
- Valokuvien tulee olla hyvälaatuisia ja riittävällä tarkkuudella skannattuja. Digitaalikameralla otetut valokuvat voidaan lähettää sellaisenaan. Kuvia skannattaessa tulee käyttää resoluutiota 300 dpi (pistettä tuumalle) ja pidemmän sivun kohdekokona (target size) 20 cm. Web-sivustoilta tallennettuja kuvia ei käytetä. Kuvat pitää toimittaa erillisinä kuvatiedostoina. Tekstiedostoon valmiiksi upotettuja valokuvia ei tule käyttää.
- Tekstiä ei tule tavuttaa etukäteen. Kappaleen jälkeen painetaan rivinvaihtoa (enter) – ei siis sisennyksiä, tyhjiä rivejä tms.

HUOM! Yksityiskohtaisemmat kirjoitusohjeet löytyvät nettisivuiltamme:
<http://www.siirtolaisuusinstituutti.fi/art/smlehti.php>

Ilmoitushinnat

Sivukoko B5, 176x250mm (leveys x korkeus)

Takansi; aina 4-värinen

1/1 sivu	176x250mm	500 €
½ sivu vaaka	176x125mm	300 €
1/3 sivu vaaka	176x83mm	200 €

= leikkaukseen (reunaan) asti

Takakannen sisäpuoli; aina 4-värinen

1/1 sivu	176x250mm	400 €
½ sivu	176x125mm	250 €
1/3 sivu	176x83mm	170 €

= leikkaukseen asti

Sisäsivut; aina mustavalkoinen (mv)

1/1 sivu	154x204mm	250 €
1/2 sivu	154x102mm	150 €
1/3 sivu	154x68mm	100 €

= marginaalit huomioitu, joten ilmoitus ei ulotu leikkaukseen asti

Emme tarjoa ilmoitusten suunnittelupalveluja.
Hintoihin ei lisätä alv:tä.

Ilmoitusmyynti:

Kirsi Sainio
Puhelin 02-2840 443
kirsai@utu.fi

Ilmoitusaineisto

Luovuta ilmoituksesi meille julkaisuvalmiina aineistona. Julkaisuvalmis ilmoitusaineisto on digitaalinen Adobe PDF-tiedosto. Ilmoitusvalmistuksessa suosituksena on Adoben CS3–CS4 grafiikkaohjelmistot, Illustrator ja InDesign. Väriarvot määritellään prosessiväreinä (cmyk). Värikuvat cmyk- väritilassa ja mustavalkoiset gray-väritilassa. Kuvat muodoissa jpeg, eps tai tiff. Kuvien resoluutio 300dpi.

Aineiston toimitus:

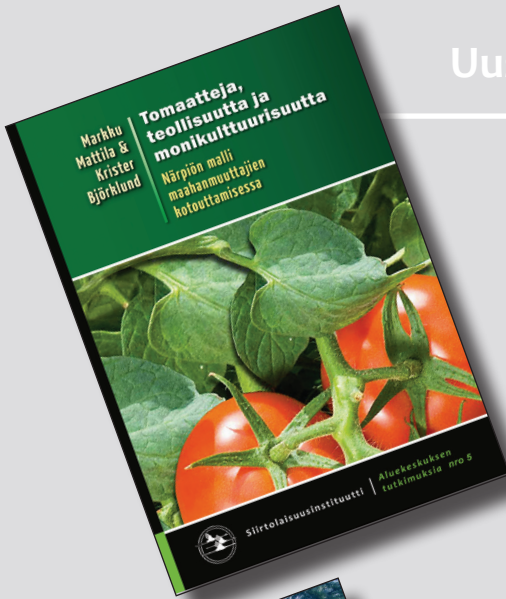
Sähköposti: kirsai@utu.fi
Postitse: CD-ROM-levy, UBS-massamuisti

Aineiston deadline seuraavaan numeroomme on 30.7.2013.

Ilmoitus-
hinnat

Uusia julkaisuja:

Markku Mattila, Krister Björklund:

Tomaatteja, teollisuutta ja monikulttuurisuutta.

Närpiön malli maahanmuuttajien kotouttamisessa

Aluekeskuksen tutkimuksia nro 5. Siirtolaisuusinstituutti, Turku 2013. 126 s. ISBN 978-952-5889-48-2.

Närpiön ulkomaalaisperäinen väestö alkoi alunperin kasvaa kuntasijoitettuja pakolaisia vastaanottamalla. 2000-luvulla maahanmuuttajataustaisen työvoiman osuus on kasvanut nopeasti. Närpiön ulkomaalaistaustainen väestö edustaa 35 eri kansallisuutta. Kasvihuoneviljely ja metalliteollisuus ovat suurimmat työllistäjät.

Maahanmuuttajat viihtyvät hyvin Närpiössä. He ovat tulleet jäädäkseen. Mikä on tämä "Närpiön malli", joka sisältää ilmeisen hyvin onnistunutta kotoutumista ja laajamittaista työperäistä maahanmuuttoa? Mitä Närpiössä tehdään oikein, ja mitä siitä voitaisiin muualla oppia?

Hinta 20 € + toimituskulut

Tiina Ristikari:

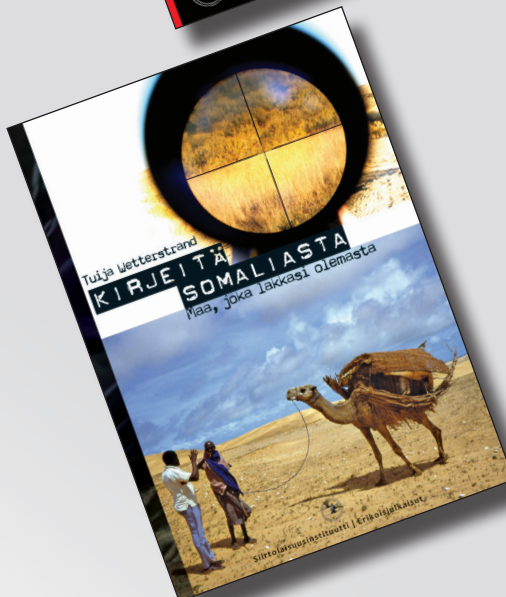
Finnish Trade Unions and Immigrant Labor

Migration Studies C 22. Siirtolaisuusinstituutti, Turku 2012.

160 s. ISBN 978-952-5889-42-0. ISBN 978-952-5889-43-7 (pdf).

Across the world, an estimated 100 million labor migrants are on the move today. Numerous reports have highlighted the direct and indirect discrimination that immigrants experience in European labor markets, including Finland. The present study investigates the response of the Finnish trade unions to immigrant labor and ethnic discrimination in the Finnish labor markets in the 2000s. Has the bird mother accepted the new eggs, or does she simply care for her own offspring?

Hinta 20 € + toimituskulut

Tuija Wetterstrand:

Kirjeitä Somaliasta. Maa, joka lakkasi olemasta

Erikoisjulkaisu. Siirtolaisuusinstituutti, Painosalama 2012,

Turku 2012. 148 s. ISBN 978-952-5889-40-6. ISBN 978-952-5889-41-3 (pdf).

Mitä tapahtui Somaliassa viimeisenä vuonna, kun se vielä oli yhtenäinen valtio? Miltä tuntui elää suomalaisena pääkaupungissa Mogadishussa, kun maa hajosi ympäriltä?

Kirjoittaja Tuija Wetterstrand asui Mogadishussa vuosina 1989-1990. Hän dokumentoi elämää sekä tunnelmia useissa kirjeissään, joita hän sieltä lähetti perheenjäsenilleen, sukulaisilleen ja ystävilleen. Kirjeet sisältävät arvokkaan aikalaisnäkökulman Somalian lähihistoriaan ja siihen tilanteeseen, joka lopulta johti maan hajoamiseen ja sen kansalaisten joukkopakoon kotimaastaan, myös tänne Suomeen. Näkökulma painottuu siihen, minkälaisena oli ulkomaalaisena asua Somaliassa, ja miltä vieras kulttuuri näytti ulkopuolisen silmin.

Hinta 20 € + toimituskulut